

7. Σταθμισμένα και άτυπα κριτήρια αξιολόγησης μαθησιακών δυσκολιών

Σύνοψη κεφαλαίου

Το παρόν κεφάλαιο αποτελεί παράρτημα του 2ου κεφαλαίου, καθώς περιλαμβάνει την παρουσίαση των σταθμισμένων ανιχνευτικών και ψυχομετρικών εργαλείων που έχουν αναπτυχθεί για την ελληνική γλώσσα στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού προγράμματος ΕΠΕΑΚ και δόθηκαν στη δημοσιότητα το 2008. Αρχικά, παρουσιάζονται τα 12 ανιχνευτικά εργαλεία που αναπτύχθηκαν από διαπανεπιστημιακή ομάδα και επιστημονικά υπεύθυνο τον καθ. Πόρποδα Κ. Τα εργαλεία αυτά ανιχνεύουν και διερευνούν τις δυσκολίες στην ανάγνωση, τη γραπτή έκφραση, τις διαταραχές λόγου και ομιλίας, μνήμης, μάθησης και κατηγοριοποίησης, την ψυχοκοινωνική προσαρμογή, την αναγνώριση των μαθησιακών δυσκολιών, τα αναγνωστικά λάθη, τις εκτελεστικές λειτουργίες, την προσοχή και συγκέντρωση, καθώς επίσης κάνουν διερεύνηση των ειδικών μαθησιακών δυσκολιών με αυτοματοποιημένες διαδικασίες και σχετικό λογισμικό. Στη συνέχεια, παρουσιάζονται τα ψυχομετρικά κριτήρια και εργαλεία που αναπτύχθηκαν από διαπανεπιστημιακή ομάδα ειδικών επιστημόνων και επιστημονικά υπεύθυνη την καθ. Τζουριάδου Μαρία. Τα εργαλεία αυτά εκτιμούν τη γλωσσική επάρκεια, την κριτήριο μαθηματικής επάρκειας μικρών παιδιών και εφήβων, τη σχολική-κοινωνική επάρκεια, την αντιληπτική λειτουργία, καθώς επίσης περιλαμβάνουν τις 2 εκδόσεις του Detroit test.

Αναγκαία προαπαιτούμενη γνώση

Το παρόν κεφάλαιο προϋποθέτει πρότερη γνώση σχετικά με τις μαθησιακές δυσκολίες. Η μελέτη των προηγούμενων κεφαλαίων του παρόντος συγγράμματος, μπορεί να συμβάλει στην οικοδόμηση της αναγκαίας πρότερης γνώσης, ώστε ο αναγνώστης να μπορεί να αξιοποιήσει το περιεχόμενο του κεφαλαίου αυτού, κυρίως στη διαδικασία αξιολόγησης των μαθητών είτε ως εκπαιδευτικός στο σχολείο είτε ως μέλος διεπιστημονικής διαγνωστικής ομάδας.

Προσδοκώμενα αποτελέσματα

Αναμένεται ο αναγνώστης μετά από ενδελεχή ενασχόληση και μελέτη του υλικού του παρόντος κεφαλαίου, να κατανοήσει σε βάθος τη λειτουργία της αξιολόγησης τόσο στο πλαίσιο διεπιστημονικών διαγνωστικών ομάδων, όσο και σε σχολικά πλαίσια γενικής και ειδικής εκπαίδευσης. Σημαντικό είναι να γνωρίζει ο αναγνώστης ότι η μελέτη αυτού του υλικού δεν υποκαθιστά με κανέναν τρόπο την πιστοποίηση που πρέπει να έχει ο αξιολογητής για το κάθε εργαλείο ξεχωριστά, μετά από τις τυπικές διαδικασίες πιστοποίησης που ορίζει ο έχων την πνευματική κυριότητα κάθε επιμέρους εργαλείου.

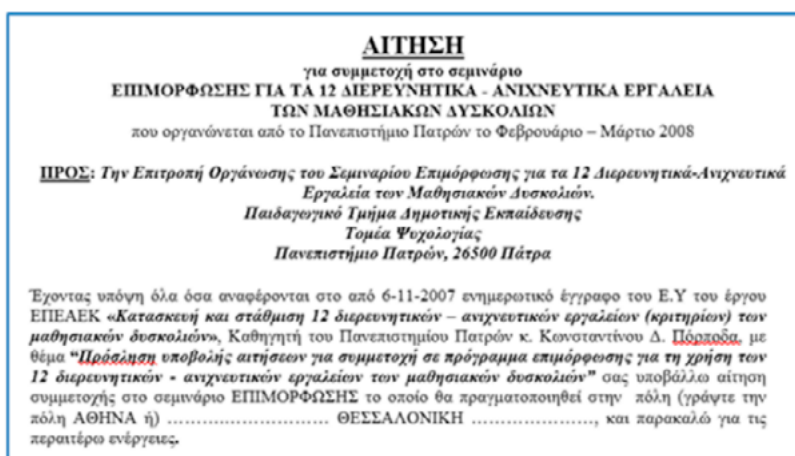
7.1. Εισαγωγή

Η Ελλάδα είναι από τις λίγες χώρες, και ίσως η μόνη από τις αναπτυγμένες, στην οποία δεν υπάρχουν σταθμισμένα τεστ, δοκιμασίες και εργαλεία για την ανίχνευση, τη διάγνωση και την αξιολόγηση επίδοσης των μαθητών σε όλο το ηλικιακό φάσμα, από το νηπιαγωγείο έως τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Έγιναν κάποιες μεμονωμένες προσπάθειες από φωτισμένους επιστήμονες, όπως η Ε. Τάφα, (1995) που ανέπτυξε το «Τεστ Ανίχνευσης της Αναγνωστικής Ικανότητας», και ο Γ. Παρασκευόπουλος, κ.ά., (1999), ο οποίος στάθμισε το «Τεστ Αθηνά» για τη διάγνωση δυσκολιών μάθησης. Το 2011 εκδόθηκε η ανανεωμένη, αναθεωρημένη έκδοση του Τεστ Αθηνά (Παρασκευόπουλος, Παρασκευοπούλου, 2011).

Η πιο συστηματική προσπάθεια ανάπτυξης ανιχνευτικών και ψυχομετρικών εργαλείων και κριτηρίων επίδοσης, πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού προγράμματος ΕΠΕΑΕΚ, από διαπανεπιστημιακές ομάδες ειδικών επιστημόνων. Το 2008 ανακοινώθηκαν τα τελικά αποτελέσματα και παρουσιάστηκε το υλικό που είχε αναπτυχθεί. Από τις τρεις ομάδες εργαλείων, τελικά αναπτύχθηκαν μόνο τα ανιχνευτικά και τα ψυχομετρικά.

Η ανάπτυξη και κατασκευή των ανιχνευτικών εργαλείων, αποτέλεσε την ευκαιρία ώστε η ανίχνευση ως διαδικασία να ενταχθεί στην εκπαιδευτική πρακτική και να συμβάλει στη δημιουργία κουλτούρας

έγκυρης αναγνώρισης των ενδείξεων, αλλά και διαρκούς επαγρύπνησης για την ποιότητα της διδασκαλίας που παρέχεται στον μαθητή που βρίσκεται σε επικινδυνότητα. Παρά τις μεγάλες προσδοκίες που καλλιεργήθηκαν σε ολόκληρη την εκπαιδευτική κοινότητα, ότι σύντομα τα ανιχνευτικά αυτά εργαλεία θα ήταν διαθέσιμα, και θα γινόταν δράσεις επιμόρφωσης και πιστοποίησης σε αυτά, μεγάλου αριθμού ειδικών επιστημόνων, εκπαιδευτικών, ψυχολόγων, λογοθεραπευτών και ειδικών παιδαγωγών, αυτό δεν πραγματοποιήθηκε μέχρι σήμερα. Η ενημέρωση περιορίστηκε στην πραγματοποίηση 2 μεγάλων ενημερωτικών ημερίδων, στην Αθήνα και Θεσσαλονίκη, με επιλεγμένους συμμετέχοντες από τα ΚΔΔΥ και τα σχολεία, στους οποίους δόθηκε όλο το υλικό (Εικόνα 7.1)

Εικόνα 7.1: Υλικό από τις ημερίδες Αθήνας και Θεσσαλονίκης το 2008.

Έτσι, τα 12 εργαλεία, δεν χρησιμοποιούνται επίσημα, αφού δεν έχει ολοκληρωθεί ο κύκλος των επιμορφώσεων και πιστοποιήσεων των εκπαιδευτικών και άλλων επαγγελματιών. Η μεγάλη πίεση κάλυψης των αναγκών σε αξιόπιστα εργαλεία, οδήγησε στη στρέβλωση, κάποια από τα ανιχνευτικά εργαλεία να χρησιμοποιούνται ως διαγνωστικά κριτήρια και μάλιστα από τις καθ' ύλη αρμόδιες υπηρεσίες, τα ΚΕΔΔΥ, κυρίως από ειδικούς παιδαγωγούς οι οποίοι δεν έχουν εκπαιδευτεί και πιστοποιηθεί στη χρήση αυτών των εργαλείων.

Ως προς τα ψυχομετρικά εργαλεία, παρά το εύρος που καλύπτουν ως προς τους τομείς ανάπτυξης και τη μεγάλη αναγκαιότητα να χρησιμοποιηθούν από τους φορείς διάγνωσης, τόσο για τα ΚΕΔΔΥ, όσο και για τις Ιατροπαιδαγωγικές υπηρεσίες που παρέχουν διάγνωση, ώστε να υπάρχουν κοινά αποδεκτά διαγνωστικά κριτήρια, μέχρι σήμερα δεν έχουν δοθεί προς χρήση και παραμένουν αδιάθετα και διαθέσιμα μόνο σε μεμονωμένες ερευνητικές ομάδες.

7.2. Ανιχνευτικά σταθμισμένα εργαλεία (Ελληνικά)

Η τεράστια ανάγκη ύπαρξης τυπικών εργαλείων ανίχνευσης και έγκαιρης αναγνώρισης των μαθητών που παρουσιάζουν ή θα παρουσιάσουν στο εγγύς μέλλον (ανάλογα με την ηλικία του παιδιού) μαθησιακές δυσκολίες, οδήγησε στη δημιουργία ενός μεγάλου κονσόρτσιουμ πανεπιστημίων του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, του ΕΚΠΑ, του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, του Πανεπιστημίου Κρήτης, και του Πανεπιστημίου Πάτρας, και αντίστοιχης μεγάλης ομάδας ειδικών επιστημόνων. Η ομάδα αυτή με επιστημονικά υπεύθυνο τον (ομότιμο τώρα) καθηγητή Κωνσταντίνο Πόρποδα από το Πανεπιστήμιο της Πάτρας, ανέπτυξαν 12 ανιχνευτικά εργαλεία, τα οποία είχαν βασικό στόχο την έγκαιρη και έγκυρη αναγνώριση των μαθητών που χρήζουν περαιτέρω διερεύνησης και παραπομπής σε διαγνωστικές υπηρεσίες, με απώτερο στόχο την παροχή εκπαιδευτικής υποστήριξης σε όποιον μαθητή προέκυπτε από τα αποτελέσματα, ότι την χρειαζόνταν.

Τα 12 ανιχνευτικά εργαλεία είναι:

- **Εργαλείο 1ο:** Ανίχνευση και διερεύνηση των αναγνωστικών δυσκολιών στο Νηπιαγωγείο και στην Α' & Β' Δημοτικού (Πόρποδας, 2007).
- **Εργαλείο 2ο:** Διερεύνηση των δυσκολιών στη γραπτή έκφραση των μαθητών Γ' – ΣΤ' Δημοτικού (Οικονόμου, κ.ά., 2007α).
- **Εργαλείο 3ο:** Ανίχνευση διαταραχών λόγου και ομιλίας, μέσω του αφηγηματικού λόγου, σε παιδιά προσχολικής ηλικίας (Παντελιάδου & Αντωνίου, 2007α).
- **Εργαλείο 4ο:** Ανίχνευση και διερεύνηση διαταραχών μνήμης στο Νηπιαγωγείο και στο Δημοτικό σχολείο (Μπεζεβέγκης, Οικονόμου, Μυλωνάς, 2007).
- **Εργαλείο 5ο:** Ανίχνευση και διερεύνηση διαταραχών της διαδικασίας της μάθησης και της κατηγοριοποίησης στο Νηπιαγωγείο και στο Δημοτικό σχολείο (Οικονόμου, κ.ά., 2007β).
- **Εργαλείο 6ο:** Ανίχνευση της ψυχοκοινωνικής προσαρμογής των μαθητών προσχολικής και σχολικής ηλικίας (Χατζηχρήστου, κ.ά., 2007).
- **Εργαλείο 7ο:** Αναγνώριση μαθησιακών δυσκολιών στην τάξη για μαθητές 8-15 ετών (Παντελιάδου & Αντωνίου, 2007β).
- **Εργαλείο 8ο:** Εντοπισμός αναγνωστικών λαθών σε μαθητές 8-15 ετών, (Παντελιάδου & Σιδερίδης, 2007).
- **Εργαλείο 9ο:** Ανίχνευση και αξιολόγηση εκτελεστικών λειτουργιών στο Δημοτικό σχολείο (Σίμος, Μουζάκης & Σιδερίδης, 2007α).
- **Εργαλείο 10ο:** Ανίχνευση και αξιολόγηση δοκιμασιών για την αξιολόγηση της λειτουργίας της προσοχής και της συγκέντρωσης στο Δημοτικό σχολείο (Σίμος, Μουζάκης & Σιδερίδης, 2007β).
- **Εργαλείο 11ο:** Αυτοματοποιημένη διερεύνηση (με την ανάπτυξη ειδικού λογισμικού) ειδικών μαθησιακών δυσκολιών στην παραγωγή και πρόσληψη γραπτού και προφορικού λόγου για μαθητές Β' - Δ' Δημοτικού (Σκαλούμπακας & Πρωτόπαπας, 2007α).
- **Εργαλείο 12ο:** Αυτοματοποιημένη διερεύνηση (με ανάπτυξη ειδικού λογισμικού) των ειδικών μαθησιακών δυσκολιών στην παραγωγή, επεξεργασία και πρόσληψη γραπτού και προφορικού λόγου για μαθητές Ε' Δημοτικού - Β' Γυμνασίου (Σκαλούμπακας & Πρωτόπαπας, 2007β).

7.3. Περιγραφή – παρουσίαση των ανιχνευτικών εργαλείων

7.3.1. Εργαλείο 1ο: Ανίχνευση και διερεύνηση των αναγνωστικών δυσκολιών στο Νηπιαγωγείο και στην Α' & Β' Δημοτικού (Πόρποδας, 2007).

(Στην περιγραφή του εργαλείου συνεργάστηκαν οι φοιτητές του Παιδαγωγικού Τμήματος Ειδικής Αγωγής, Λελεκίδης Γ., Ντζάνη Φ., Στάικου Μ., Τηγανίτα Μ., Χατζηδάκης Ε.-Μ.)

Το τεστ Ανίχνευσης και Διερεύνησης αναγνωστικών δυσκολιών περιλαμβάνει τέσσερα εγχειρίδια. Το πρώτο εγχειρίδιο είναι η περιγραφή του τεστ, το δεύτερο είναι ο οδηγός του εξεταστή, το τρίτο είναι το φυλλάδιο εξέτασης και το τέταρτο είναι το τεύχος παρουσίασης υλικού.

Σκοπός: Ο σκοπός του εργαλείου είναι να συμβάλλει στη διάγνωση του επιπέδου ανάπτυξης των γνωστικών-γλωσσικών παραγόντων των παιδιών, ηλικίας νηπιαγωγείου, που προϋποθέτουν τη μετέπειτα εκμάθηση της ανάγνωσης. Επίσης, γίνεται ανίχνευση και έγκαιρος εντοπισμός των παιδιών με ελλιπή ανάπτυξη αυτών των γνωστικών-γλωσσικών παραγόντων ώστε να αντιμετωπιστούν πιθανές δυσκολίες στη μετέπειτα φοίτησή τους στην Α' Δημοτικού. Το τεστ μπορεί να χορηγηθεί σε κάθε μαθητή νηπιαγωγείου και να αξιολογήσει παιδιά που πιθανόν θα δυσκολευτούν ή θα διευκολυνθούν στην εκμάθηση της ανάγνωσης.

Επιπροσθέτως, είναι οδηγός εξατομικευμένης εκπαιδευτικής παρέμβασης σε συγκεκριμένες ηλικίες. Παρέχει χρήσιμες πληροφορίες για το είδος και το επίπεδο της παρέμβασης που πρέπει να γίνει, ώστε να ενδυναμωθούν οι γλωσσικοί παράγοντες και να επέλθει μια έγκαιρη και αποτελεσματική αντιμετώπιση.

Η χορήγηση του τεστ είναι ατομική και πραγματοποιείται σε ένα ήσυχο κι ευχάριστο χώρο, χωρίς

την παρουσία άλλων προσώπων. Ο εξεταστής εξ αρχής οφείλει να είναι φιλικός με το παιδί, ώστε να το αποφορτίσει ψυχολογικά, να αναπτύξει μεταξύ τους μια καλή επικοινωνία και να ενεργοποιήσει το ενδιαφέρον του μιλώντας για καθημερινά θέματα, προσिता προς το παιδί. Κατά τη διάρκεια της εξέτασης, ο εξεταστής πρέπει να έχει υπόψη του, ότι δεν είναι ένας «ψυχρός αξιολογητής», και ότι πρέπει να μεταχειρίζεται ίσα τους εξεταζομένους. Επιπλέον, πρέπει να δείχνει το ενδιαφέρον του προς τις απαντήσεις των παιδιών, επιβραβεύοντάς τις όταν είναι σωστές και ενθαρρύνοντάς τις όταν είναι λάθος. Για τη χορήγηση του τεστ, προϋπόθεση αποτελεί η βασική αναγνωστική λειτουργία, δηλαδή το παιδί να ξέρει να διαβάζει μεμονωμένες λέξεις, όχι απαραίτητα προτάσεις και κείμενο.

Το τεστ αποτελείται από εννέα δοκιμασίες-κλίμακες αξιολόγησης, οι οποίες αξιολογούν τέσσερις βασικούς τομείς γνωστικών-γλωσσικών λειτουργιών που συνθέτουν και υποστηρίζουν την εκμάθηση και τη διεκπεραίωση της αναγνωστικής λειτουργίας. Οι τέσσερις βασικοί τομείς είναι: η αναγνωστική αποκωδικοποίηση, η αναγνωστική κατανόηση, η φωνολογική επίγνωση και η βραχύχρονη μνήμη φωνολογικών πληροφοριών.

Αναγνωστική αποκωδικοποίηση: Χορηγείται σε παιδιά Α' και Β' Δημοτικού και όχι σε παιδιά νηπιαγωγείου. Θεωρείται εύκολη για τους καλούς μαθητές και είναι κλιμακούμενης δυσκολίας για τα παιδιά με αναγνωστικές δυσκολίες. Ο τομέας της αναγνωστικής αποκωδικοποίησης χωρίζεται σε δύο υποκατηγορίες: α) ανάγνωση συλλαβών και β) ανάγνωση ψευδολέξεων.

- α) Ανάγνωση συλλαβών: Συμπεριλαμβάνει 24 συλλαβές. Δίνεται στο παιδί το τεύχος παρουσίας υλικού και του ζητείται να το διαβάσει προκειμένου να εξοικειωθεί με αυτό. Αργότερα, το παιδί διαβάζει στον εξεταστή μία-μία τις συλλαβές κι εκείνος καταγράφει στο φυλλάδιο του εξεταστή με (✓) στο πλαίσιο για τη σωστή ή τη λάθος απάντηση (λάθος θεωρείται όταν το παιδί αντιμετωπίσει, παραλείψει ή προσθέσει φώνημα ή παρουσιάσει αδυναμία-άρνηση για ανάγνωση).
- β) Ανάγνωση ψευδολέξεων: Συμπεριλαμβάνει 24 ψευδολέξεις, οι οποίες έχουν επιλεγεί, ώστε να αντιπροσωπεύονται όσο το δυνατόν περισσότερες περιπτώσεις συλλαβικής δομής. Ο τρόπος αξιολόγησης είναι ο ίδιος με αυτόν της ανάγνωσης συλλαβών.

Αναγνωστική κατανόηση: Αξιολογείται η κατανόηση του σημασιολογικού περιεχομένου. Ξεφεύγει πλέον από το επίπεδο των μεμονωμένων λέξεων και προχωρά στην ανάγνωση προτάσεων. Δίνεται σε μαθητές Α' και Β' Δημοτικού και όχι σε μαθητές νηπιαγωγείου. Αποτελείται από δύο κλίμακες αξιολόγησης:

- α) Ανάγνωση προτάσεων κι επιλογή εικόνων: Αποτελείται από 16 προτάσεις, των οποίων οι λέξεις και η συντακτική δομή είναι ανάλογη με την ηλικία των παιδιών. Κάθε πρόταση συνοδεύεται από τρεις εικόνες. Η μία μόνο από αυτές έχει το σωστό νόημα με την αντίστοιχη πρόταση. Η θέση τους είναι τυχαία. Το παιδί διαβάζει την πρόταση (χωρίς χρονικό περιορισμό) και καλείται να δείξει την εικόνα με το ίδιο νόημα. Ο εξεταστής σημειώνει ανάλογα με την απάντηση του παιδιού (✓) στο πλαίσιο Α, Β ή Γ στο φύλλο εξεταστή. Η ποιότητα-ακρίβεια-πληρότητα της εκφώνησης δεν αξιολογούνται. Μπορεί να γίνει εξέταση ακόμη κι αν το παιδί δεν εκφωνήσει την πρόταση, αρκεί μόνο να υποδείξει την εικόνα που θεωρεί ότι αναπαριστάνει το νόημα της πρότασης.
- β) Ανάγνωση και συμπλήρωση ελλিপών προτάσεων: Αποτελείται από 16 προτάσεις σε καθεμία από τις οποίες λείπει μια λέξη. Η σωστή λέξη βρίσκεται από κάτω μαζί με δύο άσχετες σε τυχαία σειρά. Το παιδί διαβάζει την πρόταση και επιλέγει μία από τις τρεις λέξεις. Κατά τα άλλα ισχύουν τα παραπάνω με την πιο πάνω μέθοδο.

Φωνολογική επίγνωση: Βασική προϋπόθεση είναι το άτομο να έχει συνειδητοποιήσει ότι οι λέξεις αποτελούνται από φωνημικά δομικά στοιχεία και να μπορεί να χειρίζεται τα στοιχεία αυτά, καθώς υπάρχει αιτιώδης σχέση μεταξύ φωνολογικής επίγνωσης και εκμάθησης της ανάγνωσης. Αποτελείται από τρεις κλίμακες αξιολόγησης:

α) Διάκριση φωνημάτων: δίνεται σε παιδιά νηπιαγωγείου. Αποτελείται από 24 ζεύγη ψευδολέξεων που το κάθε ζεύγος έχει τον ίδιο αριθμό φωνημάτων (2-7 φωνήματα) και καθώς προχωράει το τεστ υπάρχει μια αύξουσα σειρά δυσκολίας και συλλαβών (1-3). Σε κάθε ζεύγος οι ψευδολέξεις μπορεί να είναι είτε ίδιες είτε διαφορετικές κατά ένα φώνημα, με τυχαία θέση.

Τρόπος: Ο εξεταστής διαβάζει με σωστή άρθρωση, φυσικό ρυθμό και τόνο από το φυλλάδιο εξεταστή, ένα ζευγάρι ψευδολέξεων το οποίο μπορεί να επαναλάβει αν το θεωρήσει χρήσιμο. Το παιδί

αφού εξοικειωθεί με το υλικό απαντά αν οι ψευδολέξεις που άκουσε ήταν ίδιες ή διαφορετικές και ο εξεταστής σημειώνει «Ναι» για τις ίδιες και «Όχι» για τις διαφορετικές. Αν και υπάρχει μικρός βαθμός δυσκολίας, η χαμηλή επίδοση είναι ανάγκη να αξιολογηθεί σωστά.

- β) Η κατάτμηση ψευδολέξεων σε φωνήματα: Δίνεται σε μαθητές Νηπιαγωγείου, Α' και Β' Δημοτικού. Αποτελείται από 24 ψευδολέξεις που περιλαμβάνουν διάφορα φωνήματα και φθόγγους σε απλούς συνδυασμούς. Ο αριθμός των φωνημάτων κάθε ψευδολέξης είναι από 2 έως 7, σχηματίζοντας μονοσύλλαβη, δισύλλαβη ή τρισύλλαβη ψευδολέξη. Οι ψευδολέξεις παρουσιάζονται με σειρά αυξανόμενου βαθμού δυσκολίας.

Τρόπος: Ο εξεταστής διαβάζει κάθε φορά μια ψευδολέξη από το φύλλο εργασία και το παιδί, αφού εξοικειωθεί με το υλικό, εκφωνεί τους φθόγγους, ενώ ταυτόχρονα χτυπάει το μολύβι στο τραπέζι στον κάθε φθόγγο (Π.χ «μεβο», «μ-ε-β-ο»). Ο εξεταστής σημειώνει (✓) ανάλογα με την απάντηση στο πλαίσιο Σωστό-Λάθος. Για τα παιδιά του νηπιαγωγείου η χαμηλή επίδοση πρέπει να αξιολογηθεί σε συνδυασμό με τις άλλες δύο κλίμακες φωνολογικής επίγνωσης και ιδιαίτερα της διάκρισης φωνημάτων, ενώ η υψηλή επίδοση αποτελεί ένδειξη, ότι το παιδί πιθανότατα δεν θα παρουσιάσει πρόβλημα στη μετέπειτα εκμάθηση της ανάγνωσης.

- γ) Απαλοιφή φωνημάτων: Δίνεται σε παιδιά Νηπιαγωγείου και μαθητές Α', Β' Δημοτικού. Αποτελείται από 24 μονοσύλλαβες ψευδολέξεις με αύξουσα σειρά δυσκολίας, η καθεμία από τις οποίες έχει 2 έως 4 φωνήματα.

Τρόπος: Ο εξεταστής εκφωνεί μία-μία τις ψευδολέξεις και το παιδί, αφού εξοικειωθεί με το υλικό, καλείται να ακούσει το τμήμα (αρχικό ή τελικό) μιας ψευδολέξης που πρέπει να απαλείφει, το οποίο του υποδεικνύει ο εξεταστής. Έπειτα, αφού ακούσει τη συγκεκριμένη ψευδολέξη, που εκφωνείται, πρέπει να πει το υπόλοιπο κομμάτι της λέξης, που μένει μετά την απαλοιφή του φθόγγου (π.χ. «βας» → «ας»). Ο εξεταστής σημειώνει και πάλι (✓) στο πλαίσιο Σωστό-Λάθος. Για τις επιδόσεις των παιδιών Νηπιαγωγείου ισχύουν τα ίδια ακριβώς, όπως στην κατάτμηση ψευδολέξεων σε φωνήματα.

Βραχύχρονη μνήμη φωνολογικών πληροφοριών: Οι δυσκολίες στην βραχύχρονη (εργαζόμενη) μνήμη αποτελούν ενδείξεις για πιθανές δυσκολίες των παιδιών στην εκμάθηση της ανάγνωσης. Αποτελείται από δύο κλίμακες:

- α) Μνήμη ακόλουθων αριθμών: Δίνεται σε μαθητές Νηπιαγωγείου και Α', Β' Δημοτικού. Αξιολογεί την ικανότητα του παιδιού να συγκρατεί στη βραχύχρονη μνήμη τη φωνολογική αναπαράσταση μιας σειράς διαφορετικών αριθμητικών ψηφίων. Αποτελείται από 16 σειρές ψηφίων, που αρχίζουν από δύο ψηφία και βαθμιαία φτάνουν μέχρι και τα 7 ψηφία. Για να αποφευχθεί η σύγχυση, τα αριθμητικά ψηφία, που υπάρχουν σε μία σειρά, δεν υπάρχουν ούτε στην προηγούμενη ούτε στην επόμενη. Επίσης, το πρώτο ψηφίο της 1^{ης}-9^{ης} και 10^{ης}-16^{ης} είναι διαφορετικά.

Τρόπος: Ο εξεταστής παρουσιάζει την κάθε σειρά των αριθμητικών ψηφίων στο παιδί μόνο μία φορά και το παιδί καλείται να ακούσει προσεκτικά και να επαναλάβει με τη σειρά που εκφωνήθηκαν. Στη συνέχεια σημειώνει (✓) στη στήλη Σωστό ή Λάθος ανάλογα με την απάντηση του παιδιού.

- β) Επανάληψη ψευδολέξεων: Δίνεται σε μαθητές Νηπιαγωγείου και Α', Β' Δημοτικού. Αξιολογεί την ικανότητα της βραχύχρονης μνήμης να συγκρατεί την αναπαράσταση των γλωσσικών μονάδων (ψευδολέξεων). Αποτελείται από 24 ψευδολέξεις με ισάριθμα κατανεμημένες συλλαβές.

Τρόπος: Ο εξεταστής ακολουθεί την ίδια ακριβώς διαδικασία μ' αυτή της μνήμης ακόλουθων αριθμών.

*Πριν από κάθε δοκιμασία ο εξεταστής παρουσιάζει τα παραδείγματα που υπάρχουν στο φυλλάδιο εξέτασης.

Διαδικασία κατασκευής, στάθμισης και δείκτες εγκυρότητας: Η διαδικασία κατασκευής και στάθμισης πραγματοποιήθηκε σε 3 φάσεις:

Στην πρώτη φάση έγινε ο σχεδιασμός, ανάπτυξη και η επιλογή του υλικού. Αρχικά, υπήρξαν περισσότερες ερωτήσεις, όμως στη συνέχεια ύστερα από συζητήσεις και αξιολογήσεις προέκυψε η αρχική μορφή του τεστ. Επίσης πριν από την πιλοτική έρευνα του τεστ, δόθηκε η πρώτη μορφή του σε μία μικρή ομάδα παιδιών, οπότε κι έγιναν περισσότερες τροποποιήσεις.

Στη δεύτερη φάση πραγματοποιήθηκε η **πιλοτική εφαρμογή**, που χορηγήθηκε σε 250 παιδιά για την επιλογή των απαραίτητων ερωτήσεων, που αφορούσαν την κάθε κλίμακα. Στη συνέχεια, δόθηκε για «έγκριση καταλληλότητας» στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.

Στην τρίτη φάση έγινε η **στάθμιση του τεστ**, το οποίο δόθηκε σε τυχαίο αντιπροσωπευτικό δείγμα μαθητικού πληθυσμού (1180 παιδιά) μέσω των σχολείων από διάφορες περιοχές. Έπειτα, ακολούθησε η βαθμολόγηση των Φυλλαδίων Εξέτασης, καθώς και τα αποτελέσματα. Για τη στάθμιση του τεστ εξετάστηκαν 1180 παιδιά, 400 από το νηπιαγωγείο, 392 από την Α' τάξη και 388 από τη Β' τάξη. Οι εξεταστές, οι οποίοι τα εξέτασαν, είχαν επιλεγεί μέσω κλήρωσης και έτσι δεν υπήρξαν διακυμάνσεις στα αποτελέσματα. Ο κάθε εξεταστής πραγματοποίησε το τεστ σε 12 παιδιά, τα οποία επιλέχτηκαν μετά από κλήρωση (φύλο, σχολείο, ηλικιακή ομάδα).

Τέλος, η εγκυρότητα των κλιμάκων του τεστ επιβεβαιώνεται από τις ερωτήσεις που συμπεριελήφθησαν, οι οποίες επελέγησαν με βάση τα δεδομένα, που έχουν προκύψει από την έρευνα των θεμάτων, που σχετίζονται με την εκμάθηση της ανάγνωσης της ελληνικής γλώσσας.

Ψυχοπαιδαγωγική ερμηνεία των αποτελεσμάτων: Ο εξεταστής για να ερμηνεύσει σωστά τα αποτελέσματα δεν πρέπει να τα ερμηνεύει απόλυτα και δογματικά, πρέπει να έχει γνώσεις ψυχολογίας, που σχετίζονται με την ανάγνωση και κάποια εμπειρία στη χρήση και την ερμηνεία του παρόντος τεστ. Η ερμηνεία των αποτελεσμάτων βασίζεται σε 3 παράγοντες:

- α) Την ηλικία του παιδιού: Γίνεται εύκολα κατανοητό ότι τα αποτελέσματα της επίδοσης των παιδιών του νηπιαγωγείου και των παιδιών των δυο πρώτων τάξεων του Δημοτικού Σχολείου στις ίδιες κλίμακες αξιολόγησης επιδέχονται διαφορετικές ψυχοπαιδαγωγικές ερμηνείες.
- β) Το είδος και η φύση της δυσκολίας: Όσον αφορά το είδος και τη φύση της δυσκολίας, αυτή προσδιορίζεται από την κλίμακα ή τις κλίμακες αξιολόγησης, στην οποία ή στις οποίες το παιδί παρουσιάζει χαμηλή επίδοση. Μια άλλη σημαντική πληροφορία για την ασφαλέστερη ερμηνεία του είδους και της φύσης της δυσκολίας του παιδιού, προκύπτει από τη συσχέτιση της επίδοσής του σε διάφορες κλίμακες ή σε ομάδες κλιμάκων.
- γ) Το επίπεδο της επίδοσης: Αντανακλάται στη ζώνη της επίδοσης του παιδιού. Οι ζώνες επίδοσης έχουν καθοριστεί ως εξής: Ως ζώνη μέσης-ανώτερης, υψηλής, μέσης-κατώτερης και χαμηλής επίδοσης, που διακυμαίνονται σε τυπικούς βαθμούς από 7 και κάτω έως 13 και άνω. Το παρόν τεστ απευθύνεται κυρίως σε παιδιά που η επίδοσή τους είναι κάτω από τη μέση. Επιπλέον γίνεται μια διάκριση της χαμηλής επίδοσης του παιδιού σε **δυσκολία** και **ανεπάρκεια** με σκοπό να γίνει ένας καλύτερος σχεδιασμός της εξατομικευμένης εκπαιδευτικής παρέμβασης. Τέλος είναι σημαντικό να αναφέρουμε ότι η χαμηλή επίδοση των παιδιών του νηπιαγωγείου ερμηνεύεται διαφορετικά από ό, τι των παιδιών της Α' και Β' Δημοτικού.

7.3.2. Εργαλείο 2ο: Διερεύνηση των δυσκολιών στη γραπτή έκφραση των μαθητών Γ' – ΣΤ' Δημοτικού (Οικονόμου, κ.ά., 2007α).

Σκοπός του εργαλείου διαγνωστικής διερεύνησης δυσκολιών στον γραπτό λόγο των μαθητών Γ'-ΣΤ' Δημοτικού ή τεστ δυσκολιών γραπτού λόγου είναι η διερεύνηση των δυσκολιών που αντιμετωπίζουν μαθητές του Δημοτικού σχολείου κατά τη διαδικασία παραγωγής και επεξεργασίας του γραπτού λόγου.

Η κατασκευή του τεστ βασίστηκε στα νεότερα θεωρητικά πρότυπα ανάπτυξης και μελέτης της παραγωγής και επεξεργασίας του γραπτού λόγου, σύμφωνα με τα οποία η παραγωγή του γραπτού λόγου είναι μια σύνθετη και πολυεπίπεδη γνωστική διαδικασία, στην οποία εμπλέκονται οι γνώσεις του ατόμου για τα γράμματα, τις συλλαβές, τις λέξεις, την ορθογραφία των λέξεων, τη γραμματική, το συντακτικό, τις ιδέες και τις σκέψεις του.

Η δομή του τεστ: Το τεστ αποτελείται από δύο μέρη, α) την παραγωγή του γραπτού λόγου και β) την επεξεργασία του γραπτού λόγου των μαθητών. Με βάση την ερμηνεία των αποτελεσμάτων αξιολόγησης, ο ειδικός παιδαγωγός και ο σχολικός ψυχολόγος μπορούν να εκπονήσουν το κατάλληλο πρόγραμμα εκπαιδευτικής παρέμβασης για την εξατομικευμένη αντιμετώπιση των δυσκολιών στην παραγωγή και στην επεξεργασία του γραπτού λόγου. Το τεστ μπορεί να χορηγηθεί από τους εκπαιδευτικούς των γενικών σχολείων, τους ειδικούς παιδαγωγούς και τους σχολικούς ψυχολόγους.

Τι περιλαμβάνει το τεστ: Το υλικό του τεστ αποτελείται από τα τεύχη «Οδηγός εξεταστή», «Φυλλάδιο εξέτασης», «Δελτίο βαθμολόγησης» και «Τεύχος παρουσίασης Υλικού», τα οποία είναι συσκευασμένα σε ειδικό κουτί.

7.3.3. Εργαλείο 3ο: Ανίχνευση διαταραχών λόγου και ομιλίας, μέσω του αφηγηματικού λόγου, σε παιδιά προσχολικής ηλικίας (Παντελιάδου & Αντωνίου, 2007α).

(Στην περιγραφή του εργαλείου συνεργάστηκαν οι φοιτητές του Παιδαγωγικού Τμήματος Ειδικής Αγωγής, Καρασπής, Π., Γραικίδης, Γ., Τάσια Ε., Μπαταλάς Μ. και Τσαγκαρλής Χ.).

Σκοπός του τεστ: Το τεστ λόγου και ομιλίας είναι ένα ψυχομετρικό εργαλείο που στοχεύει στον εντοπισμό και γενικότερα στη διερεύνηση διαταραχών λόγου που σχετίζονται με μαθησιακές δυσκολίες. Επιγραμματικά οι σκοποί του τεστ είναι: α) εντοπισμός δυσκολιών στον λόγο στην προσχολική ηλικία, β) η καταγραφή των αναμενόμενων επιδόσεων και αλλαγών στον λόγο κατά την ανάπτυξη, γ) η μελλοντική δυνατότητα για σύγκριση της επίδοσης των παιδιών προσχολικής ηλικίας στο τεστ αυτό με τη μετέπειτα επίδοσή τους στις πρώτες τάξεις του Δημοτικού, καθώς και σε σταθμισμένα τεστ. Το τελευταίο, ειδικότερα, θα οδηγήσει σε περαιτέρω διερεύνηση της δυνατότητας του τεστ να προβλέψει μελλοντικές μαθησιακές δυσκολίες που είναι και το ζητούμενο μιας και παρατηρείται αύξηση των παιδιών με μαθησιακές δυσκολίες.

Το τεστ περιλαμβάνει 3 κλίμακες:

- α) **Κλίμακα αφήγησης**, η οποία διαφοροποιείται σε υποκλίμακες ως προς δύο ηλικιακές ομάδες, δηλαδή σε παιδιά 3 έως 4 ετών χορηγείται η υποκλίμακα αφήγησης με κουκλόσπιτο, ενώ σε παιδιά 4 έως 6 ετών χορηγείται η υποκλίμακα αφήγησης με εικόνες.

Το κουκλόσπιτο είναι ένα συγκεκριμένο παιχνίδι που χρησιμοποιείται για τα παιδιά έως 4 ετών, όπως προαναφέρθηκε. Περιλαμβάνει μικρότερα μέρη που έχει ένα πραγματικό σπίτι και πλαστικές κούκλες ως μέλη της οικογένειας που κατοικεί στο σπίτι. Ο εξεταστής ζητά από το παιδί να αφηγηθεί μια ιστορία την οποία τη μαγνητοφωνεί και, στη συνέχεια, την απομαγνητοφωνεί και καταγράφει στο φυλλάδιο εξέτασης σύμφωνα με τις οδηγίες του οδηγού εξέτασης.

Η υποκλίμακα αφήγησης με εικόνες αξιολογεί πλευρές της δομής και του περιεχομένου του αφηγηματικού λόγου και χρησιμοποιείται σε παιδιά 4 έως 6 ετών. Το υλικό απαρτίζεται από έξι καρτέλες που παρουσιάζουν μια ιστορία. Συνοπτικά οι καρτέλες δείχνουν ένα αγόρι με τη γάτα του κατά τη διάρκεια μιας ημέρας. Ο εξεταστής τοποθετεί τις εικόνες και ζητά από το παιδί να διηγηθεί την ιστορία. Μετά ακολουθεί η καταγραφή στο φυλλάδιο όπως στην προηγούμενη υποκλίμακα.

Ο εξεταστής συμπληρώνει το φυλλάδιο εξέτασης το οποίο περιλαμβάνει τα εξής στοιχεία από την αξιολόγηση:

Λεξιλογικές μετρήσεις: Σύνολο λέξεων, Σύνολο προτάσεων, Σύνολο εκφωνημάτων

Λεκτική ροή: Μετρήσεις συντακτικής δομής. Αριθμός προτάσεων με παρατακτική σύνδεση. Αριθμός προτάσεων με υποτακτική σύνδεση. Αριθμός δομών διπλασιασμού του κλιτικού/χρήση μετοχών.

Μετρήσεις μορφολογικών λαθών: Απουσία άρθρου. Απουσία αντωνυμίας. Απουσία ουσιαστικού. Λάθη στο ουσιαστικό. Λάθη συμφωνίας στην ονοματική πρόταση. Λάθη στον χρόνο, στην όψη, στη φωνή, στην έγκλιση ή στα βοηθητικά στοιχεία που χρησιμοποιούνται για τον σχηματισμό των ρημάτων. Λάθη συμφωνίας υποκειμένου-ρήματος. Λάθη στη χρήση των προθέσεων.

Μετρήσεις της συντακτικής δομής: Μέσο μήκος εκφωνήματος: Προκύπτει από το σύνολο των λέξεων της αφήγησης προς το σύνολο των εκφωνημάτων. Η μέτρηση παρέχει πληροφορίες για την ανάπτυξη του λόγου των παιδιών· όσο αναπτύσσεται η συντακτική δομή τόσο αυξάνεται το μέσο μήκος εκφωνήματος. Κατά συνέπεια, η μέτρηση αυτή έχει υψηλή ευαισθησία στον εντοπισμό των γλωσσικών διαταραχών και για τη σύγκριση των παιδιών ως προς το επίπεδο της γλωσσικής της ανάπτυξης.

Δείκτης συντακτικής δομής: Η αναλογία των συντακτικών δομών προς το σύνολο των προτάσεων της αφήγησης του παιδιού προσφέρει σημαντικές πληροφορίες για τη συντακτική ανάπτυξη του παιδιού. Η χρήση σύνθετων συντακτικών δομών είναι σημαντικό γλωσσικό

και γνωστικό επίτευγμα. Ο δείκτης αυτός είναι ιδιαίτερα χρήσιμος για την παρακολούθηση της συντακτικής ανάπτυξης του παιδιού.

Μορφολογικά λάθη: Δείκτης μορφολογικών λαθών: Προκύπτει από τον λόγο των μορφολογικών λαθών προς το σύνολο των εκφωνημάτων. Η μέτρηση αυτή παρέχει σημαντικές πληροφορίες για τον βαθμό στον οποίο έχουν κατακτηθεί οι διάφορες γραμματικές κατηγορίες, καθώς και για την ικανότητα διαφοροποίησής τους. Ο Εξεταστής βαθμολογεί τα κριτήρια της δομής και της εκφοράς του λόγου. Οι μετρήσεις του επιπλέον κριτηρίου του περιεχομένου της αφήγησης είναι οι ακόλουθες: Θεματική σύνθεση ιστορίας: Κεντρική μέτρηση περιεχομένου αφήγησης. Είναι ένας δείκτης ικανότητας του παιδιού να κωδικοποιήσει γλωσσικά μια ποικιλία πληροφοριών σχετικά με τους χαρακτήρες και τα γεγονότα της πλοκής της ιστορίας. Παρέχει πληροφορίες για τη λεξιλογική και σημασιολογική ανάπτυξη. Βαθμός σύνδεσης καρτελών: κλίμακα 0 έως 2. Παρέχει πληροφορίες σχετικά με την ικανότητα του παιδιού να συνδέει χωροχρονικά τα στοιχεία της ιστορίας που αφηγείται.

Ο εξεταστής πρέπει να κάνει κατανοητό στο παιδί ότι θα μαγνητοφωνήσει την αφήγησή του γι' αυτό και το παιδί θα πρέπει να μιλάει μεγαλόφωνα. Ο Εξεταστής δεν πρέπει να κάνει συχνές παρεμβάσεις γιατί εμποδίζει τη ροή λόγου του παιδιού. Πρέπει να παρεμβαίνει μόνο με προτάσεις ενθάρρυνσης. Για να είναι επαρκές το δείγμα λόγου του παιδιού χρειάζονται 1-2 λεπτά ομιλίας.

- β) Κλίμακα κατονομασίας,** η οποία αποτελείται από την υποκλίμακα κατονομασίας αντικειμένων και την υποκλίμακα κατονομασίας εικόνων.

Η πρώτη υποκλίμακα χορηγείται συμπληρωματικά, στα μικρά παιδιά που δυσκολεύονται στην αναπαράσταση αντικειμένων και στα μεγαλύτερα παιδιά με σοβαρές δυσκολίες στον λόγο. Έτσι αυτή η υποκλίμακα χορηγείται μόνο αν έχουν γίνει 10 συνεχόμενα λάθη στην υποκλίμακα κατονομασίας εικόνων.

Η υποκλίμακα κατονομασίας εικόνων χορηγείται σε όλα τα παιδιά ανεξαρτήτως ηλικίας και παρέχει πληροφορίες για το λεξιλόγιο του παιδιού. Αν το παιδί δεν υποπέσει σε περισσότερα από 10 λάθη δεν χορηγείται η άλλη κλίμακα κατανόησης.

- γ) Κλίμακα κατανόησης,** η οποία αποτελείται από την υποκλίμακα κατανόησης αντικειμένων και την υποκλίμακα κατανόησης εικόνων.

Η υποκλίμακα κατανόησης αντικειμένων χορηγείται σε περίπτωση 10 συνεχόμενων λανθασμένων απαντήσεων στην υποκλίμακα κατανόησης εικόνων.

Η υποκλίμακα κατανόησης εικόνων χορηγείται σε περίπτωση 10 συνεχόμενων λανθασμένων απαντήσεων στην υποκλίμακα κατονομασίας εικόνων.

Στόχος σ' αυτήν την κλίμακα είναι το παιδί να δείξει την/το εικόνα/αντικείμενο-στόχο και ουσιαστικά να κάνει αναγνώριση. Γενικότερα, η κλίμακα κατανόησης είναι πιο εύκολη από την κλίμακα κατονομασίας, διότι δεν απαιτεί λεκτική απόκριση αλλά αναγνώριση, ενώ παρέχει πληροφορίες για το λειτουργικό λεξιλόγιο του παιδιού.

Ειδικότητες του προσωπικού που χρησιμοποιεί το Τεστ

Απαιτούνται εξιδανικευμένες γνώσεις και συστηματική πρακτική εξάσκηση. Η βάση γνώσεων που ένας ψυχολόγος, ένας λογοπεδικός ή ένας κλινικός γλωσσολόγος/ψυχογλωσσολόγος κατέχει, αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για τη χορήγηση και ερμηνεία του Τεστ κατόπιν βέβαια σχετικής επιμόρφωσης-κατάρτισης. Μετά από σχετική επιμόρφωση και κατάρτιση, μπορεί και ο ειδικός παιδαγωγός να χορηγεί και να βαθμολογεί κλίμακες κατονομασίας και κατανόησης.

Πιστοποιητικό Επάρκειας/Επιμόρφωσης

Χορηγείται σε ειδικούς που αποδεδειγμένα έχουν αποκτήσει τις απαιτούμενες δεξιότητες για τη χορήγηση, βαθμολόγηση και ψυχοπαιδαγωγική ερμηνεία των αποτελεσμάτων εξέτασης. Είναι αναγκαία δηλαδή η παρακολούθηση ειδικού σεμιναρίου. Η οργάνωση και η πραγματοποίηση της επιμόρφωσης του προσωπικού στη χρήση και την ερμηνεία των διερευνητικών –ανιχνευτικών εργαλείων αποτελεί μέρος του παρόντος ΕΠΕΑΕΚ.

7.3.4. Εργαλείο 4ο: Ανίχνευση και διερεύνηση διαταραχών μνήμης στο Νηπιαγωγείο και στο Δημοτικό σχολείο (Μπεζεβέγκης, Οικονόμου, Μυλωνάς, 2007).

(Στην περιγραφή του εργαλείου συνεργάστηκαν οι φοιτήτριες του Παιδαγωγικού Τμήματος Ειδικής Αγωγής, Παππή, Αι. Ανδριανή Γ., Μοναστηρίδου Κ., Αβραμίδου Μ. και Βρωμοβρυσιώτη Ρ.).

Το Τεστ Μνήμης περιλαμβάνει το έντυπο «Περιγραφή», που αναφέρεται στον σκοπό, τη θεωρητική βάση, την ψυχοπαιδαγωγική αξιοποίηση, την επιλογή κλιμάκων και τη χρήση του τεστ στην έρευνα, τον «Οδηγό Εξεταστή», που περιλαμβάνει οδηγίες χορήγησης και βαθμολόγησης, τα «Φυλλάδια Εξέτασης» για δυο ηλικιακές ομάδες, δυο λευκά πλαίσια φατνίων και εννέα μάρκες δυο χρωμάτων.

Σκοπός του τεστ: Το Τεστ Μνήμης είναι ένα ψυχομετρικό εργαλείο που στοχεύει στην ανίχνευση και τη διερεύνηση διαταραχών μνήμης που σχετίζονται με μαθησιακές δυσκολίες. Οι σκοποί του Τεστ είναι ο εντοπισμός παιδιών στην προσχολική ηλικία και στο Δημοτικό σχολείο με δυσκολίες στη μνήμη, η καταγραφή των αναμενόμενων επιδόσεων των αλλαγών στη μνήμη κατά την ανάπτυξη και η δυνατότητα σύγκρισης της επίδοσης των παιδιών στο τεστ αυτό με άλλα σταθμισμένα τεστ.

Η θεωρητική βάση του τεστ έχει να κάνει με τη μνήμη κτησις λειτουργίες της, που υποστηρίζουν την καταγραφή και κωδικοποίηση των πληροφοριών, την αποθήκευσή και τη λήξή τους. Οι πρώτες τρεις συνιστούν την πρωτογενή μνήμη (βραχύχρονη και μνήμη εργασίας), ενώ η ανάκληση σχετίζεται με την προσοχή που απαιτεί η κάθε διεργασία (δευτερογενής μνήμη). Έτσι, η αναγνώριση απαιτεί τη μικρότερη προσοχή, ακολουθεί η υποστήριξη με ένδειξη, ενώ η ελεύθερη ανάκληση απαιτεί τη μέγιστη προσπάθεια. Όσον αφορά το περιεχόμενο η διάκριση γίνεται με βάση το βαθμό συνειδητότητας στην ανάκληση σε δηλωτική (συνειδητή ανάκληση) και σε άδηλη μνήμη. Η δηλωτική μνήμη της σειράς αποτελείται από τη σημασιολογική (μνήμη γνώσεων) και τη βιοματική (μνήμη επεισοδίων). Η τελευταία υποστηρίζει την ικανότητα του ατόμου να θητσει συμβάντα της καθημερινής του ζωής, ενώ εμπλέκεται και η αρχικά στάδια της εκμάθησης. Η βιοματική μνήμη, λεκτική και οπτική, αποτελεί το αντικείμενο αξιολόγησης του τεστ, της γνωστής ρόλου στις μαθησιακές δυσκολίες της γκεκριμένα, η αξιολόγηση της λεκτικής μνήμης βιωμάτων επιτυγχάνεται με την ανάκληση δυο ιστοριών, ενώ η οπτικοχωρική μνήμη με την κλίμακα ανάκλησης οπτικών πληροφοριών.

Η διαδικασία χορήγησης και βαθμολόγησης του τεστ περιλαμβάνει γενικές και ειδικές οδηγίες. Αποτελείται από: την Ανιχνευτική Κλίμακα Λεκτικής και Οπτικής Μνήμης, την Κλίμακα Ανάκλησης Ιστοριών και την Κλίμακα Ανάκλησης Οπτικών Πληροφοριών. Η πρώτη κλίμακα είναι ανιχνευτική, ενώ οι άλλες διερευνούν σε μεγαλύτερο βάθος τις μνημοτικές διαταραχές. Το υλικό είναι φιλικής προς το παιδί. Το τεστ διαφοροποιείται ως προς δυο ηλικιακές ομάδες, 5-8 ετών και 9-12 ετών. Τα ηλικιακά όρια αντιστοιχούν σε ακριβείς ηλικίες (έτη: μήνες: ημέρες) 5:0:0 έως 8:11:30 και 9:0:0 έως 11:11:30. Μπορεί να χορηγηθεί από ψυχολόγο και ειδικό παιδαγωγό κατόπιν σχετικής της όρφωσης. Για την ερμηνεία των αποτελεσμάτων όμως, και τη συσχέτιση του με πιθανές μαθησιακές δυσκολίες, χρειάζεται ειδικά καταρτισμένος ψυχολόγος στο πλαίσιο διεπιστημονικής συνεργασίας.

Ός προς τις συνθήκες εξέτασης το τεστ χορηγείται ατομικά και οι ερωταποκρίσεις είναι είτε προφορικές, είτε απαιτείται δράση. Η εξέταση γίνεται σε ήσυχο, φωτεινό και άνετο δωμάτιο, χωρίς την παρουσία άλλων. Ο εξεταστής θα πρέπει να δημιουργήσει κλίμα εμπιστοσύνης και συνεργασίας διατηρώντας αμείωτο το ενδιαφέρον του παιδιού με στόχο την απόδοση των πραγματικών ικανοτήτων του. Επιβραβεύεται η προσπάθεια, όχι το αποτέλεσμα με ουδετερότητα και αντικειμενικότητα. Στο φυλλάδιο εξέτασης καταχωρούνται τα ατομικά στοιχεία του παιδιού και ακολουθεί η χορήγηση κλιμάκων.

Περιγραφή

Η Ανιχνευτική Κλίμακα Λεκτικής και Οπτικής Μνήμης

Δοκιμασία ανίχνευσης διαταραχών μνήμης. Αποτελείται από:

Α) Την Υποκλίμακα Λεκτικής Μνήμης

Περιλαμβάνει την απομνημόνευση 5 (5-8 ετών) ή 7 (9-12 ετών) λέξεων, 2-4 της λαβών. Ο Εξεταστής εισάγει τη δοκιμασία και διαβάζει τις λέξεις. Το παιδί ανακαλεί όσες περισσότερες μπορεί. Η διαδικασία επαναλαμβάνεται μέχρις ότου ανακαλέσει όλες τις λέξεις (ανώτατο όριο 5 προσπάθειες). Καταγράφεται ο αριθμός των λέξεων που ανακαλούνται στην πρώτη προσπάθεια, (καθεμία βαθμολογείται με 1 μονάδα) και ο αριθμός των απαιτούμενων για την εκμάθηση προσπαθειών, με ανώτατο βαθμό 5 (5-8 ετών) ή 7 (9-12 ετών) ανά προσπάθεια. Υπολογίζεται ο συνολικός βαθμός της Άμεσης Ανάκλησης, και αποδίδεται ο ανώτατος βαθμός των 5 ή 7 μονάδων ατηστοιχα με την ηλικία στην κάθε προσπάθεια

μετά την επίτευξη της πλήρους ανάκλησης. Δίνεται η υποστήριξη με ένδειξη, που δεν βαθμολογείται. Μετά από σύντομη διακοπή, χορηγείται ητησοκλίμακα Οπτικής Μνήμης, ζητείται πάλι από το παιδί να θυμηθεί τις λέξεις και καταγράφεται ο αριθμός των λέξεων που ανακαλεί, με βαθμολόγηση 1 μονάδας της ορθή απάντηση στην Καθυστερημένη Ανάκληση. Ακολουθεί η χορήγηση της ένδειξης, που εδώ βαθμολογείται.

B) Την Υποκλίμακα Οπτικής Μνήμης

Περιλαττει την απομνημόνευση των θέσεων 5 (5-8 ετών) ή 7 (9-12 ετών) μαρκών ενός χρώματος τοποθετούνται σε λευκό πλαίτης 12 (4×3) φατνίων. Ο Εξεταστής τοτρετεί τις μάρκες σε συγκεκριμένα φατνία, τις αφαιρεί και ζητάει απτης παιδί να τις επανατοποθετήσει. Η δοκιμασία επαναλαμβάνεται μέχρι 5 πτησπάθειες. Προς αύξηση του βαθμού δυσκολίας, δίνονται στο παιδί δύο μάρκες παραπάνω από τις απαιτούμενες, ενώ αφαιρείται μία μονάδα για κάθε επιπλέον μάρκα που τοποθετείται, πέραν των απαιτούμενων. Η κάθε ορθή τοποθέτηση στην Άμεση Ανάκληση βαθμολογείται με 1 μονάδα με ανώτατο βαθμό 5 (5-8 ετών) ή 7 (9-12 ετών) ανά προσπάθεια. Ο Εξεταστής μετράει τον αριθμό των σωστά τοποθετημένων ματς της πρώτης προσπάθειας, τον αριθμό των απαιτούμενων προσπαθειών και τον συνολικό βαθμ της άμεσης ανάκλησης (ανώτατος βαθμός 5 ή 7 μονάδες στην κάθε προσπάθεια μετά την επίτευξη της πλήρους ανάκλησης). Παρόμοια βαθμολογείται κτης Καθυστερημένη Ανάκληση, που ακολουθεί μετά από σύντομη διακοπή.

Οι πρώτες δύο μετρήσεις και στις δύο υποκλίμακες είναι ποιοτικές, ενώ οι υπόλοιπες παρέχουν αδρή εκτίμηση του επιπέδου ανάκλησης του παιδιού σε σχέση με τον πληθυσμό στάθμισης, βάσει τεταρτημορίων. Η επίδοση στην άμεση ανάκληση πληροφορεί για την πρόσληψη και κωδικοποίηση των πληροφοριών, ενώ ο αριθμός των απαιτούμενων για την εκμάθηση επαναλήψεων πληροφορεί για την ταχύτητα εκμάθησης. τηςαθυστερημένη ανάκληση τημερώνει για την εδραίωση των πληροφοριών στη μνήμη. Τυχόν διαφορές μεταξύ της ελεύθερης ανάκλησης και της υποστήριξης με ένδειξη μαρτυρούν την ικανότητα πρόσβασης σε λεκτικές πληροφορίες που το παιδί έχει αποθηκεύσει στη μνήμη.

Η Ανιχνευτική Κλίμακα Ανάκλησης Ιστοριών

Περιλαμβάνει δύο σύντομες ιστορίες ενδιαφέρουσες για το παιδί, απλές σε λεξιλόγιο και απαλλαγμένες από κοινωνικές διακρίσεις, που αποτελούνται από στοιχεία σε θεματικές ενότητες. Οι ιστορίες έχουν παρόμοιο αριθμό στοιχείων και δεν μοιάζουν θεματικά. Για παιδιά ηλικίας 5-8 ετών, η Ιστορία Α και Β αποτελούνται από 32 στοιχεία και 5 θεματικές ενότητες. Για παιδιά ηλικίας 9-12 ετών, η Ιστορία Α αποτελείται από 43 στοιχεία και 7 θεματικές ενότητες και η Ιστορία Β αποτελείται από 44 στοιχεία και 6 θεματικές ενότητες.

Ο εξεταστής στην Άμεση Ανάκληση διαβάει την ιστορία και ζητά να επαναλάβει το παιδί, ενώ ο ίδιος μπορεί να σημειώνει κατά πόσο συμφωνεί η ιστορία του παιδιού με την αρχική. Επαναλαμβάνεται η διαδικασία και ακολουθεί διακοπή 20-30 λεπτών. Στη διακοπής ο Εξεταστής μπορεί να χορηγήσει την Κλίμακα Ανάκλησης Οπτικών Πληροφοριών, καθώς και άλλα μη μνημονικά τεστ. Στην Καθυστερημένη Ανάκληση μετά την διακοπή ο εξεταστής ζητά από το παιδί να ανακαλέσει την κάθε ιστορία. Αν δεν θυμάται τις ιστορίες του δίνει ένδειξη και σημειώνει αν δόθηκε ή όχι.

Έπειτα, χορηγείται υποκλίμακα Αναγνώρισης, όπου ζητείται από το παιδί να απαντήσει με «ναι» ή «όχι» σε 30 ερωτήσεις, με συγκεκριμένες πληροφορίες για το περιεχόμενο. Υπάρχουν και ερωτήσεις εξαγωγής συμπεράσματος (4 ερωτήσεις για παιδιά 5-8 ετών και 6 για 9-12 ετών), όπου η απάντηση δίνεται εμμέσως από την ιστορία.

Οι απαντήσεις βαθμολογούνται τηςμιά ή καμία μονάδα στην Ανάκληση ιστοριών και στην Αναγνώριση. Στην πρώτη ο εξεταστής μετρά τα στοιχεία και τις τησοιολογικές ενότητες ανά ιστορία (4 μετρήσεις) και το άθροισμα των στοιχείων και των εννοιολογικών ενότητων για τις δύο ιστορίες (2 μετρήσεις). Η βαθμολόγηση είναι ίτης για την Άμεση και την Καθυστερημένη Ανάκληση. Ο συντηστής συγκράτησης πληροφοριών υπολογίζεται από τα στοιχεία της καθυστερημένης ανάκλησης δια του αριθμού των στοιχείων της άμεσης ανάκλησης. Η συνολική βαθμολογία του παιδιού στην κλίμακτηςναγνώρισης ισούται με το άθροισμα των μονάδων των απαντήσεων και από τις δύο ιστορίες. Αναγράφεται το άθροισμα των μονάδων της κάθε ιστορίας και το συνολικό άθροισμα στα αντίστοιχα φατνία στο φυλλάδιο εξέτασης.

Οι τελευταίες δύο μετρήσεις παρέχουν μία αδρή εκτίμηση του επιπέδου ανάκλησης του παιδιού στησχέση με τον πληθυσμό τησθμισης, βάσει τεταρτημορίων. Στην Ανάκληση Ιστοριών εξετάζεται η βιωματική μνήμη, ενώ στην Υποκλίμακα της Αναγνώρισης η ευελιξία της.

Η Ανιχνευτική Κλίμακα Ανάκλησης Οπτικών Πληροφοριών

Εξετάζει την ικανότητα του παιδιού να ατσηλαεί οπτικοχωρικέτηςληροφορίες, χωρτηςλεκτικη από-κριση ή αναπαραγωγη γετηςκών σχεδιών. Στην Άμεση Ανάκληση ο εξεταστής τοποθετεί τις μάρκες στα φατνια, τις αφήνει για λίγο, τις αφαιρεί και ζητάει να τοποθετηθούν στις ίδιες θέσεις. Για παιδιά 5-8 ετών, η κλίμακα περιλαμβάνει την εκμάθηση των θέσεων 5 «μαρκών», που τοποθετούνται σε πλαίσιο 12 (4*3) φατνιών, ενώ για παιδιά 9-12 ετών περιλαμβάνει την εκμάθησης 7 «μαρκών» στο ίδιο πλαίσιο. Στόχος είναι να μη δημιουργείται συσχέτιση του συγκεκριμένου αντικειμένου που απεικονίζεται στο πλαίσιο, με το χρώμα της μάρκας. Αν δεν τοποθετηθούν σωστά, η δοκιμασία επαναλαμβάνεται (μέχρι 5 προσπάθειες). Δίνονται δύο μάρκες παραπάνω για να αυξηθεί η δυσκολία. Μεσολαβεί διακοπή 20-30 λεπτών όπου ο εξεταστής για χορήγηση άλλων μνημονικών τεστ. τηστην Καθυστερημένη Ανάκληση μετά από 20-30 λεπτά ζητείται από το παιδί να επανατοποθετήσει τις μάρκες στην σωστή φατνια. Ο εξεταστής σημειώνει με «X» τις θέσεις όπου τοποθετήθηκαν οι μάρκες στο φυλλάδιο εξέτασης, και στην Άμεση και στην καθυστερημένη ανάκληση. Μετρά τον αριθμό των μαρκών που το παιδί τοποθέτησε σωστά την πρώτη φοράτην αριθμό των επαναλήψεων και τον αριθμό των μαρκών που το παιδί τοποθέτησε μετά τη διακοπή. Στην βαθμολόγηση αν το παιδί βάλει σωστά την μάρκα ως προς το χρώμα στη σωστή θέση, παίρνει 2 μονάδες. Αν τοποθετήσει τη λάθος μάρκα ως προς χρτης στην σωστή θέση, παίρνει 1 μονάδα. Για κάθε επιπλέον μάρκα αφαιρείται μια μονάδα (Άμεση και Καθυστερημένη Ανάκληση).

Για τον υπολογισμό του συτηςικού βαθμού της άμεσης ανάκλησης ο εξεταστής αποδίδει τοτηςνώ-τατο βαθμό των 10 μονάδων (5-8 ετών) και 14 μονάδων (9-12 ετών) στην κάθε προσπάθεια μετά την επίτευξη της πλήρους ανάκλησης, εάν αυτή έχει επιτευχθεί, και αθροίζει άδες. Για τ'αράδειγμα, ένα παιδί 9 ετών που βάζει τηστά 9 μάρκετηστη πρώτη πτηςπάθεια και 14 στην δεύτηρη, θα λάβει ως συνολικό βαθμό (9+14+14+14+14) 65 μονάδες.

7.3.5. Εργαλείο 50: Ανίχνευση και διερεύνηση διαταραχών της διαδικασίας της μάθησης και της κατηγοριοποίησης στο Νηπιαγωγείο και στο Δημοτικό σχολείο (Οικονόμου, κ.ά., 2007β).

(Στην περιγραφή του εργαλείου συνεργάστηκαν οι φοιτητές του Παιδαγωγικού Τμήματος Ειδικής Αγωγής, Τζιαμαλή Κ. Μουτάφη Γ., Γώτα Χ.).

Σκοπός δημιουργίας του εργαλείου είναι ο εντοπισμός των παιδιών που αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην εκμάθηση λεκτικών πληροφοριών και την κατανόηση αντιληπτικών και εννοιολογικών σχέσεων. Επιπρόσθετα, με την βοήθεια του τεστ αυτού καταγράφονται οι αναμενόμενες επιδόσεις και αλλαγές στην μάθηση, στην εννοιολογική οργάνωση και στην κατηγοριοποίηση.

Το τεστ αποτελείται από δύο κλίμακες, αυτή της μάθησης και εκείνη της κατηγοριοποίησης. Αρχικά με τον όρο μάθηση τονίζεται η απόκτηση καινούριων πληροφοριών ενώ η κατηγοριοποίηση προϋποθέτει την ικανότητα αντίληψης, αξιολόγησης και χειρισμού που λαμβάνει το άτομο, συμβάλλοντας στον εμπλουτισμό του λεξιλογίου του.

Η διαδικασία χορήγησης της κλίμακας

Στις ηλικίες 5- 8 ετών, ο εξεταστής διαβάσει στο παιδί έναν κατάλογο που αποτελείται από οχτώ λέξεις δύο εννοιολογικών κατηγοριών,(π.χ.: 4 φρούτα, 4 σχολικά είδη), κάνοντας παύση ενός δευτερολέπτου ανάμεσα στις λέξεις. Στη συνέχεια ζητείται από το παιδί να ανακαλέσει όσες λέξεις θυμάται από τον κατάλογο και ταυτόχρονα ο εξεταστής σημειώνει τις απαντήσεις του χωρίς να παρεμβαίνει. Η παραπάνω διαδικασία επαναλαμβάνεται 5 φορές. Έπειτα χορηγείται ένας δεύτερος κατάλογος 8 λέξεων 2 εννοιολογικών κατηγοριών, η μία εκ των οποίων συμπίπτει με του πρώτου καταλόγου (π.χ. 4 φρούτα, 4 είδη κουζίνας) και το παιδί καλείται πάλι να ανακαλέσει τις λέξεις του δεύτερου καταλόγου και έπειτα αυτές του πρώτου με ένδειξη (π.χ. όλα τα αντικείμενα που είναι φρούτα). Ακολουθεί διακοπή 20-30 λεπτών και το παιδί ανακαλεί τα αντικείμενα του πρώτου καταλόγου με την μέθοδο της ελεύθερης ανάκλησης και με της ένδειξης. Τέλος ο εξεταστής διαβάσει έναν κατάλογο τριάντα λέξεων που περιέχει λέξεις του πρώτου, του δεύτερου καθώς και διάφορες άλλες. Ο εξεταζόμενος καλείται να αναγνωρίσει τις λέξεις που προέρχονται από τον πρώτο κατάλογο.

Στις ηλικίες **9-12** ετών, ο εξεταστής διαβάζει στο παιδί έναν κατάλογο που αποτελείται από δώδεκα λέξεις τριών εννοιολογικών κατηγοριών, (π.χ.: 4 φρούτα, 4 σχολικά είδη, 4 ρούχα), κάνοντας παύση ενός δευτερολέπτου ανάμεσα στις λέξεις. Έπειτα, ακολουθείται η ίδια διαδικασία όπως στις ηλικίες **5-8** ετών με τη διαφορά ότι ο τελικός κατάλογος περιέχει σαράντα πέντε λέξεις.

Και στις δύο ηλικιακές ομάδες οι λέξεις αποτελούνται από 2- 4 συλλαβές, είναι οικείες στο παιδί και έχουν τοποθετηθεί με τυχαία σειρά στον κατάλογο για την αποφυγή της ύπαρξης δύο συνεχόμενων λέξεων της ίδιας εννοιολογικής κατηγορίας.

Η διαδικασία της κλίμακας κατηγοριοποίησης έχει ως εξής :

Είναι κοινή και για τις δύο ηλικιακές ομάδες. Ο εξεταστής τοποθετεί μπροστά στο παιδί τις καρτέλες εικόνων οι οποίες είναι δύο ειδών α) γεωμ. σχήματα β) ζώα, φυτά, αντικείμενα και του ζητά να τις κατηγοριοποιήσει ως προς το σχήμα, το χρώμα ή το μέγεθος τους. Στην πρώτη φάση της εξέτασης μεταβάλλονται δύο από τις τρεις διαστάσεις δύο αντικειμένων (π.χ. σχήμα- χρώμα). Σε περίπτωση λάθους ο εξεταστής ξανά μπερδεύει τις καρτέλες και ζητά από το παιδί να τις κατηγοριοποιήσει πάλι χωρίς όμως να του αποκαλύπτει την ύπαρξη λάθους. Αν το λάθος επαναλαμβάνεται ο εξεταζόμενος ερωτάται για την επιλογή του και συνεχίζεται η διαδικασία. Στην περίπτωση που το παιδί αποτύχει στην μεταβολή των δύο διαστάσεων η εξέταση συνεχίζεται με την μεταβολή μόνο της μίας διάστασης.

Η παραπάνω κλίμακα χωρίζεται σε τρεις φάσεις. Ξεκινά με δύο κατηγορίες και δύο αντικείμενα ανά κατηγορία, συνεχίζει με δύο κατηγορίες και τρία αντικείμενα ανά κατηγορία και τελειώνει με τρεις κατηγορίες και τρία αντικείμενα ανά κατηγορία.

Σειρά χορήγησης. Η χορήγηση των δύο κλιμάκων γίνεται τμηματικά κάποιες φορές και ανεξάρτητα. Αρχικά χορηγείται η κλίμακα μάθησης και έπειτα η κλίμακα κατηγοριοποίησης χωρίς να είναι δεσμευτική η σειρά ιδίως αν πρόκειται για αδιάφορα, με πτωχό λεξιλόγιο παιδιά ή μικρής ηλικίας.

Οι δύο αυτές κλίμακες έχουν συγκεκριμένο τρόπο βαθμολόγησης. Στα φυλλάδια του εξεταστή εντοπίζουμε πίνακες στους οποίους αναγράφονται οι βαθμολογίες με ειδικά σύμβολα.

Αναλυτικότερα, στην κλίμακα μάθησης ο εξεταστής συμπληρώνει τις σωστές απαντήσεις ανά προσπάθεια με το σύμβολο (✓) και τις αθροίζει στο φατνίο με την ένδειξη "Σύνολο". Στη δεύτερη στήλη "Επανάληψη" συμπληρώνεται ο αριθμός των επαναλήψεων (**E**) ανά προσπάθεια και αθροίζεται επίσης στο φατνίο "Σύνολο". Ωστόσο, σε περίπτωση που δεν υπάρχουν επαναλήψεις τα αντίστοιχα φατνία μένουν κενά και καταγράφεται ο αριθμός μηδέν (**0**). Επιπλέον στην τρίτη στήλη "Άλλο", ο εξεταστής συμπληρώνει τον αριθμό των άλλων αποκρίσεων (**A**) και τις αθροίζει και αυτές στο φατνίο με την ένδειξη "Σύνολο". Αν βέβαια δεν υπάρχουν άλλες αποκρίσεις αφήνει τα φατνία κενά και συμπληρώνει στο Σύνολο το μηδέν (**0**). Στην τέταρτη στήλη η οποία περιλαμβάνει την "Εννοιολογική Ενότητα" (**EE**) συμπληρώνεται ο αριθμός των εννοιολογικών ενοτήτων ο οποίος αθροίζεται στο φατνίο "Σύνολο". Τέλος στην Πέμπτη στήλη "Ανάκληση Σειράς" πρέπει να συμπληρώνεται ο αριθμός των ανακλήσεων σειράς ο οποίος αθροίζεται και αυτός στο "Σύνολο". Τονίζεται ότι ως εννοιολογική ενότητα ορίζεται η ορθή συνεχόμενη ανάκληση δύο λέξεων της ίδιας κατηγορίας ενώ ως ενότητα ή ανάκληση σειράς ορίζεται η συχνότητα με την οποία δύο συνεχόμενες λέξεις ανακαλούνται με τη σειρά που δόθηκαν.

Στην κλίμακα κατηγοριοποίησης οι ορθές απαντήσεις συμβολίζονται με (**2**) ενώ οι λανθασμένες με (**0**). Σε περίπτωση λάθους οι κάρτες ανακατεύονται ξανά και το παιδί βαθμολογείται με (**1**) για την ορθή απάντηση και με (**0**) για την επανάληψη του λάθους. Συγκεκριμένα, για την κατηγοριοποίηση των σχημάτων στο τέλος της εξέτασης προστίθενται τα υποσύνολα μονάδων για κάθε διάσταση της κατηγοριοποίησης στις αντίστοιχες θέσεις του πίνακα. Τα υποσύνολα των μονάδων για τον χειρισμό δύο διαστάσεων επίσης προστίθενται στις αντίστοιχες θέσεις του φυλλαδίου. Τέλος όλες οι μονάδες και από την μια και από τις δύο διαστάσεις μεταφέρονται στο "Συγκεντρωτικό Πίνακα". Για την κατηγοριοποίηση των εικόνων προστίθενται τα υποσύνολα μονάδων για τις δύο διαστάσεις της κατηγοριοποίησης εικόνων στις αντίστοιχες θέσεις του πίνακα. Στην συνέχεια, ο εξεταστής αθροίζει το Γενικό Σύνολο των σωστών απαντήσεων στην αντίστοιχη θέση του Φυλλαδίου Εξέτασης και μεταφέρει τις επιμέρους βαθμολογίες στον Συγκεντρωτικό Πίνακα που δίνεται στην αρχή του τμήματος της κατηγοριοποίησης.

Μετά τη βαθμολόγηση οι αρχικές τιμές μετατρέπονται σε τυπικούς βαθμούς με τη βοήθεια του πίνακα του οδηγού του εξεταστή ανάλογα με την ηλικία.

Ερμηνεία αποτελεσμάτων. Σύμφωνα με την βαθμολογία, παρατηρούμε ότι το υψηλό ποσοστό ανάκλησης πληροφοριών από την πρώτη σε σχέση με την τελευταία θέση του καταλόγου υποδηλώνει αποτελεσματική διατήρηση των πληροφοριών στη μακρόχρονη μνήμη. Αντιθέτως, τα λάθη που προέρχονται από μη κοινές κατηγορίες ή από μη δοθείσες λέξεις και ιδίως από άσχετες λέξεις, χαρακτηρίζονται ως πιο σοβαρά. Ωστόσο, οι παρατηρήσεις πάντοτε χρησιμοποιούνται για τη βελτίωση της μάθησης με τη διδασκαλία σκόπιμων στρατηγικών οργάνωσης της πληροφορίας.

Γνώσεις για την ερμηνεία των αποτελεσμάτων. Ο εξεταστής πρέπει να διαθέτει εξειδικευμένες γνώσεις και συστηματική πρακτική εξάσκηση μετά από παρακολούθηση ειδικού σεμιναρίου του ΕΠΕΑΕΚ και ως επέκταση, άριστη γνώση στη χορήγηση του συγκεκριμένου τεστ. Απαραίτητη είναι η τήρηση των κανόνων στάθμισης καθώς και η ύπαρξη άλλων επιστημονικών ομάδων όπως ψυχολόγου και λογοπεδικού.

Συνθήκες εξέτασης. Ο εξεταστής και το παιδί κάθονται σε ένα τραπέζι, πάνω στο οποίο βρίσκεται το εκάστοτε υλικό εξέτασης. Το παιδί άλλοτε απαντά προφορικά και άλλοτε με πράξεις. Ο χώρος πρέπει να είναι ήσυχος, φωτεινός και άνετος χωρίς άλλα αντικείμενα που ίσως αποσπάσουν την προσοχή του εξεταζομένου. Από την πλευρά του ο εξεταστής πρέπει να προσπαθεί να μειώσει την αρνητική φόρτιση, να δημιουργήσει ένα κλίμα εμπιστοσύνης διατηρώντας παράλληλα αμείωτο το ενδιαφέρον του παιδιού. Θα ήταν καλό να επαινεί τις προσπάθειες του ανεξάρτητα από την απάντηση του (π.χ. πολύ ωραία) και να δημιουργεί συνθήκες κατάλληλες για την βέλτιστη απόδοση σύμφωνα με τις πραγματικές ικανότητες του παιδιού.

Στάθμιση. Πρόκειται για σταθμισμένο και έγκυρο τεστ σύμφωνα με την δειγματοληπτική μέθοδο. Αρχικά διεξήχθη πιλοτική έρευνα για την ανεύρεση πιθανών αδυναμιών του τεστ. Χρησιμοποιήθηκαν καμπύλες, χωριστά για κάθε ηλικιακή ομάδα, και σχετικά διαγράμματα και για τα δύο τεστ. Στην συνέχεια προχώρησαν στην στάθμιση για την επίτευξη της αξιοπιστίας και της επάρκειας προς τον ειδικό. Η δειγματοληψία ήταν τυχαία και περιλάμβανε τις εξής μεταβλητές διαστρωματώσεις: ηλικία, φύλο, περιοχή μόνιμης κατοικίας. Βασική προϋπόθεση ήταν τα παιδιά να γνωρίζουν καλά την ελληνική γλώσσα ανεξάρτητα από χώρα προέλευσης. Πρόκειται επίσης για ένα έγκυρο εργαλείο καθώς η εκμάθηση λέξεων αποτελεί αξιόπιστο τρόπο της διαδικασίας μάθησης που χρησιμοποιείται και σε γνωστά τεστ μνήμης και μάθησης άλλων χώρων.

7.3.6. Εργαλείο 60: Ανίχνευση της ψυχοκοινωνικής προσαρμογής των μαθητών προσχολικής και σχολικής ηλικίας, (Χατζηχρήστου, κ.ά., 2007).

(Στην περιγραφή του εργαλείου συνεργάστηκαν οι φοιτητές του Παιδαγωγικού Τμήματος Ειδικής Αγωγής, Μουτρίκα Α., Ζιώγα Χ., Τσόπα Α., Κουτσιάνου Μ.)

Σκοπός: Το Τεστ Ψυχοκοινωνικής Προσαρμογής για παιδιά προσχολικής και σχολικής ηλικίας είναι μία αξιολογική κλίμακα που αποβλέπει αφενός, στον εντοπισμό δεξιοτήτων ή ελλειμμάτων στον κοινωνικό και συναισθηματικό τομέα κυρίως, αλλά σχετίζεται αφετέρου, και με την σχολική προσαρμογή των παιδιών που αντιμετωπίζουν μαθησιακές δυσκολίες. Με άλλα λόγια, το Τεστ μπορεί να χρησιμοποιηθεί από τον ειδικό με στόχο **πρώτον** να αξιολογήσει τα ψυχοκοινωνικά χαρακτηριστικά που συνδέονται με τις δυσκολίες της μάθησης και **δεύτερον** να εντοπίσει χαρακτηριστικά του ψυχοκοινωνικού προφίλ των παιδιών με διαγνωσμένες μαθησιακές δυσκολίες, τα οποία ενδέχεται να αποτελέσουν προβλεπτικούς παράγοντες προβλημάτων στη μετέπειτα μαθησιακή πορεία του παιδιού.

Επιπλέον, το τεστ μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να εντοπίσει τις παραμέτρους εκείνες που θα ενισχύσουν την ανθεκτικότητα του παιδιού με δυσκολίες μάθησης να προσαρμοστεί στο σχολικό πλαίσιο, βοηθώντας σ' αυτό παράλληλα η αξιολόγηση των τομέων ψυχοκοινωνικής επάρκειας του παιδιού που αναφέρθηκαν παραπάνω (κοινωνική, σχολική και συναισθηματική επάρκεια και αυτοαντίληψη).

Ελλείμματα σε κοινωνικές, συναισθηματικές δεξιότητες και προβλήματα στη διαπροσωπική και ενδοπροσωπική προσαρμογή μπορεί με αυτόν τον τρόπο να εντοπιστούν έγκαιρα πριν από την έναρξη της σχολικής φοίτησης και κατά τα πρώτα σχολικά χρόνια και να χρησιμεύσουν στο σχεδιασμό και στην εφαρμογή κατάλληλων προγραμμάτων παρέμβασης και κυρίως στη διευκόλυνση της **έγκαιρης παρέμβασης**. Αποτελώντας έτσι ένα οικονομικό και εύχρηστο εργαλείο αξιοποιείται για να εντοπίσει παιδιά τα οποία είναι πιθανόν να ανήκουν σε **ομάδα υψηλού κινδύνου** όσον αφορά την εμφάνιση δυσκολιών στην ψυχοκοινωνική προσαρμογή, ως πρωτογενή ή δευτερογενή χαρακτηριστικά των μαθησιακών δυσκολιών.

Επομένως, πρόκειται για ένα ανιχνευτικό τεστ σε επίπεδο πρωτογενούς πρόληψης (**screening**), που εφιστά την προσοχή του ειδικού σε κάποιες συμπεριφορές που ενδέχεται να χρήζουν περαιτέρω αξιολόγησης και έγκαιρης παρέμβασης.

Περιγραφή του τεστ: Το Τεστ Ψυχοκοινωνικής Προσαρμογής είναι ένα σταθμισμένο τεστ που αξιολογεί την πολυδιάστατη δομή της ψυχοκοινωνικής προσαρμογής του παιδιού, εστιάζοντας σε ελλείμματα και, παράλληλα, και σε δεξιότητες αντλώντας πληροφορίες από τον εκπαιδευτικό.

Το θεωρητικό πρότυπο στο οποίο βασίζεται η κατασκευή του εστιάζεται στην ανίχνευση δυσκολιών αλλά και στην αξιολόγηση δεξιοτήτων στην συμπεριφορά των παιδιών, αποτελώντας με τον τρόπο αυτό συστοιχία δοκιμασιών ενδο-ατομικής και διατομικής αξιολόγησης. Ως ψυχοτεχνικό εργαλείο αποτελεί μέρος συστηματικών προσπαθειών για ολόπλευρη αξιολόγηση των μαθησιακών δυσκολιών σε παιδιά προσχολικής και σχολικής ηλικίας.

Το Τεστ αποτελείται συνολικά από 3 κλίμακες:

- αφορούν παιδιά προσχολικής ηλικίας (4 έως 6 ετών)
- αφορούν παιδιά σχολικής ηλικίας (7 έως 12 ετών)
- αυτοαναφορά (10 έως 12 ετών)

Εκ των οποίων οι δύο πρώτες (1) και (2) συμπληρώνονται από τον εκπαιδευτικό και η τρίτη (3) συμπληρώνεται από μαθητές ηλικίας 10 έως 12 ετών (Ε' και ΣΤ' τάξη). Η κλίμακα του εκπαιδευτικού περιλαμβάνει 113 ερωτήσεις-προτάσεις για παιδιά προσχολικής ηλικίας και 112 ερωτήσεις-προτάσεις για παιδιά σχολικής ηλικίας.

Το Τεστ για τα παιδιά προσχολικής και σχολικής ηλικίας περιλαμβάνει τρεις (3) υποκλίμακες ψυχοκοινωνικής επάρκειας (κοινωνική, σχολική και συναισθηματική) και μία (1) υποκλίμακα προβλημάτων συμπεριφοράς, ενώ επιπλέον στο τεστ αυτοαναφοράς, εκτός των παραπάνω τεσσάρων προστίθεται και μία πέμπτη υποκλίμακα, η αυτοαντίληψη. Συνολικά, οι πέντε αυτές υποκλίμακες δηλώνουν τους πέντε εννοιολογικούς τομείς τους οποίους το τεστ έχει στόχο να αξιολογήσει.

Κοινωνική επάρκεια

Η κοινωνική επάρκεια, ως η ικανότητα αλληλεπίδρασης με τους άλλους μέσα σε ένα δεδομένο κοινωνικό πλαίσιο και με τρόπους κοινωνικά αποδεκτούς και μη επιβλαβείς για τους υπολοίπους αποτελεί μια σύνθετη, πολυδιάστατη έννοια που σχετίζεται με τη συνολική αποτελεσματικότητα των κοινωνικών συμπεριφορών του ατόμου και αξιολογείται με συνολικά τρεις διαστάσεις:

- σε τι βαθμό τα παιδιά προχωρούν σε πρωτοβουλίες συνδυαζόμενες με τον ηγετικό ρόλο που κατέχουν στη διαπροσωπική τους επικοινωνία, (Δεξιότητες διεκδίκησης/ Ηγετικές ικανότητες)
- στο γενικότερο τρόπο συμπεριφοράς που τα ίδια υιοθετούν οδηγούμενα στα επιθυμητά θετικά κοινωνικά αποτελέσματα, (Διαπροσωπική επικοινωνία)
- και τέλος εστιάζει στο τρόπο αλληλεπίδρασης με τους συνομηλίκους για την επίτευξη ενός κοινού στόχου. (Συνεργασία με συνομηλίκους)

Παραδείγματα προτάσεων στο τεστ: «Θέλει να είναι ο αρχηγός της παρέας», «Συνεργάζεται με τους συνομηλίκους του σε ομαδικές δραστηριότητες».

Σχολική επάρκεια

Η δεύτερη υποκλίμακα, αυτή της σχολικής επάρκειας αντιπροσωπεύει το βαθμό στον οποίο το παιδί έχει αφομοιώσει και εν συνεχεία χρησιμοποιήσει όλες εκείνες τις δεξιότητες που του είναι απαραίτητες για τη προσαρμογή του στο σχολικό περιβάλλον.

Αξιολογείται με την έκταση τεσσάρων (4) διαστάσεων:

- σε τί βαθμό ο μαθητής κινητοποιείται να καταβάλει κάθε δυνατή προσπάθεια από μέρους του για την επίτευξη ενός στόχου (κίνητρα)
- με τί τρόπο έχει οργανώσει και σχεδιάσει το πρόγραμμα και τη σκέψη του για το στόχο αυτό (οργάνωση/σχεδιασμός)
- ποια είναι τα χαρακτηριστικά της συμπεριφοράς του που συμβάλλουν στη σχολική του αποτελεσματικότητα (σχολική αποτελεσματικότητα)

- και τέλος στο κατά πόσο μπορεί να προσαρμόζεται μέσα στο πλαίσιο της τάξης (σχολική προσαρμογή)

Παραδείγματα προτάσεων στο τεστ: «Έχει οργάνωση στη μελέτη του», «Είναι επιμελής», «Ακούει με προσοχή τις οδηγίες του δασκάλου για τις εργασίες του».

Συναισθηματική επάρκεια

Στη θέση της τρίτης ψυχοκοινωνικής επάρκειας υποκλίμακας, βρίσκεται η Συναισθηματική Επάρκεια, που θεωρείται ο βαθμός της ικανότητας ενός παιδιού να αναγνωρίζει, να δέχεται και να διαχειρίζεται τα συναισθήματα τόσο του ίδιου όσο και των γύρω του, εντοπίζοντας μεθόδους αυτορρύθμισής τους και επιπλέον καταπολέμησης του άγχους και του στρες.

Η Συναισθηματική Επάρκεια αξιολογείται με τη διάσταση του αυτοελέγχου, δηλαδή:

- κατά πόσο μπορεί το παιδί να ελέγχει το συναισθηματικό του κόσμο με τρόπο που είναι αποδεκτός από τα κοινωνικά πρότυπα και
- σε τί βαθμό μπορεί και έχει επίγνωση της συναισθηματικής του κατάστασης κατέχοντας παράλληλα και τον έλεγχο της έντασης και του βαθμού έκφρασης των συναισθημάτων,
- και με τη διάσταση της ενσυναίσθησης, που σχετίζεται
- με το κατά πόσο είναι σε θέση να καταλαβαίνει και να αποδέχεται τα συναισθήματα των άλλων και τέλος,
- κατά πόσο κατέχει τη δεξιότητα να διαχειρίζεται ορθά τα αρνητικά συναισθήματα, αποβλέποντας στη μείωση της έντασης τους.

Παραδείγματα προτάσεων στο τεστ: «Ελέγχει το θυμό του», «Μπορεί να μιλήσει εύκολα για το πώς αισθάνεται», «Νιώθει άσχημα όταν κάποιος είναι στενοχωρημένος»

Αυτοαντίληψη

Η τέταρτη σε σειρά υποκλίμακα του Τεστ είναι αυτή της Αυτοαντίληψης με την οποία αξιολογείται η εικόνα που ο μαθητής έχει δημιουργήσει για τον εαυτό του όσον αφορά τις ακαδημαϊκές του ικανότητες. Για το λόγο αυτό ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην σχολική αυτοαντίληψη του παιδιού και στην ικανότητά του να εκτελεί τα μαθησιακά του καθήκοντα, καθώς έχει διαπιστωθεί ότι η συγκεκριμένη αυτή διάσταση της αυτοαντίληψης (σχολική) σχετίζεται και επηρεάζεται περισσότερο από την εμφάνιση μαθησιακών δυσκολιών.

Η διαφορά με τις άλλες υποκλίμακες είναι πως η Αυτοαντίληψη περιλαμβάνεται μόνο στην κλίμακα αυτοαναφοράς. Μετράται με τέσσερις (4) διαστάσεις:

- ποια είναι η αντίληψη του ίδιου όσον αφορά τις επιδόσεις του στα μαθήματα της Γλώσσας (1) και των Μαθηματικών (2),
- γενικότερα για την ικανότητα του να μαθαίνει καινούργια πράγματα,
- και τέλος προσεγγίζει και την εικόνα για τον εαυτό του έξω από τα πλαίσια του σχολείου.

Παραδείγματα προτάσεων στο τεστ: «Παίρνω καλούς βαθμούς στη Γλώσσα / Μαθηματικά», «Βρίσκω δυσκολίες στο να μαθαίνω καινούργια πράγματα», «Είμαι περήφανος για πολλά πράγματα».

Προβλήματα συμπεριφοράς

Τα Προβλήματα Συμπεριφοράς αποτελούν τη μοναδική υποκλίμακα του παρόντος τεστ στην οποία αξιολογείται η συχνότητα εμφάνισης αρνητικών συμπεριφορών που ενδέχεται να εμφανίζει το παιδί κατά την προσχολική και σχολική του ηλικία στη τάξη, οι οποίες στέκονται εμπόδιο στην κοινωνική, συναισθηματική και γενικότερα ψυχολογική προσαρμογή του παιδιού στο περιβάλλον του.

Η υποκλίμακα Προβλήματα Συμπεριφοράς αξιολογεί:

- α) τη διαπροσωπική προσαρμογή του παιδιού, το κατά πόσο δηλαδή παρουσιάζει αντιδραστικές και επιθετικές συμπεριφορές,
- β) την ενδοπροσωπική προσαρμογή του, το κατά πόσο δηλαδή εκδηλώνει συναισθηματικές δυσκολίες (άγχος, απόσυρση, φόβοι)
- γ) και τις δυσκολίες συγκέντρωσης της προσοχής του, τυχόν παρορμητικές συμπεριφορές και την υπερβολική δραστηριότητα.

Παραδείγματα προτάσεων στο τεστ: « Διακόπτει τους άλλους όταν μιλάνε», «Αποσπάται εύκολα η προσοχή του από θορύβους ή άλλες δραστηριότητες».

Η ερμηνεία των αποτελεσμάτων του τεστ γίνεται σε πρώτο επίπεδο με βάση τις **υποκλίμακες** και σε δεύτερο επίπεδο με βάση τις **διαστάσεις** του τεστ. Επίσης, η ερμηνεία των αποτελεσμάτων γίνεται: είτε **ατομικά** στο προφίλ των ενδοατομικών διαφορών του παιδιού, είτε **ομαδικά** όταν το τεστ χορηγείται σε όλη την τάξη ή σε ομάδες παιδιών.

Για την ερμηνεία ενός ατομικού προφίλ ακολουθείται η παρακάτω πορεία:

- α) αξιολογείται το επίπεδο της αναφερόμενης προσαρμογής του παιδιού και καθορίζεται η αξιολογική κατηγορία στην οποία ανήκει. Γενικά, αν ο/οι Τυπικοί Βαθμοί <43 τότε θεωρούμε ότι το παιδί παρουσιάζει κάποιες δυσκολίες στη συγκεκριμένη διάσταση ή στη συγκεκριμένη υποκλίμακα και χρειάζεται παραπομπή για διάγνωση ή κάποιας μορφής υποστήριξη. Το αντίθετο συμβαίνει στην υποκλίμακα «Προβλήματα Συμπεριφοράς» όπου αν υπάρχουν Τυπικοί Βαθμοί >57 τότε θεωρούμε ότι το παιδί εμφανίζει προβλήματα συμπεριφοράς (ειδικότερα: επιθετική, αντιδραστική και υπερκινητικότητα-παρορμητικότητα).
- β) Επισημαίνεται η ύπαρξη ενδο-ατομικών διαφορών συγκρίνοντας τις υποκλίμακες και τις διαστάσεις μεταξύ τους. Όσο πιο τεθλασμένη είναι η γραμμή των Τυπικών Βαθμών τόσο πιο πολλές και μεγάλες είναι οι ενδο-ατομικές διαφορές που παρουσιάζει το παιδί. Για να θεωρηθεί η ενδο-ατομική διαφορά μεταξύ δύο ή περισσότερων διαστάσεων ή δύο ή περισσότερων υποκλιμάκων σημαντική θα πρέπει η βαθμολογία του παιδιού να εντάσσεται σε διαφορετικές αξιολογικές κατηγορίες.
- γ) Εντοπίζονται οι τομείς στους οποίους το παιδί ενδέχεται να έχει υψηλή βαθμολογία.
- δ) Τα δεδομένα του τεστ συμπληρώνονται με άλλες πληροφορίες που υπάρχουν για το παιδί. Αυτές οι πληροφορίες μπορεί να προέρχονται από την χορήγηση άλλου τεστ (γνωστικών ή μαθησιακών), από την παρατήρηση της συμπεριφοράς του παιδιού μέσα στην τάξη και από το εξελικτικό του ιστορικό.

7.3.7. Εργαλείο 7ο: Αναγνώριση μαθησιακών δυσκολιών στην τάξη για μαθητές 8-15 ετών (Παντελιάδου & Αντωνίου, 2007β).

(Στην περιγραφή του εργαλείου συνεργάστηκαν οι φοιτητές του Παιδαγωγικού Τμήματος Ειδικής Αγωγής, Γεωργοπούλου Α., Γκουγκουλούλη Β.Α., Μιχολίτση Σ., Σπυροπούλου Δ.)

Σκοπός του εργαλείου

Στόχος του εργαλείου για την Ανίχνευση των Μαθησιακών Δυσκολιών από Εκπαιδευτικούς (ΑΜΔΕ) είναι η αρχική αναγνώριση των μαθησιακών δυσκολιών σε μαθητές ηλικίας 8-15. Καλύπτει όχι μόνο το πλαίσιο του γραπτού λόγου αλλά και τις περιοχές του προφορικού λόγου, του συλλογισμού και των μαθηματικών. Σημαντικό επίσης είναι ότι το ΑΜΔΕ μπορεί να συμπληρωθεί από όλους τους εκπαιδευτικούς της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Συνεπώς οι εκπαιδευτικοί, με την χρήση του ΑΜΔΕ δύνανται να εστιάσουν σε συγκεκριμένες δεξιότητες αλλά και συμπεριφορές καθώς και να αντιληφθούν καλύτερα τις δυσκολίες των μαθητών τους ώστε να ενημερώσουν έγκαιρα τους γονείς για να αρχίσει η εκπαιδευτική παρέμβαση που είναι κατάλληλη για τον κάθε μαθητή.

Προϋποθέσεις χορήγησης του εργαλείου

Η χορήγηση του εργαλείου γίνεται εφόσον έχουν αποκλειστεί άλλοι παράγοντες που θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε μαθησιακά προβλήματα. Απαραίτητο είναι ο εκάστοτε μαθητής να έχει κανονική, ανελλιπή φοίτηση ώστε οι ΜΔ να μην είναι απόρροια φτωχής διδασκαλίας αλλά και να κατέχει την ελληνική γλώσσα.

Περιεχόμενα εργαλείου

1.Φυλλάδιο εξέτασης 2.Οδηγός εξεταστή 3.Περιγραφή

Τρόπος χορήγησης

Το εργαλείο αποτελείται από 6 κλίμακες (πρόσληψη, παραγωγή, ανάγνωση, γραφή, συλλογισμός, μαθηματικά).

Κλίμακα πρόσληψης προφορικού λόγου: Αποτελείται από 17 ερωτήσεις, οι οποίες αναφέρονται σε φωνολογικές δυσκολίες, σε δυσκολίες που αφορούν το λεξιλόγιο, σε δυσκολίες κατανόησης σύνταξης και στην συνολική κατανόηση του προφορικού λόγου.

Κλίμακα παραγωγής προφορικού λόγου: Περιλαμβάνει 19 προτάσεις που αναφέρονται σε φωνολογικές δυσκολίες, σε δυσκολίες σύνταξης και προφορικής αναδιήγησης. Αφορούν γενικότερα το κατά πόσο ο μαθητής παράγει προφορικό λόγο με σωστή σύνταξη και γραμματική καθώς και πλούσιο ή μη λεξιλόγιο.

Κλίμακα ανάγνωσης: Ο εξεταστής αξιολογεί τον μαθητή με βάση 20 ερωτήσεις που σχετίζονται με την αναγνωστική συμπεριφορά και αποκωδικοποίηση, την ευχέρεια, την αναγνωστική κατανόηση και συγκεκριμένες αναγνωστικές στρατηγικές.

Κλίμακα γραφής: Περιλαμβάνει 20 προτάσεις για την παραγωγή του γραπτού λόγου. Συγκεκριμένα, καλύπτονται οι γραφοκινητικές δεξιότητες, η ορθογραφία, η ορθή χρήση σύνταξης, το λεξιλόγιο, η παραγωγή κειμένου και οι στρατηγικές που αξιοποιούνται κατά την συγγραφή.

Κλίμακα του συλλογισμού: Απαρτίζεται από 20 ερωτήσεις σχετικά με τα γνωστικά και μεταγνωστικά χαρακτηριστικά των μαθητών με μαθησιακών δυσκολίες. Συγκεκριμένα, αξιολογείται η μεταγνωστική γνώση, η παρακολούθηση, οι στρατηγικές, η επίλυση προβλημάτων και τα κίνητρα.

Κλίμακα μαθηματικών: Περιλαμβάνει 20 προτάσεις με τα κυρίαρχα προβλήματα στον τομέα των μαθηματικών. Μερικά είναι οι δυσκολίες με την έννοια του αριθμού, με τις αριθμητικές πράξεις, την κατανόηση βασικών αριθμητικών δεδομένων και την επίλυση προβλημάτων.

Κάθε κλίμακα αποτελείται από έναν ορισμένο αριθμό ερωτήσεων. Κάτω από κάθε ερώτηση υπάρχουν αριθμοί από το 1-9. Ο εξεταστής καλείται να κυκλώσει μόνο έναν από αυτούς τους αριθμούς ώστε να δηλώσει σε ποιο βαθμό εμφανίζεται η συμπεριφορά που περιγράφει η ερώτηση (1 → πάντα, 2 ή 3 → συχνά, 4 ή 5 ή 6 → μερικές φορές, 7 ή 8 → σπάνια, 9 → ποτέ). Διπλά σε κάθε ερώτηση υπάρχει ένα κενό κουτάκι το οποίο συμπληρώνεται από τον αξιολογητή.

Αρχικά, ο εξεταστής παρατηρώντας το μαθητή και βάζοντάς του ασκήσεις σχετικές με την συμπεριφορά κάθε ερώτησης βγάζει συμπέρασμα για το πόσο συχνά αυτή παρουσιάζεται και κυκλώνει τον αντίστοιχο αριθμό. Αφού έχουν συμπληρωθεί όλες οι ερωτήσεις όλων των κλιμάκων το εργαλείο βρίσκεται στα χέρια του αξιολογητή.

Ο αξιολογητής γράφει στο κενό κουτάκι τον αριθμό που έχει κυκλώσει ο εξεταστής για την συγκεκριμένη ερώτηση. Έπειτα αθροίζει τους αριθμούς και βγάζει τον συνολικό βαθμό για κάθε κλίμακα. Στην συνέχεια καλείται να βρει τον μέσο όρο για κάθε κλίμακα διαιρώντας τον συνολικό αριθμό με το αριθμό των ερωτήσεων που εξετάστηκαν. Ο μ.ο. ονομάζεται πραγματική τιμή. Η πραγματική τιμή πρέπει τώρα να μετατραπεί σε εκατοστημόρια/τυπικούς βαθμούς. Για να γίνει αυτό ο αξιολογητής επιλέγει από τον αντίστοιχο αριθμό από το παράρτημα Ι (βρίσκεται στον οδηγό εξέτασης) τον κατάλληλο πίνακα τυπικών βαθμών για την τάξη και το φύλο του μαθητή για κάθε κλίμακα. Στη συνέχεια εντοπίζει την πιο κοντινή πραγματική τιμή στην τιμή του μαθητή. Εάν βρίσκεται μεταξύ δυο αριθμών επιλέγει τον μικρότερο.

Αξιοπιστία και εγκυρότητα εργαλείου. Ο όρος αξιοπιστία ταυτίζεται με τη σταθερότητα των μετρήσεων στο χώρο. Γι' αυτό ο πιο συνηθισμένος τρόπος αξιολόγησης είναι η μέθοδος ελέγχου-επανελέγχου. Μετά από εφαρμογή του εργαλείου σε πολλά παιδιά και τα αποτελέσματα που προέκυψαν με την μέθοδο ελέγχου-επανελέγχου βρέθηκε ένας βαθμός συσχέτισης μεγαλύτερος από 0,95 δηλώνοντας έτσι την υψηλή αξιοπιστία του εργαλείου.

Η εγκυρότητα είναι η ικανότητα του εργαλείου να μετρήσει αυτό για το οποίο κατασκευάστηκε. Αξιολογήθηκε με βάση διαφορετικά είδη εγκυρότητας όπως η εννοιολογική εγκυρότητα, η δομική εγκυρότητα της εννοιολογικής κατασκευής ΑΜΔΕ και η παραγοντική δομή της κάθε κλίμακας.

Συμβολή εργαλείου. Το συγκεκριμένο εργαλείο δίνει πληροφορίες για την πιθανότητα ύπαρξης μαθησιακών δυσκολιών δεν αποτελεί όμως σίγουρο μέσο, καθότι οι μαθησιακές δυσκολίες θα πρέπει πάντα να ελέγχονται σε συνδυασμό με άλλους παράγοντες (νοημοσύνη, ύπαρξη αισθητηριακών προβλημάτων κ.α.). Αποτελεί, επομένως, ένα εργαλείο ανίχνευσης όχι διάγνωσης των ΜΔ. Η διάγνωση θα πρέπει να γίνεται στα πλαίσια διεπιστημονικής συνεργασίας.

7.3.8 Εργαλείο 8ο: Εντοπισμός αναγνωστικών λαθών σε μαθητές 8-15 ετών (Παντελιάδου & Σιδερίδης, 2007).

(Στην περιγραφή του εργαλείου συνεργάστηκαν οι φοιτητές του Παιδαγωγικού Τμήματος Ειδικής Αγωγής, Λεούση Α. Καρβούνη Ε., Ιωαννάτου Ε., Κατσιαφούρου Ε. Παπαϊωάννου Α.)

Το Τεστ Ανάγνωσης (Τεστ-Α) αποτελείται από τρία εγχειρίδια: την περιγραφή, τον οδηγό εξεταστή, την παρουσίαση υλικού, και τρία φυλλάδια εξέτασης.

Σκοπός: Το Τεστ-Α έχει ως στόχο τη σφαιρική αξιολόγηση της αναγνωστικής δεξιότητας μαθητών που φοιτούν στις τάξεις από τη Γ' Δημοτικού έως και τη Γ' Γυμνασίου και ο εντοπισμός όσων μαθητών αντιμετωπίζουν σοβαρές αναγνωστικές δυσκολίες στις ηλικίες της υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Αποτελείται από τέσσερις δομικούς άξονες: αποκωδικοποίηση, ευχέρεια, μορφολογία-σύνταξη και κατανόηση. Ακόμη το Τεστ-Α παρέχει τη δυνατότητα για συγκριτική αξιολόγηση της αναγνωστικής επίδοσης ενός μαθητή σε σχέση με το ΜΟ της τάξης, τη δυνατότητα ανίχνευσης των μαθητών με σοβαρές αναγνωστικές δυσκολίες, τη διευκόλυνση της τυπικής διάγνωσης τους, τη δυνατότητα συμμετοχής των εκπαιδευτικών στην ανίχνευση των ΜΔ, τη δυνατότητα ορθολογικής και τεκμηριωμένης σύνταξης του εξατομικευμένου εκπαιδευτικού προγράμματος και ερευνητικής αξιοποίησής της.

Περιγραφή: Αρχικά, το πρώτο που αξιολογείται είναι η αναγνωστική αποκωδικοποίηση, η οποία είναι η διαδικασία αναγνώρισης και χειρισμού του αλφαβητικού κώδικα, μέσα από την οποία ο μαθητής μπορεί να αναγνωρίσει τα φωνήματα μιας λέξης και στη συνέχεια να τα συνθέσει ώστε να διαβάσει με ακρίβεια. Η αποκωδικοποίηση βασίζεται στη θεωρία των δύο δρόμων επεξεργασίας:

i) Την ορθογραφική στρατηγική, που επιτρέπει στον αναγνώστη να αποκωδικοποιεί την λέξη άμεσα και να συνδέει την ορθογραφική εικόνα της λέξης με την εκφορά και τη σημασία της. Σε ό,τι αφορά στην αξιολόγηση της χρήσης της ορθογραφικής στρατηγικής, αυτή αξιολογείται με την ανάγνωση συχνόχρηστων λέξεων που δεν έχουν πλήρη γραφοφωνημική συνέπεια (πχ. έγγαμος που προφέρεται ως ένγαμος).

ii) Την φωνολογική στρατηγική, που στηρίζεται στην κατάτμηση της λέξης σε γράμματα ή μικρότερα τμήματα. Η γραφημική ταυτότητα της λέξης αποκωδικοποιείται φωνολογικά και οι ήχοι συνδέονται μεταξύ τους για να δημιουργήσουν μία ομαλοποιημένη σειρά ήχων, που αποτελεί τη φωνολογική ταυτότητα της λέξης, που με τη σειρά της θεωρείται πως χρησιμοποιείται για την αναγνώρισή της. Η αξιολόγηση της πραγματοποιείται μέσω της ανάγνωσης άσημων λέξεων, η οποία δεν μπορεί να επιτευχθεί με βάση την αναγνωστική εμπειρία του μαθητή και αντανακλά τον χειρισμό του γραπτού κώδικα με βάση τις γραφοφωνημικές αντιστοιχίες.

Τέλος, η αξιολόγηση της συνεισφοράς σημασιολογικών στοιχείων στην αποκωδικοποίηση πραγματοποιείται μέσω της αποκωδικοποίησης πραγματικών και ταυτόχρονα άσημων λέξεων και επιλογή αυτών που έχουν νόημα.

Ένας ακόμη δομικός άξονας που αξιολογείται είναι η ευχέρεια, δηλαδή η ικανότητα αυτόματης, γρήγορης και ομαλής ανάγνωσης ενός κειμένου χωρίς την καταβολή προσπάθειας και με χαμηλή επικέντρωση της προσοχής στην αποκωδικοποίηση. Η ευχέρεια, λοιπόν, καθώς συμβάλλει στην επιτυχή αναγνωστική κατανόηση και στη μείωση των λαθών αποκωδικοποίησης, αποτελεί πρώτη ένδειξη ύπαρξης αναγνωστικών δυσκολιών. Η αξιολόγηση της επιτυγχάνεται είτε βάση των σωστών λέξεων που διαβάζονται στο λεπτό, είτε με την ανάγνωση σειράς λέξεων, είτε κειμένου.

Όσον αφορά το δομικό άξονα της μορφολογίας-σύνταξης, η σχέση τους με την αναγνωστική δεξιότητα παρουσιάζεται ιδιαίτερα δυνατή, κυρίως μετά την εκμάθηση της πρώτης ανάγνωσης και γραφής. Τα μορφήματα διευκολύνουν τον αναγνώστη στην αποκωδικοποίηση και στην κατανόηση, ιδιαίτερα των άγνωστων λέξεων, ενώ τα κλιτά μέρη του λόγου σχετίζονται με την αναγνωστική ικανότητα μαθητών με μαθησιακές δυσκολίες.

Τελευταίος δομικός άξονας που αξιολογείται είναι η κατανόηση, κατά την οποία ο αναγνώστης προσπαθεί να δομήσει μια νοητική αναπαράσταση του κειμένου συνδυάζοντας τις προηγούμενες γνώσεις του με τις ιδέες που του παρουσιάζονται και απαιτεί το συντονισμό της ακρίβειας και της ευχέρειας της αποκωδικοποίησης, τις γνώσεις υποβάθρου και του πλούσιου λεξιλογίου. Η αδυναμία στην αναγνωστική κατανόηση και συγκεκριμένα στην κατανόηση των πληροφοριών του κειμένου, στην εύρεση της σημασίας των άγνωστων λέξεων, στην διάκριση των πληροφοριών και στην εξαγωγή συμπερασμάτων είναι ένδειξη ΜΔ. Η αναγνωστική κατανόηση μπορεί να αξιολογηθεί: α) σε επίπεδο λέξης, πρότασης και κειμένου με βάση το συγκεκριμένο κείμενο, και β) με βάση το μοντέλο περίστασης σύμφωνα με το οποίο η κατανόηση επιτυγχάνεται μέσω της ενεργοποίησης της προηγούμενης γνώσης και της ενσωμάτωσής της σε αυτή.

Ασκήσεις: Το τεστ-Α αποτελείται από 10 ασκήσεις που εξετάζουν τους παραπάνω δομικούς άξονες. Οι ασκήσεις 1-3 εξετάζουν την αποκωδικοποίηση, συγκεκριμένα η άσκηση 1 εστιάζει στην ανάγνωση άσημων λέξεων, η άσκηση 2 στην ανάγνωση πραγματικών λέξεων και η άσκηση 3 στη διάκριση μεταξύ

πραγματικών και άσημων λέξεων. Στη συνέχεια η άσκηση 4 εξετάζει την ευχέρεια μέσω της φωναχτής, ακριβούς και γρήγορης αποκωδικοποίησης κειμένου χωρίς να απαιτείται η κατανόησή του. Οι ασκήσεις 5-8 αναφέρονται στη μορφολογία-σύνταξη και ειδικότερα η άσκηση 5 στο σχηματισμό ρημάτων σε διάφορα πρόσωπα και εγκλίσεις, καθώς και επιλογή χρόνου, η άσκηση 6 στη παραγωγή σύνθετων λέξεων και οι ασκήσεις 7, 8 στη σύνταξη προτάσεων με και χωρίς τη βοήθεια εικόνας που αναπαριστά το νόημα της πρότασης. Τέλος, οι ασκήσεις 9, 10 αφορούν την κατανόηση και συγκεκριμένα η άσκηση 9 στην αναγνώριση ισοδύναμων σημασιολογικά προτάσεων ενώ η 10η στη κατανόηση ερωτήσεων κυριολεκτικού, λεξιλογικού και συμπερασματικού τύπου καθώς και ερωτήσεων εκτίμησης.

Δικαίωμα χορήγησης: Δικαίωμα χορήγησης του τεστ Α έχουν εκπαιδευτικοί και ψυχολόγοι που υπηρετούν σε σχολικές μονάδες ειδικής αγωγής «τμήματα ένταξης» ή σε κέντρα Διάγνωσης, Διαφοροδιάγνωσης και Υποστήριξης (ΚΕΔΔΥ).

Στάθμιση: Αρχικά, πραγματοποιήθηκε πιλοτική έρευνα 218 μαθητών για την επιλογή των καταλληλότερων ασκήσεων, για τη μέτρηση κάθε αναγνωστικής δεξιότητας ενώ αναδείχτηκαν πληροφορίες για το βαθμό δυσκολίας των ασκήσεων, τους κανόνες διακοπής και τη μορφή του τεστ, που χρησιμοποιήθηκαν για να μειωθεί το στατιστικό σφάλμα. Στην κύρια στάθμιση του Τεστ-Α συμμετείχαν 1405 μαθητές (αγόρια-κορίτσια) προερχόμενοι κατά 34% από αστικές περιοχές, 11% από ημιαστικές και 55% από αγροτικές, που συμβάλλουν στην αντιπροσώπευση του πληθυσμού. Τα σχολεία, όπως και οι μαθητές που συμμετείχαν στη στάθμιση επιλέχθηκαν τυχαία. Ανάμεσα στους μαθητές περιλαμβάνονταν και αλλοδαποί, με προϋπόθεση να φοιτούν από την Α' Δημοτικού σε ελληνικό σχολείο, καθώς και μαθητές με ΜΔ που φοιτούν σε τμήματα ένταξης.

Αξιοπιστία-Εγκυρότητα: Από το συνολικό έλεγχο της αξιοπιστίας και της εγκυρότητας του Τεστ-Α, προκύπτει ότι ικανοποιεί όλα τα κριτήρια αξιοπιστίας και εγκυρότητας που εξετάστηκαν. Η ικανοποιητική δομική, διακριτική, συγχρονική και συγκλίνουσα εγκυρότητα πιστοποιούν ότι το Τεστ-Α μπορεί να αξιολογήσει με ασφάλεια την αναγνωστική επίδοση μαθητών που φοιτούν στις τάξεις από τη Γ' Δημοτικού έως τη Γ' Γυμνασίου, χωρίς προκατάληψη. Ακόμη το τεστ-Α επιδεικνύει υψηλή αξιοπιστία, καθώς και υψηλή εσωτερική συνοχή τόσο στο σύνολό του, όσο και στις επιμέρους δοκιμασίες του. Κατά συνέπεια, το Τεστ-Α μπορεί να χρησιμοποιηθεί με ασφάλεια τόσο με την αξιολόγηση της αναγνωστικής επίδοσης συνολικά, όσο και για την αξιολόγηση επιμέρους αναγνωστικών δεξιοτήτων.

7.3.9. Εργαλείο 9ο: Ανίχνευση και αξιολόγηση εκτελεστικών λειτουργιών στο Δημοτικό σχολείο (Σίμος, Μουζάκης & Σιδερίδης, 2007α).

(Στην περιγραφή του εργαλείου συνεργάστηκαν οι φοιτητές του Παιδαγωγικού Τμήματος Ειδικής Αγωγής, Παναγή Ν., Μακρίνα Α., Δήμου Α., Μιχαήλ Α., Σαλαούνη Μ., Μενελάου Ά.- Μ.)

Το εργαλείο για την Αξιολόγηση Επιτελικών Λειτουργιών (ΑΞΕΛ) απευθύνεται σε παιδιά σχολικής ηλικίας (6-10 ετών).

Σκοπός του τεστ είναι η ανίχνευση (κυρίως στην Α τάξη) της πιθανότητας εμφάνισης δυσκολιών μάθησης. Η αναλυτική εκτίμηση (στις Β' έως Ε' τάξεις) πιθανόν ελλειμμάτων σε επιμέρους γνωστικούς τομείς που συμβάλλουν στην εμφάνιση των εν λόγω δυσκολιών. Απώτερος στόχος της χρήσης του εργαλείου είναι η εξαγωγή αξιόπιστων και επαρκών στοιχείων για τον καλύτερο σχεδιασμό προγραμμάτων εξατομικευμένης εκπαιδευτικής παρέμβασης για την πρόληψη ή την αντιμετώπιση δυσκολιών μάθησης λαμβάνοντας υπόψη τις γνωστικές ιδιαιτερότητες του μαθητή.

Η **δοκιμασία Πύργου** είναι μια νευροψυχολογική δοκιμασία, σχεδιασμένη για την αξιολόγηση ικανοτήτων μη-λεκτικού σχεδιασμού και επίλυσης προβλημάτων. Ο μαθητής σε αυτή την δοκιμασία μετακινεί τρεις χρωματιστούς κυλίνδρους σε θέσεις –στόχους πάνω σε τρία ξυλόκαρφα με ένα αριθμό κινήσεων που προσδιορίζεται κάθε φορά από τον εξεταστή. Ο μαθητής ακολουθεί κάποια παραδείγματα με βάση τις εικόνες που δείχνει ο εξεταστής από την σελίδα εξάσκησης και προσπαθεί να κάνει τα ίδια με αυτά της εικόνας.

Δοκιμασία παρατεταμένης εφαρμογής σύνθετης στρατηγικής απάντησης: Αξιολογεί την ικανότητα εφαρμογής μιας σύνθετης στρατηγικής επίλυσης απαντήσεων σε προκαθορισμένα από πριν λεκτικά ερεθίσματα. Επίσης είναι εκτίμηση της ικανότητας υιοθέτησης μιας σύνθετης στρατηγικής απόκρισης η οποία διαφοροποιείται ανάλογα με την ταυτότητα ενός ακουστικού ερεθίσματος.

Μη λεκτικές αλληλουχίες: Κάθε πρόβλημα παρουσιάζει μια σειρά από 4 εικόνες που παρουσιάζουν σκηνές από μια ιστορία (Α' Μέρος) ή σύνθετα γεωμετρικά σχήματα (Β' Μέρος) στη σωστή τους σειρά. Η αλληλουχία των ερεθισμάτων είναι πάντοτε ελλιπής και ο εξεταζόμενος καλείται να επιλέξει την εικόνα που συμπληρώνει την ακολουθία μέσα από 4 εναλλακτικές εικόνες. Τα προβλήματα τοποθετούνται κατά σειρά αυξανόμενης δυσκολίας. Εξετάζεται η ικανότητα σύνθεσης μιας νοητικής αναπαράστασης των διαδοχικών σκηνών μιας λογικής ακολουθίας η οποία προϋποθέτει αναγνώριση σχέσεων προηγούμενου και επόμενου ή αιτίου- αποτελέσματος.

Λεκτικές αλληλουχίες: Εξετάζει τη δεξιότητα του παιδιού να θέτει σε λογική διαδοχή μια σειρά από ερεθίσματα που μπορεί να είναι γράμματα, αριθμοί ή λέξεις κ.λπ. Κάθε άσκηση διαθέτει μια σειρά ερεθισμάτων τα οποία ακολουθούν μια λογική αλληλουχία και το παιδί πρέπει να διαλέξει τη σωστή απάντηση ανάμεσα σε 4 εναλλακτικές απαντήσεις. Τα προβλήματα έχουν διαταχθεί με σειρά κλιμακωτής δυσκολίας.

Μη λεκτικές αναλογίες: Σκοπός αυτής της δοκιμασίας είναι η αξιολόγηση της επαγωγικής σκέψης σε μη λεκτικά πλαίσια. Επιπλέον εξετάζεται η ικανότητα δημιουργίας και διατήρησης ενός πρότυπου αναλυτικο-συνθετικού συλλογισμού. Το κάθε πρόβλημα παρουσιάζει ένα ζεύγος σύνθετων γεωμετρικών σχημάτων ή εικόνων. Επίσης παρουσιάζεται ένα τρίτο γεωμετρικό σχήμα ή μια τρίτη εικόνα δίπλα στα οποία υπάρχει μια κενή θέση. Ο εξεταζόμενος καλείται να συμπληρώσει επιλέγοντας το σωστό γεωμετρικό σχήμα.

Δοκιμασία επαγωγικής σκέψης- Λεκτικές αναλογίες: Η δοκιμασία αυτή αξιολογεί την επαγωγική σκέψη καθώς και την ικανότητα δημιουργίας και διατήρησης ενός προτύπου αναλυτικό-συνθετικού συλλογισμού σε λεκτικό πλαίσιο. Σε κάθε πρόβλημα εμφανίζεται ένα ζεύγος από λέξεις και μια τρίτη λέξη, έτσι ο εξεταζόμενος καλείται να συμπληρώσει την αναλογία διαλέγοντας την σωστή λέξη μέσα από τέσσερις εναλλακτικές απαντήσεις που του δίνονται.

7.3.10. Εργαλείο 10ο: Ανίχνευση και αξιολόγηση δοκιμασιών για την αξιολόγηση της λειτουργίας της προσοχής και της συγκέντρωσης στο Δημοτικό σχολείο (Σίμος, Μουζάκης & Σιδερίδης, 2007β).

(Στην περιγραφή του εργαλείου συνεργάστηκαν οι φοιτητές του Παιδαγωγικού Τμήματος Ειδικής Αγωγής, Ανδρεαδέλλη Αι., Μαράζ Σ. Μπουλάκη Αι. Τεκερλέκη Α. Τσιμπούκα Θ.)

Το τεστ ανίχνευσης και αξιολόγησης της συγκέντρωσης και της προσοχής (ΑΣΥΠ) αφορά παιδιά Δημοτικού, συγκεκριμένα ηλικίας 6 έως 10 ετών. Σκοπός του ΑΣΥΠ είναι η ανίχνευση δυσκολιών προσοχής και συγκέντρωσης στο Δημοτικό σχολείο και ιδιαίτερα στην Α' τάξη. Παράλληλα παρουσιάζει μια αναλυτική εκτίμηση πιθανών ελλειμμάτων στις δυο διαστάσεις της προσοχής και της συγκέντρωσης κυρίως στις Β' - Ε' τάξεις. Το ΑΣΥΠ συμπληρώνει το τεστ Ανίχνευσης και Διερεύνησης Διαταραχών Μνήμης καθώς η ικανότητα παρατεταμένης εστίασης της προσοχής μειώνει την επίδραση παρεμβολών και βελτιώνει την πρωτογενή μνήμη του ατόμου. Επίσης συμπληρώνει το τεστ Αξιολόγησης Επιτελικών Λειτουργιών (ΑΞΕΛ) τόσο εννοιολογικά όσο και κλινικά αφού οι δύο τομής ψυχολογικών λειτουργιών συνδέονται άρρηκτα μεταξύ τους.

Για τη δημιουργία του παρόντος εργαλείου συνεκτιμήθηκαν α) Η κατανομή των ατομικών επιδόσεων καθώς και η εκτίμηση του βαθμού αξιοπιστίας της διαδικασίας χορήγησης και ανταπόκρισης του εξεταζόμενου σε αυτή, β) την ανάγκη δημιουργίας και στάθμισης δοκιμασιών που είναι γενικά φιλικές προς το παιδί και οικολογικά έγκυρες, γ) την ανάγκη στάθμισης των επιμέρους δοκιμασιών που το απαρτίζουν στο ίδιο, αντιπροσωπευτικό δείγμα του πληθυσμού για το οποίο προορίζεται δ) τέλος, τη μεγιστοποίηση της ευαισθησίας του για την ανίχνευση προβλημάτων προσοχής, ιδιαίτερα εκείνων που σχετίζονται με δυσκολίες μάθησης.

Το ΑΣΥΠ περιλαμβάνει τέσσερις δοκιμασίες (δύο οπτικές και δύο ακουστικές) που αξιολογούν τη λειτουργία της προσοχής και της συγκέντρωσης. Στο στόχαστρο του τεστ τίθενται παιδιά με αισθητηριακά ελλείμματα (μειωμένη οπτική οξύτητα ή ακουστική έκπτωση), με αναπτυξιακά ελλείμματα λόγου και αλλοδαπών μαθητών που μαθαίνουν τα ελληνικά ως δεύτερη γλώσσα. Οι επιμέρους δοκιμασίες του ΑΣΥΠ είναι οι εξής:

Δοκιμασία παρατεταμένης ακουστικής προσοχής: Η δοκιμασία αυτή αξιολογεί την ικανότητα εστίασης και διατήρησης της προσοχής σε προσδιοριζόμενα από πριν λεκτικά ερεθίσματα. Ο εξεταστής

βάζει στο παιδί να ακούσει μια σειρά από λέξεις (π.χ. καρπούζι, εικόνα, σύντομα, έτσι, άκουσε, μήλο...) οι οποίες παρουσιάζονται με ρυθμό μιας λέξης ανά δευτερόλεπτο για περίπου τρία λεπτά. Στην συνέχεια το παιδί καλείται να ξεχωρίσει μία συγκεκριμένη λέξη (μήλο) μέσα σε μια σειρά άσχετων ερεθισμάτων (π.χ. οι λέξεις στρογγυλό, τώρα, δείξε). Στην δοκιμασία αυτή ο εξεταστής βαθμολογεί τον αριθμό των σωστών απαντήσεων στην λέξη μήλο και τον αριθμό των εσφαλμένων και καθυστερημένων απαντήσεων. Προϋπόθεση αυτής της δοκιμασίας είναι η παρατεταμένη εστίαση της προσοχής σε μία αισθητηριακή οδό, δηλαδή την ακουστική, ταχεία κωδικοποίηση κάθε λεκτικού ερεθίσματος στα πλαίσια μια συγκεκριμένης έννοιας (π.χ. φρούτο). Το παιδί οφείλει να απαντήσει στο ερέθισμα της λέξης «μήλο» και να μην απαντήσει σε οποιαδήποτε άλλη λεκτική έννοια.

Οι λειτουργίες που ελέγχονται μέσα από αυτή την διαδικασία περιλαμβάνουν το βαθμό επαγρύπνησης (vigilance), τη σταθερή εστίαση της προσοχής στην ακουστική οδό, και την συστηματική εφαρμογή μιας απλής στρατηγικής αναγνώρισης των κρίσιμων χαρακτηριστικών του ερεθίσματος σε φωνολογικό, λεξιλογικό και σημασιολογικό επίπεδο. Σε περίπτωση που ο αριθμός των εσφαλμένων απαντήσεων είναι υψηλός θα πρέπει να ληφθεί υπόψη από τον εξεταστή ο παράγοντας της παρορμητικότητας και η συμπεριφορά που υιοθετεί το παιδί κατά την διάρκεια της εξέτασης.

Δοκιμασία παρατεταμένης οπτικής προσοχής: Η δοκιμασία αξιολογεί την ταχύτητα και την ακρίβεια με την οποία ένα παιδί μπορεί να εστιάσει επιλεκτικά και να διατηρήσει την προσοχή του σε ένα προκαθορισμένο οπτικό ερέθισμα-στόχο (καμπάνα) που επαναλαμβάνεται σε τυχαία διάταξη μέσα σε πλήθος άλλων «άσχετων» σχεδίων. Βαθμολογείται ο αριθμός των σωστών εντοπισμένων στόχων, ο αριθμός των εσφαλμένων επιλογών και ο χρόνος ολοκλήρωσης της δοκιμασίας.

Στην εκτίμηση των αποτελεσμάτων της δοκιμασίας θα πρέπει ο εξεταστής να λάβει υπόψη του και άλλους παράγοντες που μπορεί να οδηγούν σε χαμηλές επιδόσεις της δοκιμασίας αυτής. Στους παράγοντες αυτούς ανήκει η δυσκολία στην οπτική αντίληψη (οφθαλμοκινητική διαταραχή), δηλαδή όταν το παιδί φαίνεται να παραλείπει γραμμές ή με τόνο να χάνει τη θέση του στο φύλλο παρουσίας υλικού, γραφοκινητική δυσχέρεια καθώς χρειάζεται περισσότερο χρόνο για να σημειώσει τους στόχους, έλλειμμα οπτικού πεδίου εξαιτίας επίκτητης εστιακής εγκεφαλικής βλάβης, αμέλεια (φαινομενική παραμέληση σε ένα από δύο τμήματα του οπτικού πεδίου), εξαιρετικά φτωχή βραχυπρόθεσμη μνήμη (ανατρέχει συχνά στο υπόδειγμα του ερεθίσματος-στόχου).

Για όλους αυτούς τους λόγους συνιστάται η παράλληλη χορήγηση μιας τουλάχιστον ακόμη δοκιμασίας που αξιολογεί την ταχύτητα του οπτικοκινητικού συντονισμού προκειμένου να αποκλειστεί ως αιτία χαμηλής επίδοσης η πιθανότητα ανεπαρκούς οπτικοκινητικής λειτουργίας (επομένως και σε αυτή τη δοκιμασία απαιτείται η χορήγηση επιμέρους δοκιμασιών).

Εύρος ακουστικής προσοχής: Η δοκιμασία αξιολογεί την ικανότητα επεξεργασίας, διατήρησης στη συνείδηση και αναπαραγωγής λεκτικών πληροφοριών που συνδέονται μεταξύ τους νοηματικά. Δηλαδή την ικανότητα βραχύχρονης συγκράτησης προτάσεων. Ο εξεταστής αναγιγνώσκει για μία και μόνο φορά μία σειρά προτάσεων οι οποίες σταδιακά αυξάνονται ως προς το μήκος και ο εξεταζόμενος θα πρέπει να είναι σε θέση να την επαναλάβει αυτολεξεί. Στην περίπτωση που το παιδί εκφέρει αυτούσια την πρόταση θα βαθμολογηθεί με δύο ενώ για κάθε λανθασμένη λέξη θα αφαιρείται ένας βαθμός. Ο εξεταζόμενος μπορεί να συγκεντρώσει έως και 18 βαθμούς.

Η χαμηλή επίδοση στην δοκιμασία μπορεί να οφείλεται στο γεγονός ότι ο εξεταζόμενος δεν ήταν απόλυτα προσηλωμένος στο διαδικαστικό του τεστ είτε μπορεί να έχει βραχύχρονη μνήμη. Η παρορμητικότητα επιπλέον μπορεί να αποτελέσει παράγοντα χαμηλής επίδοσης καθώς το παιδί στην προσπάθειά του να φέρει εις πέρας την δοκιμασία καταδιώκεται από το άγχος με αποτέλεσμα να έχει πολλές εσφαλμένες απαντήσεις. Ωστόσο τα παιδιά με ΔΕΠΥ και άλλων τύπων μαθησιακών δυσκολιών ως επί το πλείστον παρουσιάζουν υψηλά ποσοστά επιτυχίας σε λεκτικές δοκιμασίες εύρος προσοχής παρά σε δοκιμασίες που απαιτούν την παρατεταμένη διατήρηση της προσοχής. Τα παιδιά με επιληψία του αριστερού κροταφικού λοβού και παιδιά με σύνδρομο down εκδηλώνουν στις δοκιμασίες αυτές ελλιπή επίδοση ενώ σε οπτικές δοκιμασίες εύρος προσοχής ιδιαίτερα υψηλές.

Εύρος οπτικής προσοχής: Η δοκιμασία εύρος οπτικής προσοχής (θέσεις στο χώρο) αξιολογεί την ικανότητα βραχύχρονης συγκράτησης ενός αριθμού θέσεων σε μία οπτική σκηνή (παιδική χαρά). Το παιδί έχει μπροστά του μία φωτογραφία μίας παιδικής χαράς και ο εξεταστής δείχνει στο παιδί τα μέρη από τα οποία πέρασε το παπάκι στα πλαίσια μίας ιστορίας. Στη συνέχεια ο εξεταζόμενος καλείται να ανασύρει από τη μνήμη του με ακρίβεια τις τοποθεσίες αυτές με την σειρά που αναφέρθηκαν.

Το παιδί έχει τη δυνατότητα να συγκεντρώσει 16 βαθμούς, καθώς λαμβάνει δύο μονάδες σε περίπτωση ακριβής επανάληψης των οκτώ διαδρομών που ακολούθησε το παπάκι. Σε κάθε εσφαλμένη απάντηση μειώνεται ένας βαθμός.

Η δοκιμασία αυτή εκτιμά την ικανότητα κωδικοποίησης μίας διαδοχής κινήσεων και θέσεων στο χώρο, τη διατήρηση της στη συνείδηση και την αναπαραγωγή της αμέσως μετά. Έτσι εφόσον δεν απαιτείται λεκτική μεσολάβηση ή εκφορά καθίσταται κατάλληλη για παιδιά με την υποψία γλωσσικής διαταραχής. Παρόλα αυτά τα απότοκα της δοκιμασίας θα πρέπει να συνεκτιμούνται από τον εξεταστή με αυτά της δοκιμασίας Εύρος Ακουστικής Προσοχής.

Συχνά φαινόμενα εμφάνισης δυσκολιών προσοχής και συγκέντρωσης παρατηρούνται σε μεγάλο βαθμό σε παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες ενώ προκύπτουν από ιδιαίτερες προγεννητικές καταστάσεις όπως το εμβρυϊκό αλκοολικό σύνδρομο και το χαμηλό βάρος γέννησης. Η ύπαρξη ελλειμμάτων στις επιτελικές λειτουργίες όπως είναι και η διάσπαση προσοχής μπορούν να βοηθήσουν στη διάκριση παιδιών με ΔΕΠΥ και παιδιών με πρωτογενείς μαθησιακές διαταραχές καθώς παρουσιάζουν σε σημαντικό βαθμό χαμηλότερες επιδόσεις. Τα παιδιά με ΔΕΠΥ στο σύνολο τείνουν να διακρίνονται με παρορμητική συμπεριφορά με μειωμένη ικανότητα ελέγχου της αλλά και της εστίας της προσοχής τους τόσο σε εξωτερικά ερεθίσματα όσο και σε εσωτερικές καταστάσεις. Επιπροσθέτως εκδηλώνουν αυξημένη ευαισθησία στην απόσπαση της προσοχής από μη σχετικά ερεθίσματα.

Στάθμιση: Η αρχική μορφή των κλιμάκων χορηγήθηκε σε αντιπροσωπευτικό δείγμα 300 μαθητών Α'-Ε' τάξεις του Δημοτικού. Στόχος αυτής της διαδικασίας ήταν η επιλογή των πλέον κατάλληλων προτάσεων-προβλημάτων για την μέτρηση του εύρους της προσοχής. Παράλληλα εξασφαλίστηκε η συμπερίληψη στη τελική μορφή κάθε επιμέρους δοκιμασίας, ερωτήσεων-προβλημάτων με ικανοποιητικό βαθμό δυσκολίας για ολόκληρο το ηλικιακό εύρος για το οποίο προσδιορίζεται το κάθε τεστ καθώς επίσης και προσδιορίστηκαν οι κανόνες έναρξης και διακοπής της χορήγησης της κάθε δοκιμασίας.

Η στάθμιση του ΑΣΥΠ πραγματοποιήθηκε σε αντιπροσωπευτικό δείγμα 1011 μαθητών της Α'-Ε' τάξεων του Δημοτικού επιτρέποντας τη σύγκριση της επίδοσης του εξεταζόμενου σε σχέση με την κατανομή των ατομικών βαθμολογιών της ίδιας ηλικίας. Η συλλογή των δεδομένων διήρκεσε περίπου 6 εβδομάδες. Η επιλογή των συμμετεχόντων πραγματοποιήθηκε με βάση τα κοινωνικά στρώματα (αγροτική ημιαστική αστική), το φύλο (αγόρια κορίτσια) και την τάξη φοίτησης, χρησιμοποιώντας ως μονάδα επιλογής το σχολείο και κατόπιν πραγματοποιώντας τυχαία επιλογή μαθητών εντός κάθε σχολείου. Ωστόσο συμμετείχαν κατά τύχη και αλλοδαποί μαθητές με την προϋπόθεση ότι είχαν φοιτήσει σε ελληνικό σχολείο από την πρώτη Δημοτικού. Αλλοδαποί μαθητές της Α' Δημοτικού περιελήφθησαν στην επιλογή αυτή μόνο εφόσον είχαν γεννηθεί στην Ελλάδα.

7.3.11. Εργαλείο 11ο: Αυτοματοποιημένη διερεύνηση (με την ανάπτυξη ειδικού λογισμικού) ειδικών μαθησιακών δυσκολιών στην παραγωγή και πρόσληψη γραπτού και προφορικού λόγου για μαθητές Β'-Δ' Δημοτικού, (Σκαλούμπακας & Πρωτόπαπας, 2007α).

(Στην περιγραφή του εργαλείου συνεργάστηκαν οι φοιτητές του Παιδαγωγικού Τμήματος Ειδικής Αγωγής, Δρούγκα Ε., Λούπα Δ., Παπαζήση Σ., Πετράκη Α.)

Το τεστ ανίχνευσης, εξετάζει σε μεγάλο βαθμό, τομείς δεξιοτήτων του γραπτού και του προφορικού λόγου. Μέσω του τεστ, δίνεται η ευκαιρία στον εκπαιδευτικό ή άλλον αρμόδιο, να διαμορφώσει μια γενικότερη εικόνα για το προφίλ των επιδόσεων του μαθητή. Το σύστημα του λογισμικού ΛΑΜΔΑ, βασίζεται στο σύστημα πολλαπλής επιλογής. Αν η αξιολόγηση δεν ήταν τελείως αυτοματοποιημένη, τότε αφενός θα χρειαζόταν εξειδικευμένο προσωπικό και αφετέρου θα είχε τεθεί ζήτημα υποκειμενικότητας του βαθμολογητή. Οι ασκήσεις δομήθηκαν με τέτοιο τρόπο έτσι ώστε να απαιτείται η απλή επιλογή χρησιμοποιώντας ποντίκι. Η επιλογή του ποντικιού διευκόλυνε τα μεγαλύτερο ποσοστό πληθυσμού, μιας μαθησιακής κοινότητας. Επιπλέον οι ασκήσεις για το τεστ ανίχνευσης σχεδιάστηκαν με βάση τη διεθνή βιβλιογραφία και την κλινική εμπειρία. Ταξινομήθηκαν μάλιστα ανάλογα με το βαθμό δυσκολίας τους και την ανάγκη παροχής οδηγιών σε κάθε ηλικία. Επίσης απορρίφθηκαν ασκήσεις που χρειαζόνταν εκτενείς οδηγίες ή την επίβλεψη του ειδικού. Έτσι επιτεύχθηκε, ο μαθητής να επικεντρώνεται στο περιεχόμενο και να προκύπτει η μέγιστη εγκυρότητα της αξιολόγησης.

Το επίπεδο είναι σκοπίμως χαμηλό έτσι ώστε να διακρίνονται οι μαθητές που υστερούν. Ωστόσο ο βαθμός δυσκολίας του ΛΑΜΔΑ διαφοροποιείται από τάξη σε τάξη ανάλογα με το επίπεδο του μαθητή.

Με τις ασκήσεις εντοπίζεται η ύπαρξη προβλήματος, όμως το ΛΑΜΔΑ δεν είναι τόσο εξειδικευμένο ώστε να εντοπίσει το ακριβές πρόβλημα. Το είδος και το περιεχόμενο των ασκήσεων στις οποίες υστερεί ο μαθητής απλώς οδηγούν τους ειδικούς στη διάγνωση.

Γραφικά και σενάρια

Το περιβάλλον του ΛΑΜΔΑ θα πρέπει να διατηρεί το ενδιαφέρον του μαθητή. Αυτό επιτυγχάνεται με διασκεδαστικά συμβάντα και κινούμενες παραστάσεις.

Παρά το γεγονός ότι το τεστ είναι σαν παιχνίδι, λόγω των εικόνων, δεν παύει να είναι προσαρμοσμένο στο σχολικό περιβάλλον. Τα παιδιά που αποτυγχάνουν κουράζονται εύκολα και βαριούνται, καθώς επίσης υπάρχει κίνδυνος διάσπασης της προσοχής και των παιδιών με υψηλή επίδοση λόγω της ευκολίας των ασκήσεων.

Το ΛΑΜΔΑ χωρίζεται σε:

α) Β'-Δ'- "μία βόλτα στο δάσος"

β) Ε'-Β' Γυμνασίου - "οι περιπέτειες του Κύκλωπα Περίφημου".

ΤΟΜΕΙΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΔΟΚΙΜΑΣΙΕΣ

Αναγνώριση ερεθισμάτων: Η αναγνώριση οπτικών ερεθισμάτων είναι το Α και το Ω στη σωστή αξιολόγηση του μαθητή. Το ΛΑΜΔΑ αρχικά περιλαμβάνει 3 προκαταρκτικές ασκήσεις, οι οποίες σταδιακά εξουικιώνουν το μαθητή με το πλαίσιο αλληλεπίδρασης και εξασφαλίζουν την προσοχή και την ανταπόκρισή του.

Ορθογραφία: το επίπεδο ενός μαθητή στην ορθογραφία εξαρτάται από τη γενικότερη γλωσσική του εμπειρία και, ειδικότερα, από την εμπειρία του στον γραπτό λόγο. Όσο αυξάνεται η γνώση του μαθητή, διορθώνονται τα ορθογραφικά λάθη. Έχει παρατηρηθεί ότι κάτω από την πίεση χρόνου γίνονται περισσότερα ορθογραφικά λάθη, καθώς δαπανούνται κατά κύριο λόγο γνωστικοί πόροι, με αποτέλεσμα να μην επαρκούν οι πόροι για την ορθογραφημένη γραφή.

Μορφοσυντακτική επεξεργασία: το καλό μορφοσυντακτικό επίπεδο του μαθητή, του επιτρέπει να συνθέτει τις προτάσεις με ακρίβεια στο νόημα και να καταλαβαίνει ευκολότερα και γρηγορότερα αυτά που διαβάσει. Η ελλιπής μορφοσυντακτική επεξεργασία σχετίζεται με χαμηλή ορθογραφική ικανότητα. 1η: συμπλήρωση προτάσεων 2η: αναλογίες.

Μορφοσυντακτικά λάθη και στον προφορικό λόγο: χρήση λάθος πρόθεσης, παράλειψη μιας πρόθεσης, πληθυντικός χωρίς επαύξηση. Η χαμηλή επίδοση και ταχύτητα στη μορφοσύνταξη μπορεί να σχετίζεται με αναγνωστικές δυσκολίες και όχι απαραίτητα με γλωσσικές.

Κατανόηση προφορικού λόγου: Η κατανόηση προφορικού λόγου είναι απαραίτητη προϋπόθεση της γλωσσικής επικοινωνίας προφορικής ή γραπτής. Παράλληλα, η επίδοση στην προφορική κατανόηση συμβάλλει και επηρεάζει το υψηλό επίπεδο γραπτής κατανόησης. Ένας μαθητής κατά κανόνα, έχει καλύτερη επίδοση στον προφορικό παρά στον γραπτό λόγο. Το ΛΑΜΔΑ είναι σχεδιασμένο έτσι ώστε να ανταποκρίνεται στην ηλικιακή κατανόηση των παιδιών. Είναι αυτονόητο ότι στα παιδιά μέχρι Ε' Δημοτικού, το λεξιλόγιο που χρησιμοποιεί είναι λιτό και συνοδεύεται από εικονικές παραστάσεις.

Κατανόηση γραπτού κειμένου: Για τη γραπτή κατανόηση, το ΛΑΜΔΑ περιλαμβάνει ένα κείμενο προς ανάγνωση και στη συνέχεια δίνονται επιλογές εικόνων. Η ικανότητα κατανόησης του γραπτού λόγου είναι σημαντική για την επιτυχή πορεία του μαθητή.

Λεξιλόγιο: Άσκηση Το λεξιλόγιο εξετάζεται στο ΛΑΜΔΑ με μία άσκηση «επιλογής εικόνας». Περιλαμβάνει 1 εικονικό εκφωνητή, ο οποίος εκφωνεί μία λέξη, ενώ παράλληλα εμφανίζονται 4 εικόνες από τις οποίες μόνο μία αναπαριστά επιτυχώς την εκφωνούμενη λέξη. Ο μαθητής καλείται να επιλέξει το σωστό, π.χ. στη λέξη «συσκευή» απεικονίζονται ένα σίδερο σιδερώματος (σωστή επιλογή), ένα κέρασ, ένα παγούρι και μία φιάλη υψηλής πίεσης. Το φτωχό λεξιλόγιο μπορεί να είναι δείγμα ΜΔ. Αντίθετα, ο λεξιλογικός πλούτος έχει ιδιαίτερη σημασία στην επιτυχία του παιδιού στο σχολείο.

Αντίληψη χαρακτηριστικών μουσικής: Οι διεργασίες αντίληψης χαρακτηριστικών της μουσικής (ρυθμός, αρμονία, μελωδία) είναι άμεσα συνδεδεμένες με αντίστοιχες διεργασίες αντίληψης χαρακτηριστικών του προφορικού λόγου. Σε παιδιά με διαταραχές της γλωσσικής ανάπτυξης και του γραμματισμού, η ικανότητα αναπαραγωγής του μουσικού ρυθμού συνδέεται με τη γλωσσική ικανότητα.

Μη λεκτική νοητική ικανότητα: 2 ασκήσεις 1η (Οπτικές αλληλουχίες) 4 σχήματα και 1 5η κενή θέση, 5 επιλογές για τη συμπλήρωση της 5ης μόνο μία ταιριάζει.

2η (Συμπλήρωση σχημάτων) βασικό σχήμα το οποίο περιέχει επαναλαμβανόμενες ή συνδυαζόμενες επιμέρους παραστάσεις. Ένα μέρος απ' το σχήμα έχει αφαιρεθεί. Ζητούμενο να συμπληρωθεί το κενό.

Χρήση και χρησιμότητα – Τρόποι αξιοποίησης του ΛΑΜΔΑ

Στο τεστ εντοπίζονται οι μαθητές που χρειάζονται πιο εξειδικευμένη επίδοσης αναδεικνύει τους τομείς πιθανών αδυναμιών – σημείο εκκίνησης προγράμματος μαθησιακής παρέμβασης. Μαζική εφαρμογή της αυτοματοποιημένης ανίχνευσης σε ένα τμήμα επιτρέπει την αποτύπωση του μαθησιακού δυναμικού του συνόλου (λήψη μέτρων σε τοπικό και κεντρικό επίπεδο). Τέλος, το ΛΑΜΔΑ έχει ως απώτερο σκοπό τον εντοπισμό μαθησιακών αδυναμιών και όχι τη διάκριση των μαθητών σε καλούς/μέτριους/κακούς.

Ηλικίες που εξετάζονται και ηλικιακά ζητήματα

Αποκλείονται από το τεστ μαθητές Α' Δημοτικού και 1ου 3μήνου της Β' Δημοτικού, γιατί πολλά παιδιά δεν έχουν ακόμα κατακτήσει επαρκώς την αναγνωστική ικανότητα, ώστε να μπορούν να αξιολογηθούν αξιόπιστα τόσο στην ανάγνωση όσο και σε άλλες δεξιότητες για τις οποίες απαιτείται ανάγνωση. Επίσης, το επίπεδο γνωστικής και συναισθηματικής ωριμότητας (αντοχή, προσοχή, συνεργασία, πειθαρχία) των παιδιών της Α' Δημοτικού είναι ακόμη σχετικά χαμηλό, υπονομύοντας την αξιοπιστία και την εγκυρότητα των μετρήσεων. Τέλος, σ' αυτήν την ηλικία δεν είναι εξοικειωμένα με τους Η/Υ.

Σε ποιους χρησιμεύει το ΛΑΜΔΑ

Εκπαιδευτικοί γενικής και ειδικής αγωγής, άλλοι ειδικοί που στελεχώνουν τα κέντρα διάγνωσης αξιολόγησης και υποστήριξης (ΚΔΑΥ), λογοπεδικοί, ψυχολόγοι, παιδίατροι και παιδοψυχίατροι εφόσον έχουν παρακολουθήσει σχετικό επιμορφωτικό πρόγραμμα.

7.3.12. Εργαλείο 12ο: Αυτοματοποιημένη διερεύνηση (με ανάπτυξη ειδικού λογισμικού) των ειδικών μαθησιακών δυσκολιών στην παραγωγή, επεξεργασία και πρόσληψη γραπτού και προφορικού λόγου για μαθητές Ε' Δημοτικού – Β' Γυμνασίου (Σκαλούμπακας & Πρωτόπαπας, 2007β).

(Στην περιγραφή του εργαλείου συνεργάστηκαν οι φοιτητές του Παιδαγωγικού Τμήματος Ειδικής Αγωγής, Καρατσώλη Κ., Παυλίδου Μ, Πολυχρονιάδου Α., Σιδηροπούλου Μ., Χριστοπούλου Α.)

Σκοπός του ΛΑΜΔΑ είναι η «αυτοματοποιημένη» ανίχνευση μαθησιακών δυσκολιών στον γραπτό και τον προφορικό λόγο. Αυτοματοποιημένη, σημαίνει πως ολόκληρη η διαδικασία του ΛΑΜΔΑ εκτελείται και ελέγχεται από τον ηλεκτρονικό υπολογιστή αυτόματα. Ανίχνευση, σημαίνει πως δεν γίνεται πλήρης κλινική εκτίμηση ή διάγνωση ΜΔ παρά μόνο μια σκιαγράφηση των τομέων ιδιαίτερης αδυναμίας των μαθητών, ώστε να μπορούν να εντοπιστούν όσα παιδιά χρειάζονται πληρέστερη αξιολόγηση και ενδεχομένως ειδική εκπαιδευτική υποστήριξη. Τα πλεονεκτήματα του τεστ είναι τα ακόλουθα: 1. Δεν χρειάζεται η παρέμβαση του ειδικού. 2. Όχι σπατάλη μεγάλων πόρων-εφικτή λύση. 3. Υπάρχει αξιοπιστία-όλοι εξετάζονται στο ίδιο τεστ. 4. Χορηγείται γρήγορα και σε μεγάλο αριθμό. 5. Δεν υπάρχει άγχος. 6. Άμεσα και γρήγορα αποτελέσματα από Η/Υ.

Το επίπεδο του τεστ είναι σκοπίμως μέτριο, γιατί μία εύκολη ερώτηση μπορεί να διακρίνει αυτόν που υστερεί σε έναν συγκεκριμένο τομέα από όλους τους άλλους. Το περιεχόμενο των ασκήσεων διαφοροποιείται ανά δύο τάξεις: Ε' και ΣΤ' Δημοτικού - Α' και Β' Γυμνασίου.

Οι ερωτήσεις του τεστ επικεντρώνονται κυρίως στον γλωσσικό τομέα. Οι δοκιμασίες δεν εστιάζουν στη λεκτική νοητική ικανότητα των παιδιών αλλά στην οπτικοχωρική τους αντίληψη. Οι γενικοί τομείς δεξιοτήτων που αξιολογούνται στο ΛΑΜΔΑ, καθώς και οι επιμέρους δοκιμασίες κάθε τομέα, είναι οι εξής: 1. Αναγνώριση ερεθισμάτων (εικόνας, λέξεων), 2. Ορθογραφία (ιστορική, γραμματική). 3. Κατανόηση κειμένων (προφορική, γραπτή), 4. Μορφοσύνταξη (συμπλήρωση προτάσεων, αναλογίες), 5. Λεξιλόγιο (επιλογή εικόνας, ορισμός λέξεων), 6. Μνήμη εργασίας (εύρος γραμμάτων), 7. Μη λεκτική νοητική ικανότητα (συμπλήρωση σχημάτων), 8. Αντίληψη χαρακτηριστικών μουσικής.

Το ΛΑΜΔΑ περιλαμβάνει τρεις προκαταρκτικές ασκήσεις που σταδιακά εξοικειώνουν το μαθητή με το πλαίσιο αλληλεπίδρασης και εξασφαλίζουν την προσοχή και την ανταπόκρισή του. Η πρώτη άσκηση είναι μια απλή αντίδραση σε ερέθισμα. Η δεύτερη άσκηση (Αναγνώριση εικόνας) είναι μια απόκριση επιλογής σε οπτικό ερέθισμα. Η τρίτη άσκηση και πιο σημαντική (Αναγνώριση λέξεων) είναι μια δοκιμασία λεξικής επιλογής.

Η ορθογραφία αξιολογείται σε δοκιμασίες επιλογής ορθογραφημένης λέξης όπως:

Γιατί δε _____ λιγάκι;

α. βέβεια	α. βιάζεται
β. βαίβεια	β. βιάζαται
γ. βέβαια	γ. βιάζαίστε
δ. βέβια	δ. βιάζεστε

Το παράδειγμα αριστερά αφορά σε λέξη που για να γραφτεί σωστά απαιτείται οπτική ανάκλησή της από τη μνήμη.

Στο ΛΑΜΔΑ υπάρχουν δύο ασκήσεις που διερευνούν τις ικανότητες των μαθητών στο μορφοσυνητακτικό πεδίο. Η πρώτη άσκηση είναι η Συμπλήρωση προτάσεων. Στη δεύτερη άσκηση (Αναλογίες) χρησιμοποιείται η μέθοδος της αναλογίας για να ελεγχθεί η ικανότητα του μαθητή στην παραγωγική και την κλιτική μορφολογία.

Το ψωμί δεν _____ Τηλεφώνησέ μου _____ έρθεις

α. κόβει	α. μην
β. κόβεστε	β. να
γ. κόβεται	γ. πότε
δ. κόβουν	δ. όταν

Οι δοκιμασίες μορφοσύνηταξης του ΛΑΜΔΑ είναι γραπτές. Άρα για την επιτυχή εκτέλεσή τους απαιτείται ανάγνωση και κατανόηση. Συνεπώς, η χαμηλή επίδοση και ταχύτητα στη μορφοσύνηταξη ενδέχεται να σχετίζεται με αναγνωστικές δυσκολίες. Στο ΛΑΜΔΑ ανιχνεύεται το επίπεδο του προφορικού-γραπτού λόγου, της μνήμης, του λεξιλογίου, της μη λεκτικής-νοητικής ικανότητας με τις κατάλληλες ασκήσεις.

Το ΛΑΜΔΑ είναι σχεδιασμένο να χρησιμοποιείται από εκπαιδευτικούς (γενικής-ειδικής αγωγής), ειδικούς των ΚΕΔΔΥ, ψυχολόγους, λογοπεδικούς, παιδίατρος και παιδοψυχίατρος. Η εγκυρότητα των ασκήσεων του ΛΑΜΔΑ έχει διασφαλιστεί από τη διαδικασία κατασκευής τους αφού ελήφθησαν υπόψη το αναλυτικό σχολικό πρόγραμμα, η διεθνής βιβλιογραφία, η κλινική και εκπαιδευτική εμπειρία και οι πιλοτικές δοκιμές.

Το 90% των μαθητών όλων των τάξεων ολοκληρώνει τις ασκήσεις του ΛΑΜΔΑ σε περίπου 40'. Ενώ λιγότερο του 5% των μαθητών χρειάζεται περισσότερο από 45'. Το παιδί έχει τη δυνατότητα να κάνει ένα σύντομο διάλειμμα μεταξύ δύο ασκήσεων πατώντας απλώς το κουμπί «Συνέχεια». Αν είναι απαραίτητη η διακοπή, π.χ. λόγω υπερβολικής κόπωσης ή ασθένειας του μαθητή, διακόπτεται η διαδικασία και συνεχίζεται από εκεί που σταμάτησε όταν ο μαθητής είναι πάλι σε θέση να εξεταστεί.

Είναι σημαντικό να τονιστεί πως μια διάγνωση απαιτεί αρχικά τη λήψη ιστορικού του ατόμου που εξετάζεται. Επίσης, απαιτείται πολύωρη εξέταση σε ευρύ φάσμα των δεξιοτήτων του ατόμου, με κατάλληλα εργαλεία από έναν ειδικό. Ακόμη, δεν πρέπει να παραλείπεται ο συνυπολογισμός των συναισθηματικών, κοινωνικών, πολιτισμικών και άλλων παραγόντων, ούτε ο αποκλεισμός των αισθητηριακών, νευρολογικών και ψυχιατρικών προβλημάτων του ατόμου. Τέλος, πραγματοποιείται κλινική παρατήρηση και αξιολόγηση από τον ειδικό.

Όλα τα παραπάνω όμως δεν μπορεί να τα προσφέρει ένας ηλεκτρονικός υπολογιστής σε διάστημα μιας σχολικής χρονιάς. Επομένως, το ΛΑΜΔΑ μπορεί μόνο να δώσει μια χρήσιμη ένδειξη όσον αφορά πιθανώς τομείς αδυναμιών και όχι να κάνει διάγνωση ΜΔ.

Το πρώτο αλλά και σημαντικότερο πράγμα που πρέπει να κάνει ο εκπαιδευτικός-εξεταστής μετά την ολοκλήρωση του ΛΑΜΔΑ είναι να συζητήσει περί τούτου με τους γονείς των μαθητών. Ενώ το δεύτερο είναι η παραπομπή του για αξιολόγηση από τα ΚΕΔΔΥ ή άλλους αρμόδιους φορείς.

Οδηγίες για προβολή των αποτελεσμάτων: Τα αποτελέσματα της αυτοματοποιημένης ανίχνευσης του ΛΑΜΔΑ περιλαμβάνουν το διάγραμμα ακρίβειας και το διάγραμμα ταχύτητας που παρέχουν πληροφορίες είτε μεμονωμένα, είτε σε συνδυασμό μεταξύ τους. Στο διάγραμμα επίδοσης εξετάζονται η ακρίβεια (η επίδοση-οι σωστές απαντήσεις του μαθητή) και η ταχύτητα (χρόνος απόκρισης-απάντησης του μαθητή).

Υπάρχουν ζώνες μέσα στις οποίες εμφανίζεται η επίδοση και η ταχύτητα των μαθητών:

- η κόκκινη (10° εκατοστημόριο)
- η κίτρινη (25° εκατοστημόριο)
- η ανοιχτοπράσινη (50° εκατοστημόριο)
- η πράσινη (50°-100° εκατοστημόριο)

Επιδόσεις στην ΚΟΚΚΙΝΗ ζώνη: Πιθανή αδυναμία του παιδιού σε ένα συγκεκριμένο πεδίο δεξιοτήτων. Αν το παιδί έχει 2 ή περισσότερες επιδόσεις στην κόκκινη ζώνη πρέπει να παραπεμφθεί για λεπτομερειακή αξιολόγηση από ειδικό. Αν το παιδί έχει πολλαπλές επιδόσεις στην κίτρινη ζώνη είναι σημάδι μέτριας μαθησιακής δυσκολίας, γι' αυτό συνιστάται η εξέταση του παιδιού από ειδικό. Αν το παιδί έχει επιδόσεις στις πράσινες ζώνες στο ανώτερο 75% (αναφορικά με το δείγμα στάθμισης), τότε δεν εμπνέει ανησυχία.

7.4. Ψυχομετρικά σταθμισμένα εργαλεία (Ελληνικά)

Έχουν κατασκευαστεί επτά (7) ψυχομετρικά εργαλεία στο πλαίσιο του έργου ΕΠΕΑΕΚ «Ψυχομετρική - διαφορική αξιολόγηση παιδιών και εφήβων με μαθησιακές δυσκολίες», το 2008, με διαπανεπιστημιακή συνεργασία και επιστημονικά υπεύθυνη την καθ. Τζουριάδου Μ. Τα εργαλεία αυτά είναι:

1. Ψυχομετρικό Κριτήριο Γνωστικής Επάρκειας για Παιδιά και Εφήβους (Γωνίδα, Ιωσηφίδου, 2008).
2. Ψυχομετρικό Κριτήριο Γλωσσικής Επάρκειας Λ-α-Τ-ω. (Τζουριάδου, κ.ά., 2008).
3. Ψυχομετρικό κριτήριο πρώιμης μαθηματικής επάρκειας της Ουτρέχτης (προσαρμογή – στάθμιση) (Μπάρμπας, κ.ά., 2008α).
4. Ψυχομετρικό κριτήριο μαθηματικής επάρκειας για παιδιά και εφήβους (Μπάρμπας, κ.ά., 2008β).
5. Ψυχοκοινωνικό κριτήριο σχολικής κοινωνικής επάρκειας (Κοντοπούλου, 2008).
6. Detroit Test Μαθησιακής Επάρκειας (DTLA) Ψυχομετρική – διαφορική αξιολόγηση παιδιών και εφήβων με μαθησιακές δυσκολίες (Τζουριάδου, 2008).
7. Ψυχομετρικό κριτήριο αντιληπτικής λειτουργίας για παιδιά και εφήβους (Στογιαννίδου, 2008).

7.4.1. Περιγραφή-Παρουσίαση των ψυχομετρικών εργαλείων

7.4.1.1. Κριτήριο Γνωστικής Επάρκειας για παιδιά και εφήβους (Γωνίδα, Ιωσηφίδου, 2008).

(Στην περιγραφή του εργαλείου συνεργάστηκαν οι φοιτητές του Παιδαγωγικού Τμήματος Ειδικής Αγωγής, Ζαμπέλη Μ., Λιάκα Ε., Ματθαϊακάκη Α., Μουτούση Αι., και Στέλλα Ει.)

Σκοπός του τεστ είναι η διάκριση και αναγνώριση μέσα από ένα σύνολο υποδοκιμασιών, των δυνατοτήτων αλλά και των αδυναμιών ενός παιδιού ή εφήβου στο επίπεδο της γνωστικής διεργασίας. Α) Αναγνώριση διαταραχής σε αρχικό στάδιο (π.χ. διαταραχή γνωστικής επεξεργασίας) και Β) Δυνατότητα πραγματοποίησης διαφοροδιάγνωσης και ανάδειξης του γνωστικού προφίλ του μαθητή.

Ανάκληση λέξεων

Αξιολόγηση της διαδοχικής επεξεργασίας και της βραχύχρονης μνήμης μέσω της ακουστικής οδού. Υλικά που απαιτούνται: κάρτες εικόνων της Ανάκλησης Λέξεων: μία κάρτα με 5 εικόνες και μία με 7 εικόνες και τις σειρές των χρωμάτων. Μία λευκή κάρτα επικάλυψης Ένα ρολόι ή χρονόμετρο (για τη χρο-

νομέτρηση των δευτερολέπτων μόνο κατά το έργο παρεμβολής). Ο εξεταστής εκφέρει μια σειρά λέξεων και καλεί τον εξεταζόμενο να δείξει τις εικόνες που αντιστοιχούν στις λέξεις με την ίδια ακριβώς σειρά.

Ανάκληση αριθμών

Αξιολόγηση της διαδοχικής επεξεργασίας και της βραχύχρονης μνήμης μέσω της ακουστικο-γλωσσικής οδού. Ο εξεταστής εκφέρει μια σειρά αριθμών και το παιδί τους επαναλαμβάνει με την ίδια ακριβώς σειρά.

Ολοκλήρωση μορφών

Αξιολόγηση της παράλληλης επεξεργασίας μέσω της οπτικής οδού αλλά και της οπτικής αντίληψης. Υλικά: 30 εικόνες. Ο εξεταζόμενος βλέπει μια μη-ολοκληρωμένη εικόνα σε αποχρώσεις άσπρου-μαύρου η οποία μπορεί να απεικονίζει αντικείμενα, πρόσωπα ή ενέργειες. Έργο του εξεταζόμενου είναι να επεξεργαστεί στο νου του τα οπτικά ερεθίσματα αυτής της μη-ολοκληρωμένης μορφής και να τα συνθέσει σε μια ενιαία φιγούρα με νόημα, την οποία θα πρέπει και να κατονομάσει.

Συμπερασματική σκέψη

Αξιολόγηση -μη λεκτικά- της ικανότητας του παιδιού/εφήβου να σχεδιάζει εικόνες στο μυαλό του αλλά και της ικανότητάς του να οδηγείται μέσω του συλλογισμού στην εξαγωγή συμπερασμάτων. Υλικά: μικρά τετράγωνα εικονίδια (20 ερωτήματα). Στον εξεταζόμενο παρουσιάζονται αυτά τα εικονίδια τοποθετημένα σε σειρά. Από τη σειρά αυτή απουσιάζει ένα εικονίδιο και ο εξεταζόμενος καλείται να επιλέξει, μεταξύ 4-6 εναλλακτικών επιλογών, το κατάλληλο εικονίδιο, το οποίο αν τοποθετηθεί στο κενό θα συμπληρώσει τη σειρά.

Εκφραστικό λεξιλόγιο

Αξιολόγηση της μαθημένης γνώσης που το παιδί/έφηβος αποκτά μέσω της αλληλεπίδρασής του με τον κοινωνικό του περίγυρο. Υλικά: 40 εικόνες, καθεμία από τις οποίες το παιδί ή ο έφηβος καλείται να κατονομάσει. Δεν απαιτείται απλώς η αναγνώριση της εικόνας από τον εξεταζόμενο, αλλά απαιτείται και η ανάκληση του ονόματος της εικόνας το οποίο και θα πρέπει να διατυπώσει ο/η εξεταζόμενος/-η λεκτικά. Ανάλογες υποδοκιμασίες συναντά κάποιος σε ποικίλα τεστ μέτρησης γνωστικών ικανοτήτων, παλαιότερα (π.χ., Stanford-Binet Picture Vocabulary Test) αλλά και πιο πρόσφατα (π.χ. KABC-II των Kaufman & Kaufman, 2004).

7.4.1.2. Λ-α-Τ-ω Ψυχομετρικό κριτήριο γλωσσικής επάρκειας (Τζουριάδου, Συγκολλίτου, Αναγνωστοπούλου & Βακόλα, 2008).

(Στην περιγραφή του εργαλείου συνεργάστηκαν οι φοιτητές του Παιδαγωγικού Τμήματος Ειδικής Αγωγής, Κατόπη Σ., Ξανθάκη Μ., και Σαπρίκη Ε.).

Το Ψυχομετρικό Κριτήριο Γλωσσικής Επάρκειας βασίζεται στις θεωρητικές προσεγγίσεις των Bloom (1974, στο Τζουριάδου, κ.ά., 2008) και Lahey (1978, στο Τζουριάδου, κ.ά., 2008), καθώς και στις προσεγγίσεις των Rabinowitz και Glaser (1985, στο Τζουριάδου, κ.ά., 2008) και του Markman (1981, στο Τζουριάδου, κ.ά., 2008). Είναι κατάλληλο για παιδιά ηλικίας 4-16 ετών με σκοπό την εκτίμηση επάρκειας των γλωσσολογικών στοιχείων του λόγου. Σε συνάρτηση των θεωριών που θέτουν οι παραπάνω ειδικοί τα στοιχεία του λόγου ταξινομούνται σε τρία συστήματα τα οποία εμπεριέχουν τα στοιχεία της μορφής (φωνολογικό, μορφοσυντακτικό) και του περιεχομένου (σημασιολογικό) του λόγου.

Η πρόσληψη, η οργάνωση και η έκφραση αποτελούν τα τρία αυτά βασικά συστήματα και αντικατοπτρίζουν τον τρόπο με τον οποίο ο λόγος γίνεται κατανοητός και χρησιμοποιείται. Πιο αναλυτικά, η πρόσληψη περιλαμβάνει τις λειτουργίες της κωδικοποίησης και της λειτουργίας κατανοητής ομιλίας. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι περισσότερες γλωσσικές δραστηριότητες εμπεριέχουν και τα δύο αυτά συστήματα. Ωστόσο οι ερευνητές συμπεριέλαβαν και το οργανωτικό σύστημα, καθώς δεν ήταν δυνατό να προσεγγιστούν όλα τα γλωσσικά έργα μόνο με τα δύο παραπάνω συστήματα. Το σύστημα αυτό αναφέρει την ικανότητα του εγκεφάλου να συνδέει και να οργανώνει τις γλωσσικές πληροφορίες που προσλαμβάνει σε κατηγορίες.

Το ψυχομετρικό κριτήριο γλωσσικής επάρκειας (Λ-α-Τ-ω) κατασκευάστηκε από τους: Μ. Τζουριάδου, Ε. Συγκολλίτου, Ε. Αναγνωστοπούλου, Ι. Βακόλα. Η ψυχομετρική εργασία έγινε από τους: Γρ. Κιοσέογλου και Γ. Μενεξέ ενώ πολύ σημαντική υπήρξε και η συμβολή της πιαζετικής θεωρίας σχετικά με το ότι ο λόγος αποτελεί μέρος της γενικής γνωστικής λειτουργίας. Το ψυχομετρικό κριτήριο Λ-α-Τ-ω

είναι ένα τεστ γλωσσικής επάρκειας κατάλληλο για παιδιά και εφήβους ηλικίας 4-16 ετών.

Το κριτήριο γλωσσικής επάρκειας περιλαμβάνει 17 υποδοκιμασίες που διευθετούνται σε δύο επίπεδα. Το πρώτο επίπεδο περιλαμβάνει 10 υποδοκιμασίες για παιδιά 4-7.11 ετών, ενώ το δεύτερο 7 υποδοκιμασίες για παιδιά ηλικίας 8-15.11 ετών.

Επίπεδο 1

Εικονο-λεξιλόγιο: αποτελείται από 23 ερωτήσεις που εκτιμούν εάν το παιδί μπορεί να κατανοήσει λέξεις που συνδέονται με καθημερινές έννοιες. Το παιδί καλείται να επιλέξει από 4 εικόνες αυτή που συνδέεται στενότερα με την έννοια της λέξης π.χ ο εξεταστής δίνει στο παιδί μία σελίδα με τις εικόνες ενός μωρού, μίας μπάλας, ενός παγωτού κι ενός δέντρου και του ζητάει να δείξει το μωρό και το δέντρο.

Εικόνα 7.2: Δείγμα εικόνων από το εικονο-λεξιλόγιο του τεστ Α-α-Τ-ω.

Λεξιλόγιο συσχετισμού: αποτελείται από 15 ερωτήματα – εικόνες που μετρούν την ικανότητα του παιδιού να κατανοεί και να συσχετίζει λέξεις που παρουσιάζονται οπτικά και εκφράζουν έννοιες που σχετίζονται μεταξύ τους. Το παιδί πρέπει να επιλέξει από 4 εικόνες τις 2 που συνδέονται στενότερα με την εικόνα – ερέθισμα π.χ ο εξεταστής δείχνει στο παιδί την εικόνα – ερέθισμα από το βιβλίο εικόνων, παρουσιάζονται οπτικά τρεις λέξεις των σχετικών εννοιών και ζητείται από το παιδί να επιλέξει εκείνες τις εικόνες που ταιριάζουν με την εικόνα – ερέθισμα.

Εικόνα 7.3: Δείγμα εικόνων από το λεξιλόγιο συσχετισμού του τεστ Α-α-Τ-ω.

Προσληπτικό λεξιλόγιο: αποτελείται από 12 ερωτήματα που μετρούν την προσληπτική ικανότητα του παιδιού σε επίπεδο λεξιλογίου και την κατανόηση κοινών λέξεων από την περιγραφή τους. Το παι-

δί επιλέγει -με τη βοήθεια των εικόνων- από τέσσερις έννοιες αυτή που σχετίζεται με την έννοια που περιγράφουμε.

Προφορικό λεξιλόγιο: αποτελείται από δύο μέρη που μετρούν την εκφραστική ικανότητα του παιδιού σε επίπεδο λεξιλογίου και την ικανότητά του να ορίζει κοινές λέξεις. Στο πρώτο μέρος το παιδί καλείται να βρει λέξεις από την περιγραφή τους, απαντώντας σε 14 ερωτήματα π.χ. ο εξεταστής ζητάει από το παιδί να του πει τη λέξη που «αρχίζει από /πα/ και δείχνει το πτηνό που κάνει πα –πα –πα».

Άρθρωση: αποτελείται επίσης από δύο μέρη, όπου παρατηρούμε την ικανότητα του παιδιού να εκφέρει σωστά τα πιο δύσκολα σύμφωνα της ελληνικής γλώσσας ή τους συνδιασμούς τους και σχετίζεται πιο πολύ με την ομιλία (κινητική όψη του λόγου). Στο πρώτο μέρος το παιδί απαντά σε 13 ερωτήματα και με τη βοήθεια εικόνων αξιολογούμε την ικανότητα άρθρωσής του. Το δεύτερο μέρος αποτελείται από 16 ερωτήσεις, όπου ο εξεταστής λέει προτάσεις – ερεθίσματα, που το παιδί πρέπει να ολοκληρώσει με την κατάλληλη λέξη π.χ.

- Τα παιδιά γράφουν πάνω στο (θρανίο) .
- Είναι γνωστό για την εργατικότητα του. Είναι το..... (μυρμήγκι) .
- Πλένω τα δόντια μου με την..... (οδοντόβουρτσα) .

Φωνημική ολοκλήρωση: με 30 ερωτήματα εξετάζεται η ικανότητα του παιδιού να ολοκληρώσει λέξεις ή ψευδολέξεις από μεμονωμένα φωνήματα. Ο ρυθμός με τον οποίο παρουσιάζονται οι φθόγγοι είναι δύο φθόγγοι ανά δευτερόλεπτο. Οι φθόγγοι πρέπει να εκφέρονται σε φυσικό τόνο, να διατηρείται ο ρυθμός και οι παύσεις π.χ. ο εξεταστής λέει τη λέξη <<χ -ή-ν-α >> και το παιδί -με τη βοήθεια εικόνων- ολοκληρώνει τη λέξη: χήνα.

Φωνημική ανάλυση: αποτελείται από 29 ερωτήματα και μετρά την ικανότητα του παιδιού να αναλύει λέξεις ή ψευδολέξεις σε μεμονωμένα φωνήματα, ικανότητα που συνδέεται άμεσα με την αναγνωστική ετοιμότητα, π.χ. λέει ο εξεταστής γά-τα και το παιδί την αναλύει γ-ά-τ-α.

Φωνημική διάκριση: αποτελείται από δύο μέρη, όπου εκτιμάται η ικανότητα διάκρισης και η εννοιολογική κατανόηση, ένας συνδυασμός δηλαδή φωνημικής – εννοιολογικής επίγνωσης. Στο πρώτο μέρος (14 ερωτήματα) δίνονται δύο λέξεις με προσωδία που διαφοροποιούνται σε φωνήματα που μοιάζουν ακουστικά (π-β-φ-θ, φ-ψ-ξ, π-λ-ξ-ζ, κ-τ, χ-κ) και το παιδί καλείται να διακρίνει με βάση το εννοιολογικό τους περιεχόμενο π.χ. «χρήμα – κρίμα: με αυτό πληρώνουμε». Στο δεύτερο μέρος, που αποτελείται από 3 ομάδες 7 ερωτημάτων, αξιολογείται η προσωδία.

Μορφοσυντακτική κατανόηση: αποτελείται από 13 ερωτήματα και μετράται η επάρκεια πρόσληψης μορφοσυντακτικών φαινομένων. Έμφαση δίνεται στη μορφολογία της πρότασης και όχι στην έννοιά της. Το παιδί επιλέγει από τρεις εικόνες εκείνη που ταιριάζει περισσότερο στην πρόταση-ερεθίσμα. Η έννοια παραμένει σχετικά σταθερή στις τρεις εικόνες, αλλά διαφοροποιείται η μορφή των προτάσεων. Γι' αυτό τα παιδιά που δεν καταλαβαίνουν τη δομή της πρότασης δεν μπορούν να απαντήσουν σωστά.

Μορφοσυντακτική ολοκλήρωση: (13 ερωτήματα) μετράται η επάρκεια του παιδιού να ολοκληρώνει ημιτελείς προτάσεις. Τα ερωτήματα γίνονται προφορικά και συνοδεύονται από εικόνες που απεικονίζουν το περιεχόμενο της πρότασης. Ο εξεταστής εκφωνεί την πρόταση και σταματά απότομα στο σημείο που πρέπει το παιδί να προσθέσει τις λέξεις που λείπουν, π.χ. «Αυτό το φορτηγό κουβαλάει πολλά κουτιά. Αυτό κουβαλάει.....».

Αξίζει να σημειωθεί πως στο πρώτο επίπεδο του κριτηρίου εμπεριέχονται περισσότερες υποδοκιμασίες στο φωνολογικό και σημασιολογικό στοιχείο, γιατί ο προφορικός λόγος δεν απαιτεί όλο το εύρος των μορφοσυντακτικών στοιχείων που απαιτεί ο γραπτός λόγος.

Επίπεδο 2

Προφορικό λεξιλόγιο 2: αποτελείται από δύο μέρη που εξετάζουν την εκφραστική ικανότητα του παιδιού σε επίπεδο λεξιλογίου και μετρούν την ικανότητά του να ορίζει κοινές λέξεις. Στο πρώτο μέρος (13 ερωτήματα) το παιδί πρέπει να βρει λέξεις από την περιγραφή τους, π.χ. ο εξεταστής ζητάει από το παιδί να του πει μία λέξη που αρχίζει από /βε/ και είναι ένα κίτρινο φρούτο που τρώμε το καλοκαίρι. Στο δεύτερο μέρος (13 ερωτήματα) το παιδί περιγράφει κοινές λέξεις τις οποίες λέει ο εξεταστής, π.χ. τι είναι κρεβάτι;

Λεξιλόγιο συσχετισμού 2: Το παιδί απαντά σε 13 ερωτήματα και εκτιμάται η ικανότητά του να κατανοεί και να συσχετίζει λέξεις, οι οποίες παρουσιάζονται σε ζευγάρια και εκφράζουν έννοιες σχετικές μεταξύ τους. Συγκεκριμένα το παιδί καλείται να εντοπίσει τη σχέση που υπάρχει μεταξύ των δύο εννοιών – λέξεων π.χ. ο εξεταστής ζητά από το παιδί να του πει σε τι μοιάζουν το φλιτζάνι και το ποτήρι.

Κατανόηση ανάγνωσης: Με αυτή τη δοκιμασία, που αποτελείται από δύο μέρη, εκτιμάται η μορφοσυντακτική επάρκεια του παιδιού. Ως επάρκεια μπορεί να θεωρηθεί η διεργασία σύνθεσης πρότασης / παραγράφου από μεμονωμένες λέξεις/προτάσεις και η παραγωγή μιας πρότασης/παραγράφου με νόημα, καθώς και η μεταφορά προτάσεων από το παρόν στο παρελθόν. Στο πρώτο μέρος (7 ερωτήματα) αξιολογείται η μορφοσυντακτική επάρκεια του παιδιού σε επίπεδο πρότασης. Το παιδί καλείται να βάλει στη σωστή σειρά λέξεις που διαβάζει μόνο του για να παράγει μία σωστή εννοιολογικά πρόταση, π.χ. παιδί, δένδρο, σκαρφαλώνει, το, στο. Στο δεύτερο μέρος (7 ερωτήματα - παραγράφους) αξιολογείται η ικανότητα του παιδιού να μεταφέρει στο παρελθόν παραγράφους που διαβάζει μόνο του, δηλαδή η ικανότητα ανάγνωσης και χρήσης των χρόνων.

Αναγνώριση λαθών: Στην υποδοκιμασία αυτή, που αποτελείται από 15 ερωτήματα – προτάσεις, το παιδί πρέπει να αναγνωρίσει ένα μορφοσυντακτικό λάθος (π.χ. λάθος στη χρήση του χρόνου, λάθος χρήση επιρρημάτων κ.λπ.) αφού διαβάσει μόνο του. Εδώ μετριέται η ικανότητα του παιδιού στο να κατανοεί προτάσεις αναγνωρίζοντας τα μορφοσυντακτικά λάθη, π.χ. Οι τρεις φίλες πήγε εκδρομή στο βουνό.

Ακολουθία προτάσεων: Η υποδοκιμασία αυτή (8 ερωτήματα – προτάσεις) αφορά τη μορφοσυντακτική επάρκεια του παιδιού σε επίπεδο παραγράφου. Το παιδί πρέπει να βάλει στη σωστή σειρά πέντε προτάσεις που δίνονται τυχαία και να παράξει μία παράγραφο που να έχει νόημα.

Συνδυασμός προτάσεων: περιλαμβάνει 15 ερωτήματα και μετρά την ικανότητα του παιδιού να παράγει εμπλουτισμένες προτάσεις και περιόδους χρησιμοποιώντας τους κατάλληλους συνδέσμους, π.χ. ο εξεταστής λέει: «Είμαι μεγάλος. Είμαι ψηλός». Το παιδί συνδέει τις δύο προτάσεις και παράγει μία περίοδο: «Είμαι μεγάλος και ψηλός».

Ανάγνωση και κατανόηση ιστοριών: Υποδοκιμασία που περιλαμβάνει 7 ερωτήματα- παραγράφους και μετρά την ικανότητα αξιολόγησης του κειμένου, η οποία προϋποθέτει ανάλυση πληροφοριών και χρήση στρατηγικών. Για την αξιολόγηση της κατανόησης ενός κειμένου συνιστάται το παιδί να διαβάσει σιωπηρά για να μη γίνονται εμφανή τυχόν προβλήματα του προφορικού λόγου. Συγκεκριμένα, μ' αυτήν την υποδοκιμασία αξιολογείται η ικανότητα του παιδιού να απαντά σε ερωτήσεις που συνδέονται με αφηγηματικές παραγράφους. Σε κάθε παράγραφο υπάρχουν 5 ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής.

7.4.1.3. Ψυχομετρικό κριτήριο πρώιμης μαθηματικής επάρκειας της Ουτρέχτης (προσαρμογή – στάθμιση). (Μπάρμπα, Βερμέουλεν, Κιοσέογλου και Μενεξές, 2008α).

(Στην περιγραφή του εργαλείου συνεργάστηκαν οι φοιτητές του Παιδαγωγικού Τμήματος Ειδικής Αγωγής, Καλομπράτσου Α-Ε., Κοσσιώρη Γ.-Κ., Σιτρά Ο.)

Το ψυχομετρικό κριτήριο πρώιμης μαθηματικής επάρκειας της Ουτρέχτης σχεδιάστηκε από μια ομάδα επιστημόνων του Τμήματος Ειδικής Αγωγής του πανεπιστημίου της Ουτρέχτης στην Ολλανδία και το 2008 πραγματοποιήθηκε η στάθμιση του κριτηρίου στην Ελλάδα από τους Γ. Μπάρμπα και συνεργάτες. Σκοπός του κριτηρίου είναι η εκτίμηση της πρώιμης μαθηματικής επάρκειας παιδιών προσχολικής και πρώτης σχολικής ηλικίας (4 – 7.05). Η πρώιμη μαθηματική επάρκεια αναφέρεται στο σύνολο των γνώσεων και των δεξιοτήτων που αποτελούν προϋπόθεση για να εισαχθεί αποτελεσματικά ένα παιδί προσχολικής και πρώτης σχολικής ηλικίας στα σχολικά μαθηματικά της τυπικής εκπαίδευσης. Οι κατασκευαστές του εργαλείου βασίστηκαν στον συνδυασμό δύο θεωρητικών προσεγγίσεων σχετικών με τη δημιουργία της έννοιας του αριθμού ή των αριθμητικών εννοιών και σχέσεων. Η πρώτη θεωρητική προσέγγιση (Piaget) υποστηρίζει ότι η διαμόρφωση της έννοιας του αριθμού στηρίζεται στην εξελικτική πορεία τεσσάρων ικανοτήτων: της σύγκρισης, της ταξινόμησης, της αντιστοίχισης και της σειριοθέτησης. Η δεύτερη υποστηρίζει ότι η διαμόρφωση του νοήματος του αριθμού συνδέεται με την ανάπτυξη της δεξιότητας της καταμέτρησης η οποία χωρίζεται σε 5 φάσεις:

- ακουστική καταμέτρηση
- μη συγχρονισμένη καταμέτρηση

- δομημένη καταμέτρηση
- αποτελεσματική καταμέτρηση
- συντομευμένη καταμέτρηση

Βασισμένοι στη σύνθεση των δύο αυτών θεωρητικών προσεγγίσεων χώρισαν το κριτήριο στις εξής οκτώ ενότητες:

- Σύγκριση
- Ταξινόμηση
- Αντιστοίχιση
- Σειριοθέτηση
- Χρήση λέξεων αρίθμησης
- Δομημένη καταμέτρηση
- Αποτελεσματική καταμέτρηση
- Γενική γνώση αριθμών

Το κριτήριο περιέχει τον οδηγό του εξεταστή, το ατομικό φυλλάδιο εξέτασης, το βιβλίο εικόνων και 20 κυβάρια και αποτελείται από 8 ενότητες.

Σύγκριση

Στην ενότητα αυτή εκτιμάται σε ποιο βαθμό τα παιδιά έχουν κατακτήσει έννοιες όπως περισσότερο, λιγότερο, πιο ψηλά, πιο χαμηλά, κ.ά. Ο εξεταστής χρησιμοποιεί το βιβλίο εικόνων θέτοντας στο παιδί ερωτήσεις όπως οι παρακάτω:

Βλέπεις εδώ τα μανιτάρια. Θέλω να μου δείξεις το μανιτάρι εκείνο που είναι ψηλότερο από αυτό το λουλούδι. (Ο εξεταστής δείχνει το λουλούδι αριστερά επάνω.)

Βλέπεις εδώ αυτούς τους ανθρώπους. Θέλω να μου δείξεις εκείνον τον άνθρωπο που είναι πιο χοινοτρόπος από αυτόν εδώ. (Ο εξεταστής δείχνει τον άνθρωπο αριστερά επάνω.)

Εδώ τα παιδιά βλέπουν συνήθως με μια ματιά ποια είναι η σωστή απάντηση. Τα παιδιά που δεν έχουν αυτοματοποιήσει ακόμα τις έννοιες της σύγκρισης χρησιμοποιούν συνήθως τη καταμέτρηση για να βρουν την απάντηση. Τα παιδιά μπορεί να μετράνε μη συγχρονισμένα ή να λένε λανθασμένα τη σειρά των αριθμών.

Ταξινόμηση

Με τη δοκιμασία της ταξινόμησης εκτιμάται σε ποιο βαθμό τα παιδιά μπορούν, με βάση ομοιότητες και διαφορές, να διακρίνουν αντικείμενα και να τα ταξινομούν. Ο εξεταστής χρησιμοποιεί το βιβλίο εικόνων θέτοντας στο παιδί ερωτήσεις όπως οι παρακάτω:

Βρες μου σ' αυτήν την εικόνα ποιο από αυτά δεν πετάει.

Στη δοκιμασία αυτή ο εξεταστής μπορεί να παρατηρήσει αν τα παιδιά λειτουργούν παρορμητικά δηλώνοντας άμεσα την απάντηση ή αν παρατηρούν αναλυτικά το έργο, προτού απαντήσουν.

Αντιστοίχιση

Με αυτή τη δοκιμασία εκτιμάται σε ποιο βαθμό τα παιδιά είναι σε θέση να συσχετίζουν στοιχεία δύο συνόλων χρησιμοποιώντας την «ένα-προς-ένα» αντιστοίχιση. Ο εξεταστής χρησιμοποιεί το βιβλίο εικόνων, κυβάρια και φύλλα εργασίας σε δραστηριότητες όπως οι παρακάτω: (Ο εξεταστής δίνει στο παιδί ένα φύλλο εργασίας και ένα μολύβι.). Εδώ βλέπεις κηροπήγια και κεριά. Θέλω να ενώσεις με μια γραμμούλα το κεριά ή τα κεριά που ταιριάζουν σε κάθε κηροπήγιο. Τα παιδιά που δεν αναγνωρίζουν κάποιες δομές αριθμών ή δεν είναι ακόμη σίγουρα γι' αυτές, χρησιμοποιούν διάφορους τρόπους καταμέτρησης για να απαντήσουν. Σε κάποια από τα έργα τα παιδιά μπορεί να χρησιμοποιήσουν το μολύβι για να δείξουν οπτικά την «ένα-προς-ένα» σχέση, για να μη μπερδευτούν. Τα παιδιά που δυσκολεύονται με την αντιστοίχιση δεν θα χρησιμοποιήσουν αυτές τις δυνατότητες ή δεν θα τις χρησιμοποιήσουν σωστά.

Σειριοθέτηση

Μ' αυτή τη δοκιμασία εκτιμάται σε ποιο βαθμό τα παιδιά είναι σε θέση να αναγνωρίσουν αν τα αντικείμενα είναι στη σωστή σειρά και σε ποιο βαθμό τα παιδιά είναι σε θέση να χρησιμοποιούν τη σειριακή αντιστοίχιση ανάμεσα σε δύο σύνολα. Ο εξεταστής χρησιμοποιεί το βιβλίο εικόνων και φύλλα εργασίας σε δραστηριότητες όπως οι παρακάτω:

Εδώ βλέπεις 4 εικόνες με μήλα. Θέλω να μου δείξεις εκείνη την εικόνα στην οποία τα μήλα είναι στη σειρά από το μεγαλύτερο στο μικρότερο. Τα παιδιά που δυσκολεύονται να αναγνωρίζουν ή να κατασκευάζουν σειρές, λειτουργούν αποσπασματικά ή δίνουν σχεδόν τυχαίες απαντήσεις επηρεασμένα από κάποιο ισχυρό αντιληπτικό χαρακτηριστικό των αντικειμένων.

Χρήση λέξεων αρίθμησης

Με τα έργα αυτής της δοκιμασίας εκτιμάται σε ποιο βαθμό τα παιδιά είναι σε θέση να χρησιμοποιήσουν τους απόλυτους και τους τακτικούς αριθμούς μέχρι το είκοσι. Ο εξεταστής χρησιμοποιεί το βιβλίο εικόνων σε δραστηριότητες όπως οι παρακάτω:

Εδώ βλέπεις 4 εικόνες με κουκίδες. Θέλω να μου δείξεις την εικόνα εκείνη που έχει 7 κουκίδες. Σ' αυτήν τη δοκιμασία ο εξεταστής μπορεί να παρατηρήσει τον τρόπο με τον οποίο το παιδί απαριθμεί και μέχρι πού γνωρίζει τη σειρά των λέξεων αρίθμησης.

Δομημένη καταμέτρηση

Μ' αυτή τη δοκιμασία εκτιμάται σε ποιο βαθμό τα παιδιά είναι σε θέση να μετρούν μη συνεχείς ποσότητες με συγχρονισμένο και δομημένο τρόπο. Ο εξεταστής χρησιμοποιεί το βιβλίο εικόνων και κυβάρια σε δραστηριότητες όπως οι παρακάτω:

(Ο εξεταστής βάζει 9 κυβάρια σε σχήμα κύκλου στο τραπέζι, αφήνοντας κάποια απόσταση μεταξύ τους.) Μέτρησε αυτά τα κυβάρια. (Επιτρέπουμε στο παιδί να δείχνει τα κυβάρια ενώ μετράει ή να τα βγάζει στην άκρη.) Αποτελεσματική καταμέτρηση. Μ' αυτήν τη δοκιμασία εκτιμάται σε ποιο βαθμό τα παιδιά έχουν δημιουργήσει νοερές αριθμητικές δομές και στρατηγικές που τους επιτρέπουν να καταμετρήσουν μη συνεχείς ποσότητες, οι οποίες δίνονται με τη μορφή δομημένων ή μη - δομημένων συλλογών. Ο εξεταστής χρησιμοποιεί τα κυβάρια σε δραστηριότητες όπως, «Θέλω να βάλεις 11 κυβάρια σε μια σειρά».

Εφαρμογή της γνώσης των αριθμών

Μ' αυτή τη δοκιμασία εκτιμάται σε ποιο βαθμό τα παιδιά μπορούν να χρησιμοποιήσουν τους αριθμούς μέχρι το είκοσι σε καθημερινές καταστάσεις. Ο εξεταστής χρησιμοποιεί το βιβλίο εικόνων σε δραστηριότητες όπως οι παρακάτω:

«Βλέπεις εδώ 2 κουτιά. Το μαύρο κουτί έχει μέσα 9 καραμέλες. Το άσπρο κουτί έχει μέσα 13 καραμέλες. Ποιο κουτί έχει μέσα τις περισσότερες καραμέλες;».

Το άθροισμα των σωστών απαντήσεων ενός παιδιού και στις οκτώ ενότητες αποτελεί το σύνολο των αρχικών βαθμών στο τεστ το οποίο μετατρέπεται σε βαθμό επάρκειας. Ο χαμηλός βαθμός επάρκειας δείχνει χαμηλό βαθμό κατάκτησης της έννοιας του αριθμού και αντίστροφα. Ωστόσο, μια ικανοποιητική εκτίμηση για το επίπεδο πρώιμης μαθηματικής επάρκειας του παιδιού προκύπτει από τη σύγκριση του βαθμού επάρκειάς του με τους βαθμούς επάρκειας των παιδιών της ίδιας ηλικιακής ομάδας. Έτσι τα παιδιά εντάσσονται σε πέντε επίπεδα, όπου στο επίπεδο Ε έχουμε πολύ αδύναμα έως αδύναμα παιδιά και στο επίπεδο Α έχουμε καλά έως πολύ καλά.

7.4.1.4. Ψυχομετρικό κριτήριο μαθηματικής επάρκειας για παιδιά και εφήβους. (Μπάρμπας, Βερμέουλεν, Κιοσέογλου και Μενεξές 2008β).

(Στην περιγραφή του εργαλείου συνεργάστηκαν οι φοιτητές του Παιδαγωγικού Τμήματος Ειδικής Αγωγής, Θεοδοσίου Ε., Κοτσώνη Β., Λυραντωνάκη Σ., και Πεντεζίδου Ζ.).

Σκοπός: Το ψυχομετρικό κριτήριο μαθηματικής επάρκειας 7.06-15.05 ανιχνεύει τις πιθανές αδυναμίες του μαθητή συγκριτικά με τους συνομηλίκους του και γίνεται πιο συγκεκριμένος ο προσδιορισμός

των εσωτερικών αδυναμιών και δυνατοτήτων του. Με αυτόν τον τρόπο επιτυγχάνεται η κατασκευή εξειδικευμένων προγραμμάτων παρέμβασης. Τέλος, ένας ακόμα στόχος του κριτηρίου είναι οι αξιολόγηση της πορείας του μαθητή μετά την εφαρμογή του εξειδικευμένου εκπαιδευτικού προγράμματος.

Το κριτήριο μελετά την ικανότητα ανάπτυξης μαθηματικής σκέψης, δηλαδή την επίλυση προβλημάτων σε καταστάσεις της καθημερινής ζωής. Η μαθηματική ικανότητα αποτελεί συνδυασμό της επίδοσης τόσο της εννοιολογικής γνώσης (θεωρία) όσο και της γνώσης διεργασίας (κανόνες εφαρμογής).

Ως μαθηματική επάρκεια ορίζεται η ικανότητα ανάπτυξης και εφαρμογής της μαθηματικής σκέψης. Η μαθηματική επάρκεια προϋποθέτει την εννοιολογική γνώση των μαθηματικών, την ικανότητα των υπολογισμών και επίλυσης προβλημάτων, την αναγνωστική επάρκεια καθώς και το ανεπτυγμένο οπτικοχωρικό σύστημα. Σύμφωνα με τον Niss, η μαθηματική επάρκεια αποτελείται από δύο ομάδες ικανοτήτων.

Η πρώτη ομάδα αναφέρεται στην ικανότητα του ατόμου να θέτει και να λύνει μαθηματικά ερωτήματα. Αναλυτικότερα να σκέφτεται με μαθηματικό τρόπο, να θέτει και να λύνει προβλήματα, να αναλύει και να κατασκευάζει μαθηματικά μοντέλα, να αναπτύσσει τον μαθηματικό συλλογισμό. Η δεύτερη ομάδα αναφέρεται στην ικανότητα να αντιμετωπίζει κανείς και να διαχωρίζει τη μαθηματική γλώσσα και τα μαθηματικά εργαλεία. Αναλυτικότερα, να αναπαριστά μαθηματικές οντότητες, να διαχειρίζεται μαθηματικά σύμβολα και τύπους, να είναι σε θέση να επικοινωνεί μέσα, με και για τα μαθηματικά και να χρησιμοποιεί τις βοήθειες και τα μαθηματικά εργαλεία.

Το κριτήριο δέχτηκε ισχυρές επιρροές από ανάλογα κριτήρια άλλων χωρών, όπως για παράδειγμα το TOMA-2, κατασκευασμένο από τον Brown το 1994, καθώς και από τα αναλυτικά προγράμματα της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Το ψυχομετρικό κριτήριο μαθηματικής επάρκειας αποτελείται από 3 υποδοκιμασίες: το λεξιλόγιο, τους υπολογισμούς και την επίλυση προβλημάτων. Η πρώτη υποδοκιμασία αποτελείται από 20 λέξεις οι οποίες παρατίθενται με αύξουσα σειρά δυσκολίας και ανάλογα με την ηλικία που αναμένεται να αποκτηθεί η συγκεκριμένη γνώση. Η δεύτερη υποδοκιμασία περιλαμβάνει 20 ερωτήματα που αφορούν την εφαρμογή και χρήση πράξεων, προϋποθέσεις οι οποίες είναι απαραίτητες για τους μαθηματικούς υπολογισμούς. Η τρίτη υποδοκιμασία εκτιμά τη δυνατότητα επίλυσης προβλημάτων της καθημερινής ζωής με τη βοήθεια των μαθηματικών. Η επιτυχία στην παραπάνω δοκιμασία απαιτεί επεξεργασία, επιλογή και αναγνώριση των αναγκαίων στοιχείων και σχέσεων του προβλήματος, ικανότητες οι οποίες υπάγονται στην αντίληψη και την παρατηρητικότητα.

7.4.1.5. Κριτήριο σχολικής – κοινωνικής επάρκειας (Κοντοπούλου, 2008)

(Στην περιγραφή του εργαλείου συνεργάστηκαν οι φοιτητές του Παιδαγωγικού Τμήματος Ειδικής Αγωγής, Χαλιαμούρδας Χ., Καρύδης Ν., Πάλλας Τ., Τσετίνης Ο., και Χρήστου Μ.).

Το κριτήριο έχει στόχο να αξιολογήσει τα ψυχοκοινωνικά χαρακτηριστικά παιδιών 4-8 ετών και εφήβων 7-16 ετών ως προς την κοινωνική και σχολική προσαρμογή τους και να εντοπίσει πιθανά προβλήματα που μπορούν να εμφανιστούν στο μέλλον και να δυσκολέψουν την προσαρμογή του στο σχολικό και κοινωνικό περιβάλλον. Η ικανότητα του παιδιού να αντεπεξέλθει στο σχολικό περιβάλλον και στην καθημερινή πραγματικότητα απαιτεί την απόκτηση ειδικών δεξιοτήτων και ονομάζεται σχολική κοινωνική επάρκεια που συνδέεται άμεσα στη σχολική προσαρμογή. Επειδή όμως είναι δύσκολη η εκτίμηση αυτής της ικανότητας του παιδιού που ποικίλλει από ηλικία σε ηλικία κατασκευάστηκαν δυο διαφορετικά κριτήρια.

Στόχος του κριτηρίου σχολικής κοινωνικής επάρκειας για παιδιά 4-8 ετών είναι η παροχή στοιχείων για κοινωνικές δεξιότητες και προβλήματα που μπορούν να εμφανιστούν στη σχέση του παιδιού με τους άλλους διευκολύνοντας έτσι την περιγραφή των ψυχοκοινωνικών χαρακτηριστικών και την ανάδειξη πιθανόν προβλημάτων που μπορούν να επηρεάσουν το παιδί στο μέλλον. Το παιδί που ξεκινά τη σχολική και κοινωνική του ένταξη από την προσχολική αγωγή πρέπει να διαθέτει κοινωνικές δεξιότητες, αναπτυξιακά χαρακτηριστικά και ψυχοκοινωνική ωριμότητα, τα οποία θα το βοηθήσουν στην ψυχική του υγεία.

Δυο διαφορετικοί τύποι του κριτηρίου, ανάλογα με τις ηλικίες που απευθύνονται, αξιολογούν τη σχολική και την κοινωνική επάρκεια των εξεταζομένων.

Ο πρώτος τύπος συμπληρώνεται από τους εκπαιδευτικούς και απευθύνεται σε παιδιά 4-8 ετών. Τα 30 ερωτήματα του πρώτου τύπου του κριτηρίου επιμερίζονται σε τρεις άξονες, οι οποίοι διερευνούν τις εσωτερικές, τις εξωτερικές και τις προσαρμοστικές αντιδράσεις του αξιολογούμενου παιδιού.

Ο δεύτερος τύπος συμπληρώνεται από τους ίδιους τους αξιολογούμενους και απευθύνεται σε παιδιά και εφήβους 7-16 ετών. Περιλαμβάνει την κλίμακα αυτοεκτίμησης και την κλίμακα αυτοαντίληψης. Μια κλίμακα ψεύδους που περιλαμβάνει 6 ερωτήματα για κάθε ηλικιακή ομάδα ελέγχει την ειλικρίνεια των απαντήσεων του αξιολογούμενου.

Στην κλίμακα αυτοεκτίμησης περιλαμβάνονται δυο διαφορετικά ερωτηματολόγια, με ερωτήματα για παιδιά 7-12 ετών και με 30 ερωτήματα για εφήβους 12-16 ετών. Τα ερωτήματα επιμερίζονται σε τρεις άξονες, οι οποίοι διερευνούν τις οικογενειακές, τις κοινωνικές σχέσεις των αξιολογούμενων και, τέλος, τις επιδόσεις και την προσαρμογή τους στο σχολείο.

Στην κλίμακα αυτοαντίληψης υπάρχουν πάλι δυο διαφορετικά ερωτηματολόγια, 17 ερωτημάτων για παιδιά 7-12 ετών και 18 ερωτημάτων για εφήβους 12-18 ετών.

Σ' αυτά ο αξιολογούμενος βαθμολογεί τον εαυτό του συγκριτικά με τους συνομηλικούς του, σχετικά με κάποιες ιδιότητες και γνωρίσματα του χαρακτήρα του.

Επομένως, το κριτήριο της σχολικής και της κοινωνικής επάρκειας με τους δυο τύπους του αποτελεί αξιόλογο ερευνητικό εργαλείο, γιατί καλύπτει ένα ευρύτατο ηλικιακό φάσμα και είναι προσαρμοσμένο στα αναπτυξιακά χαρακτηριστικά της κάθε ηλικίας. Επιπλέον, διεξάγεται εύκολα και σε σύντομο χρονικό διάστημα.

Σημαντικός περιορισμός που εμποδίζει τη χρήση του ως αποκλειστικού διαγνωστικού εργαλείου αποτελεί η πιθανή αλλοίωση των αποτελεσμάτων του εξαιτίας της επιρροής υποκειμενικών και εξωτερικών παραγόντων, π.χ. υποκειμενική αντίληψη του εκπαιδευτικού για τον εξεταζόμενο ή η επίδραση της σχέσης εξεταζόμενου-εξεταστή.

Το τεστ περιλαμβάνει συγκεκριμένα:

I. Ερωτηματολόγιο εκπαιδευτικών:

Από τις 30 ερωτήσεις κάποιες έχουν θετική και κάποιες αρνητική μορφή. Η απάντηση βαθμολογείται από το 1 (δεν ταιριάζει καθόλου) έως το 4 (ταιριάζει πολύ). Το άθροισμα των βαθμών όλων των απαντήσεων δηλώνει τον γενικό δείκτη επάρκειας.

II. Ερωτηματολόγια αυτοεκτίμησης για παιδιά 7-12 ετών και εφήβους 12-16 ετών:

Κάποιες ερωτήσεις έχουν θετική και κάποιες αρνητική μορφή. Η απάντηση βαθμολογείται από το 1 (δεν μου ταιριάζει καθόλου) έως το 4 (μου ταιριάζει πολύ) η και αντίστροφα. Εδώ όμως ελέγχεται η κλίμακα ψεύδους, και μάλιστα, αν 3 από τις ερωτήσεις έχουν βαθμολογηθεί με 4 το τεστ ακυρώνεται.

III. Ερωτηματολόγια αυτοαντίληψης για παιδιά 7-12 ετών και εφήβους 12-16 ετών:

Η βαθμολογία γίνεται από το 1 (δεν μου ταιριάζει καθόλου) μέχρι το 4 (μου ταιριάζει πολύ). Από το άθροισμα όλων των απαντήσεων προκύπτει ο βαθμός αυτοαντίληψης. Αυτή είναι η ποσοτική αξιολόγηση. Η επισήμανση των απαντήσεων που διαφοροποιούνται αρκετά είναι η ποιοτική αξιολόγηση.

7.4.1.6. Detroit Test (DTLA) (Τζουριάδου, 2008).

(Στην περιγραφή του εργαλείου συνεργάστηκαν οι φοιτητές του Παιδαγωγικού Τμήματος Ειδικής Αγωγής, Κουσκούκη Κ., Μπλαντά Χ., Παντελίδη Μ., και Φαρασόπουλος Κ.).

Το Detroit Test μαθησιακής επάρκειας είναι η προσαρμογή και στάθμιση στην ελληνική πραγματικότητα των DTLA-P:3 και DTLA-4, τα οποία χρησιμοποιούνται για την εκτίμηση της μαθησιακής επάρκειας των μαθητών και βοηθούν στη δημιουργία παιδαγωγικών παρεμβάσεων για διάφορους τύπους μαθησιακών προβλημάτων. Άρχισαν να χορηγούνται το 2007-2008, είναι σύντομα και βασίζονται σε αντιπροσωπευτικό δείγμα του ελληνικού πληθυσμού.

Πιο συγκεκριμένα, πρόκειται για ένα ψυχομετρικό τεστ ειδικών ικανοτήτων του ατόμου που αφορά τη νοητική λειτουργία και βοήθα στον εντοπισμό των δυνατοτήτων και των αδυναμιών. Αρχικά, περιελάμβανε 19 υποδοκιμασίες ικανοτήτων συλλογισμού, λόγου, σχέσεων χωροχρόνου, αριθμησης και κίνησης, και αναφερόταν σε παιδιά από 4 έως 19 ετών, όμως δέχτηκε αρνητικές κριτικές. Στη συνέχεια, μετά την πρώτη αναθεώρηση περιλάμβανε 11 υποδοκιμασίες και 9 συνθέσεις, αφορούσε παιδιά από 6.0 έως 17.11 χρονών και αναφερόταν και σε γνωστικές λειτουργίες, μέχρι που έγινε η επόμενη αναθεώρηση με την οποία μειώθηκαν οι συνθέσεις και άλλαξαν κάποιες εικόνες και υποδοκιμασίες, ενώ εισή-

χθησαν οι θεωρητικές αντιθέσεις του κριτηρίου. Έτσι, εκδόθηκε το DTLA-3 το οποίο δέχτηκε κριτικές, που βοήθησαν στην έκδοση του DTLA-4 το οποίο περιλαμβάνει 10 υποδοκιμασίες και αφορά παιδιά από 6.0 έως 17.11 χρονών. Επίσης, δημιουργήθηκε και το DTLA-P για τη μέτρηση της μαθησιακής ικανότητας μικρών παιδιών ηλικίας από 3 έως 9 ετών το οποίο δέχτηκε τρεις αναθεωρήσεις, λόγω της ακαταλληλότητάς του με τελική μορφή αυτή του DTLA-P:3.

Το DTLA-P:3 προορίζεται για παιδιά 4.0 έως 7.11 χρονών και το DTLA-4 για παιδιά 8.0 έως 15.11 ετών που μπορούν να κατανοήσουν και ανταποκριθούν στο περιεχόμενο των υποδοκιμασιών. Όσον αφορά τους εξεταστές, θα πρέπει να είναι εκπαιδευμένοι και να διαθέτουν βασικές γνώσεις πάνω στην εφαρμοσμένη στατιστική και στις αρχές χορήγησης, βαθμολόγησης και ερμηνείας αποτελεσμάτων ψυχομετρικών κριτηρίων. Είναι καλό να παροτρύνουν το εξεταζόμενο παιδί, χωρίς ωστόσο να καταφεύγουν σε διαχυτικά σχόλια, και να τηρούν τη σειρά χορήγησης των υποδοκιμασιών.

Ο χρόνος χορήγησης των δύο κριτηρίων κυμαίνεται από 45 μέχρι 70 λεπτά, καθώς προτιμάται να χορηγούνται ολόκληρα σε μία συνάντηση. Συνιστάται ο εξεταστής να παροτρύνει το παιδί να προχωρά σχετικά γρήγορα, δίνοντας χρόνο προς απάντηση κάθε ερωτήματος περίπου 10 δευτερόλεπτα.

DTLA-P: 3

Το DTLA-P: 3 αποτελείται από 115 ερωτήσεις και εκτιμά 16 διαφορετικές ικανότητες που οδηγούν σε ένα γενικό πηλίκο επάρκειας, καθώς και σε τυπικούς βαθμούς ανά περιοχή, από τις οποίες προέρχονται οι αντιθετικές συνθέσεις. Οι περιοχές είναι τρεις, η γλωσσική, η κινητική και η περιοχή προσοχής, οι οποίες χωρίζονται αντίστοιχα σε λεκτικό και μη λεκτικό, σε κινητικό και μη κινητικό και σε επαυξημένη προσοχή και περιορισμένη. Οι 16 ικανότητες είναι οι εξής:

1. **Αρθρωση.** Υπάρχουν 7 ερωτήματα με τα οποία ελέγχεται η κινητική λειτουργία του λόγου και η ορθή εκφορά των φωνημάτων. Ζητείται από το παιδί να επαναλάβει ορθά τις λέξεις που του δίνονται προφορικά.
2. **Εννοιολογική συσχέτιση.** Υπάρχουν 5 ερωτήματα που μετρούν τη μη-λεκτική ικανότητα κατανόησης και συσχετισμού εννοιών. Ζητείται από το παιδί να επιλέξει ποιες από τις εικόνες-ερέθισμα ταιριάζουν με αυτές του οπτικού ερεθίσματος.
3. **Αναπαραγωγή Σχεδίου.** Υπάρχουν 7 ερωτήματα που μετρούν την προσοχή, την κινητική δεξιότητα, την άμεση μνήμη και τις σχέσεις στον χώρο. Ζητείται από το παιδί να ζωγραφίσει το ίδιο ακριβώς σχέδιο με αυτό που του υπέδειξε ο εξεταστής από το βιβλίο εικόνων.
4. **Ακολουθίες Αριθμών.** Υπάρχουν 7 ερωτήματα που εκτιμούν την άμεση ανάκληση και τη βραχύχρονη μνήμη. Ζητείται από το παιδί να επαναλάβει ακολουθίες αριθμών.
5. **Σχέδιο Ανθρώπου.** Υπάρχουν 8 ερωτήματα που εκτιμούν τον συντονισμό ματιού-χειριού και τη δεξιότητα χρήσης του μολυβιού. Ζητείται από το παιδί να ζωγραφίσει τα μέλη ενός ανθρώπου σε μια σελίδα.
6. **Ακολουθίες Γραμμάτων.** Υπάρχουν 6 ερωτήματα που εκτιμούν την άμεση ανάκληση και τη βραχύχρονη μνήμη. Ζητείται από το παιδί να μεταφέρει γραπτά σε ειδικό πλαίσιο τις ακολουθίες γραμμάτων που είχε παρακολουθήσει προηγουμένως για 5'.
7. **Κινητικές Δοκιμασίες.** Υπάρχουν 9 ερωτήματα που μετρούν την ικανότητα επικεντρωμένης προσοχής και κινητικής δεξιότητας. Ζητείται από το παιδί να αναπαράγει τις κινήσεις που κάνει ο εξεταστής με ή χωρίς τη χρήση χαρτιού ή μολυβιού.
8. **Ακολουθίες Αντικειμένων.** Υπάρχουν 7 ερωτήματα που εκτιμούν την ικανότητα βραχύχρονης μνήμης και συσχέτισης.
9. **Προφορικές Δοκιμασίες.** Υπάρχουν 6 ερωτήματα που μετρούν την ικανότητα κατανόησης του προφορικού λόγου, καθώς και δεξιότητες λεπτής κινητικότητας.
10. **Ολοκλήρωση Μορφών.** Υπάρχουν 7 ερωτήματα που μετρούν την κατανόηση σχέσεων και ολοκλήρωσης μορφών. Ζητείται από το παιδί να αναγνωρίσει μια ολοκληρωμένη μορφή από ένα ημιτελές οπτικό ερέθισμα.
11. **Αναγνώριση Εικόνων.** Υπάρχουν 8 ερωτήματα που μετρούν την ικανότητα κατανόησης εννοιών, καθώς και τη μακρόχρονη μνήμη. Ζητείται από το παιδί να αναγνωρίσει και να ονομάσει οικεία αντικείμενα που του παρουσιάζονται οπτικά.

12. **Αναπαραγωγή Προτάσεων.** Υπάρχουν 8 ερωτήματα που εκτιμούν την κατανόηση και τη χρήση του προφορικού λόγου.
13. **Συμβολικές Σχέσεις.** Υπάρχουν 8 ερωτήματα που μετρούν το μη-λεκτικό συμβολικό συλλογισμό, την αντιληπτική ολοκλήρωση και τη μακρόχρονη μνήμη.
14. **Οπτική Διάκριση.** Υπάρχουν 8 ερωτήματα που εκτιμούν τη μη-λεκτική ικανότητα διάκρισης και μακρόχρονης μνήμης.
15. **Αντίθετες Έννοιες.** Υπάρχουν 8 ερωτήματα που μετρούν την κατανόηση και την ικανότητα ολοκλήρωσης του προφορικού λόγου. Ζητείται από το παιδί να βρει το αντίθετο από μια σειρά λέξεων.
16. **Ακολουθίες Λέξεων.** Υπάρχουν 6 ερωτήματα που μετρούν την άμεση ανάκληση της βραχυχρόνιας μνήμης. Ζητείται από το παιδί να επαναλάβει ακολουθίες λέξεων τις οποίες λέει ο εξεταστής.

DTLA-4

Στο DTLA-4 χρησιμοποιούνται οι εξής υποδοκιμασίες στο παιδί για να εξεταστεί η επίδοσή του:

Υποδοκιμασία 1. Αντίθετες έννοιες.

Σε αυτή την υποδοκιμασία, ο εξεταστής μέσα από παραδείγματα (δίνοντας κάθε φορά μια λέξη και ζητώντας την αντίθετή της) στοχεύει στο να κατανοήσει το παιδί τη λειτουργία των αντιθέτων, καθώς και να μπορέσει να αναπαράγει μόνο του αντίθετες λέξεις. Στην περίπτωση αυτή το παιδί βαθμολογείται με 1 για κάθε σωστή απάντηση και με 0 για κάθε λανθασμένη, με βάση τον οδηγό εξεταστή. Αν υπερβεί τις 5 λάθος απαντήσεις, σταματά η διαδικασία.

Υποδοκιμασία 2. Ακολουθία σχεδίου: Σε αυτή την εξέταση δίνεται στο παιδί το βιβλίο εικόνων έχοντας ως στόχο την παρατήρηση της ακολουθίας των σχεδίων και την αναπαραγωγή τους με τη βοήθεια κύβων. Για τη βαθμολογία ισχύει ότι και στην παραπάνω υποδοκιμασία μόνο που μετά την τρίτη λανθασμένη προσπάθεια ο εξεταστής προχωρά στο επόμενο ερώτημα.

Υποδοκιμασία 3. Αναπαραγωγή προτάσεων: Ο εξεταστής σε αυτό το στάδιο δίνει ολοκληρωμένες προτάσεις τις οποίες πρέπει τα παιδιά να επαναλάβει με ακρίβεια. Το επίπεδο δυσκολίας μεγαλώνει σταδιακά. Η βαθμολόγηση ταυτίζεται με την υποδοκιμασία 1.

Υποδοκιμασία 4. Αντιστροφή γραμμάτων: Η δοκιμασία αυτή περιλαμβάνει κενά κουτάκια στο ατομικό φυλλάδιο εξέτασης όπου ζητείται απ' το παιδί να τα γεμίσει με την αντίστοιχη σειρά των γραμμάτων που επαναλαμβάνει ο εξεταστής με φορά από αριστερά προς τα δεξιά. Επιπλέον, τα γράμματα δεν θα πρέπει να ακουμπάνε στις γραμμές του κουτιού. Η βαθμολόγηση εξαρτάται από τη σειρά που έγραψε το παιδί τα γράμματα, από τη φορά τους και από τον τρόπο γραφής τους.

Υποδοκιμασία 5. Αναπαραγωγή σχεδίου: Ο εξεταστής ζητάει από το παιδί να παρατηρήσει καλά σχέδια τα οποία του είχε δείξει και να τα αναπαραστήσει χωρίς να ακουμπάνε στις γραμμές. Η βαθμολογία εξαρτάται από το πόσο κοντά στο αρχικό ερέθισμα είναι το σχέδιο του παιδιού.

Υποδοκιμασία 6. Βασικές πληροφορίες: Σε αυτή την υποδοκιμασία γίνονται κάποιες ερωτήσεις στο παιδί τις οποίες θα πρέπει να απαντήσει όσο πιο ολοκληρωμένα και σωστά γίνεται. Η βαθμολόγηση ταυτίζεται με την υποδοκιμασία 1.

Υποδοκιμασία 7. Συμβολικές σχέσεις: Σε αυτή την εξέταση δίνεται στο παιδί μια σελίδα με σχέδια. Στο πάνω μέρος της σελίδας δίνονται εικόνες που είναι μέρος μιας μεγαλύτερης εικόνας. Το παιδί καλείται να βρει από ένα σύνολο διαφορετικών εικόνων το ένα μόνο σχέδιο που ολοκληρώνει την εικόνα. Η βαθμολόγηση ταυτίζεται με την υποδοκιμασία 1.

Υποδοκιμασία 8. Ακολουθίες λέξεων: Ο εξεταστής λέει στο παιδί ορισμένες λέξεις τις οποίες πρέπει να επαναλάβει με την ίδια σειρά που τις είπε εκείνος. Το επίπεδο δυσκολίας μεγαλώνει σταδιακά. Η βαθμολόγηση ταυτίζεται με την υποδοκιμασία 1.

Υποδοκιμασία 9. Ακολουθίες ιστοριών: Στο σημείο αυτό δίνεται στο παιδί ένα σύνολο εικόνων τις οποίες πρέπει να βάλει στη σωστή σειρά ώστε να σχηματιστεί μια ιστορία. Αυτό πραγματοποιείται βάζοντας κάτω απ' τις εικόνες τον αριθμό προτεραιότητας που νομίζει ότι είναι σωστός. Για κάθε εικόνα που ταυτίζεται με τον αριθμό προτεραιότητας το παιδί βαθμολογείται με 1, ενώ για κάθε λάθος ταύτιση βαθμολογείται με 0.

7.4.1.7. Κριτήριο αντιληπτικής λειτουργίας (Στογιαννίδου, 2008).

(Στην περιγραφή του εργαλείου συνεργάστηκαν οι φοιτητές του Παιδαγωγικού Τμήματος Ειδικής Αγωγής, Μεθενίτη Ε., Ντόκου Χ., και Μπελέκα Α.)

Αποτελείται από έναν συνδυασμό έργων που απαιτούν γραπτή αντίδραση (4 δοκιμασίες) και έργων που απαιτούν εκτελεστικές αντιδράσεις από την πλευρά του εξεταζομένου (8 δοκιμασίες).

Οπτικοκινητικός συντονισμός: Πρόκειται για μια σειρά από 14 ασκήσεις στο ίδιο μοτίβο όπου το παιδί, ακολουθώντας τις οδηγίες του εξεταστή, τις εκτελεί. Η διαδικασία που έχει να κάνει είναι να χαράξει σε ένα χαρτί μία γραμμή από ένα σημείο ως ένα άλλο. Η βαθμολογία κυμαίνεται από 0 έως 2.

Οπτική διάκριση & διαχωρισμός: Αυτή η δοκιμασία περιέχει ασκήσεις με γεωμετρικά σχήματα. Στις ασκήσεις το παιδί καλείται να αναγνωρίσει τα σχήματα που έχει στην καθεμία από αυτές, στις οποίες όμως υπάρχουν ορισμένοι περιορισμοί. Αποτελείται από 31 ασκήσεις και βαθμολογείται με 0, 1, 2, 3, 4, 5, 6.

Αντίληψη σχέσεων στο χώρο: Δίνονται στον μαθητή 23 ασκήσεις, παρόμοιες μεταξύ τους, οι οποίες περιλαμβάνουν μια σειρά εικόνων ή σχημάτων και πρέπει να βρει ποιο από αυτά είναι διαφορετικό ή να μεταφέρει την εικόνα που βλέπει σε διπλανό πλαίσιο. Βαθμολογείται με 0 και 1.

Αναπαραγωγή γεωμετρικών σχεδίων: Παρουσιάζονται στο παιδί κάποια σχήματα και του ζητάμε να τα ζωγραφίσει όπως αυτό θέλει. Μετά θα πρέπει να τα συγκρίνει και να βρει τη διαφορά ανάμεσα στο δικό του και το πρωτότυπο. Και αυτή η δοκιμασία βαθμολογείται με 0 και 1.

Αναγνώριση σχημάτων στην παλάμη: Ο εξεταστής θα σχηματίσει κάποιους αριθμούς στην παλάμη του παιδιού και το παιδί θα πρέπει να αναγνωρίσει ποιος αριθμός είναι. Βαθμολογείται με 0 και 1.

Ηχητικά μοτίβα / κινητική αναπαραγωγή: Σε αυτή τη δοκιμασία ο εξεταστής χρησιμοποιεί τα χέρια και τα γόνατά του και αναπαράγει ήχους. Το παιδί, στη συνέχεια, πρέπει να αναπαράγει τον ίδιο ήχο με τα χέρια και με κλειστά τα μάτια. Το ίδιο μπορεί να συμβεί και με ήχους που βγάζουμε από το στόμα. Βαθμολογείται με 0 και 1.

Δάχτυλο στη μύτη: Εδώ, ο εξεταζόμενος χρησιμοποιεί μόνο τα πάνω άκρα, φέρνοντας το δάχτυλο προς τη μύτη. Περιέχει 12 προσπάθειες και βαθμολογείται με 0 και 1.

Περπάτημα φτέρνα – δάχτυλα: Χρησιμοποιώντας μόνο τα πόδια, το παιδί πρέπει να περπατήσει σε μια ευθεία και να επιστρέψει πάλι πίσω υπό τις οδηγίες του εξεταστή. Η βαθμολογία κυμαίνεται από 0 έως 2.

Ισορροπία σε ένα πόδι: Με αυτή τη δοκιμασία ελέγχουμε την ισορροπία του παιδιού, καθώς θα πρέπει να ισορροπήσει μια στο ένα πόδι και μια στο άλλο. Βαθμολογείται με 0 και 1.

Κύκλος μεταξύ του αντίχειρα και των υπόλοιπων δαχτύλων: Με τον τρόπο αυτό ελέγχεται η λεπτή κινητικότητα. Ο μαθητής σχηματίζει κύκλους με όλα τα δάχτυλά του με τη σειρά. Η βαθμολογία κυμαίνεται από 0 έως 2.

Γρήγορες αντιστρεφόμενες επαναλαμβανόμενες κινήσεις του χεριού: Το παιδί επαναλαμβάνει κινήσεις της παλάμης όσο πιο γρήγορα μπορεί και αυτό βαθμολογείται με 0, 1 και 2.

Έκταση του βραχίονα και του ποδιού: Με τις οδηγίες του εξεταστή, ο μαθητής καθισμένος σε μια καρέκλα τεντώνει και τα χέρια και τα πόδια για 30 δευτερόλεπτα, βαθμολογώντας τον με 0 και 1.

Στη βαθμολόγηση διακρίνουμε: την κανονική απόκλιση, στην οποία ο μαθητής, νευρολογικά, κινείται σε φυσιολογικά επίπεδα και σπάνια εμφανίζει μαθησιακές δυσκολίες, τη σοβαρή απόκλιση, όπου το παιδί παρουσιάζει δυσκολίες στη μάθηση, οι οποίες εμφανίζονται και με άλλα σύνδρομα, συνδυασμούς προβλημάτων, και τη μέτρια διαφορά, το άτομο δεν αποδίδει σύμφωνα με την ηλικία του και παρουσιάζει συμπτώματα αναπτυξιακής ή νευρολογικής φύσης.

Κριτήριο αξιολόγησης

1. Να αναφέρετε 3 ανιχνευτικές δοκιμασίες από το πακέτο ανιχνευτικών εργαλείων της επιστημονικής ομάδας Πόρποδα 2008.
2. Να αναφέρετε 3 ψυχομετρικές δοκιμασίες από το πακέτο των ψυχομετρικών εργαλείων της επιστημονικής ομάδας Τζουριάδου 2008.
3. Ποια είναι η συμβολή του ανιχνευτικού εργαλείου ΑΜΔΕ;
4. Περιγράψτε συνοπτικά το εργαλείο Detroit test.
5. Περιγράψτε συνοπτικά το εργαλείο ΛαΤω.

Απαντήσεις στο κριτήριο αξιολόγησης

1. α) Ανίχνευση και διερεύνηση των αναγνωστικών δυσκολιών στο Νηπιαγωγείο και στην Α' & Β' Δημοτικού, β) Ανίχνευση της ψυχοκοινωνικής προσαρμογής των μαθητών προσχολικής και σχολικής ηλικίας, γ) Εντοπισμός αναγνωστικών λαθών σε μαθητές 8-15 ετών.
2. α) Κριτήριο Γνωστικής Επάρκειας για παιδιά και εφήβους, β) Ψυχομετρικό κριτήριο μαθηματικής επάρκειας της Ουτρέχτης, γ) Κριτήριο σχολικής – κοινωνικής επάρκειας.
3. Το ανιχνευτικό εργαλείο ΑΜΔΕ δίνει πληροφορίες για την πιθανότητα ύπαρξης μαθησιακών δυσκολιών δεν αποτελεί όμως σίγουρο μέσο, καθότι οι μαθησιακές δυσκολίες θα πρέπει πάντα να ελέγχονται σε συνδυασμό με άλλους παράγοντες (νοημοσύνη, ύπαρξη αισθητηριακών προβλημάτων κ.ά.). Αποτελεί, επομένως, ένα εργαλείο ανίχνευσης όχι διάγνωσης των ΜΔ. Η διάγνωση θα πρέπει να γίνεται στα πλαίσια διεπιστημονικής συνεργασίας.
4. Το Detroit Test μαθησιακής επάρκειας είναι η προσαρμογή και στάθμιση στην ελληνική πραγματικότητα των DTLA-P:3 και DTLA-4, τα οποία χρησιμοποιούνται για την εκτίμηση της μαθησιακής επάρκειας των μαθητών και βοηθούν στη δημιουργία παιδαγωγικών παρεμβάσεων για διάφορους τύπους μαθησιακών προβλημάτων. Πρόκειται για ένα ψυχομετρικό τεστ ειδικών ικανοτήτων του ατόμου που αφορά τη νοητική λειτουργία και βοηθά στον εντοπισμό των δυνατοτήτων και των αδυναμιών.
5. Το Ψυχομετρικό Κριτήριο Γλωσσικής Επάρκειας ΛαΤω είναι κατάλληλο για παιδιά ηλικίας 4-16 ετών με σκοπό την εκτίμηση επάρκειας των γλωσσολογικών στοιχείων του λόγου.

Βιβλιογραφία/Αναφορές

- Γωνίδα, Ε. & Ιωσηφίδου, Β. (2008). *Ψυχομετρικό Κριτήριο Γνωστικής Επάρκειας για Παιδιά και Εφήβους*. Στο πλαίσιο του έργου ΕΠΕΑΕΚ «Ψυχομετρική - διαφορική αξιολόγηση παιδιών και εφήβων με μαθησιακές δυσκολίες», Θεσσαλονίκη, 2008.
- Κοντοπούλου, Μ. (2008). *Ψυχοκοινωνικό κριτήριο σχολικής κοινωνικής επάρκειας*. Στο πλαίσιο του έργου ΕΠΕΑΕΚ «Ψυχομετρική - διαφορική αξιολόγηση παιδιών και εφήβων με μαθησιακές δυσκολίες», Θεσσαλονίκη, 2008.
- Μπάρμπας, Γ., Βερμέουλεν, Φ., Κιοσέογλου Γ. & Μενεξές Γ. (2008α). *Ψυχομετρικό κριτήριο πρώιμης μαθηματικής επάρκειας της Ουτρέχτης (προσαρμογή – στάθμιση)*. Στο πλαίσιο του έργου ΕΠΕΑΕΚ «Ψυχομετρική - διαφορική αξιολόγηση παιδιών και εφήβων με μαθησιακές δυσκολίες», Θεσσαλονίκη, 2008.
- Μπάρμπας, Γ., Βερμέουλεν, Φ., Κιοσέογλου Γ. & Μενεξές Γ. (2008β). *Ψυχομετρικό κριτήριο μαθηματικής επάρκειας για παιδιά και εφήβους*. Στο πλαίσιο του έργου ΕΠΕΑΕΚ «Ψυχομετρική - διαφορική αξιολόγηση παιδιών και εφήβων με μαθησιακές δυσκολίες», Θεσσαλονίκη, 2008.
- Μπεζεβέγκης, Η., Οικονόμου, Α., Μυλωνάς, Κ. (2007). *Εργαλείο Ανίχνευσης Διαταραχών Μνήμης στο Νηπιαγωγείο και στο Δημοτικό*. ΥΠΕΠΘ- ΕΠΕΑΕΚ (4).
- Οικονόμου, Α., Μπεζεβέγκης, Η., Μυλωνάς, Κ. & Βαρλόκωστα, Σ. (2007α). *Εργαλείο Ανίχνευσης Διαταραχών Λόγου και Ομιλίας σε παιδιά Προσχολικής Ηλικίας*. ΥΠΕΠΘ- ΕΠΕΑΕΚ (3).
- Οικονόμου, Α., Μπεζεβέγκης, Η., Μυλωνάς, Κ. & Πολυχρόνη, Φ. (2007β). *Εργαλείο Ανίχνευσης της διερεύνησης διαταραχών της διαδικασίας της μάθησης και της κατηγοριοποίησης στο νηπιαγωγείο και στο Δημοτικό*. Ηλικίες 9-12 έτη. ΥΠΕΠΘ- ΕΠΕΑΕΚ (5).
- Παντελιάδου, Σ. & Αντωνίου, Φ. (2007α). *Εργαλείο Ανίχνευσης Διαταραχών Λόγου και Ομιλίας σε παιδιά Προσχολικής Ηλικίας*. ΥΠΕΠΘ- ΕΠΕΑΕΚ (3).
- Παντελιάδου, Σ. & Αντωνίου, Φ. (2007β). *Τεστ Ανάγνωσης, Τεστ- Α*. ΥΠΕΠΘ- ΕΠΕΑΕΚ (8).
- Παντελιάδου, Σ. & Σιδερίδης, Γ. (2007). *Ανίχνευση μαθησιακών δυσκολιών από εκπαιδευτικούς*. ΥΠΕΠΘ- ΕΠΕΑΕΚ (7).
- Παρασκευόπουλος, Ι.Ν., Καλαντζή-Αζίζι, Α. & Γιαννίτσας, Ν. Δ. (1999). *Αθηνά-Τεστ Διάγνωσης δυσκολιών μάθησης*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Παρασκευόπουλος, Ι.Ν., Παρασκευοπούλου, Ι.Π. (2011). *Αθηνά-Τεστ Διάγνωσης Δυσκολιών Μάθησης*. Νέα έκδοση.
- Πόρποδας, Κ. (2007). *Εργαλείο ανίχνευσης και διερεύνησης των αναγνωστικών δυσκολιών στο Νηπιαγωγείο και Α'-Β' Δημοτικού*. ΥΠΕΠΘ- ΕΠΕΑΕΚ (1).
- Πόρποδας, Κ., Διακογιώργη, Κλ., Δημάκου, Ι. & Καραντζή Ι. (2007). *Εργαλείο διαγνωστικής διερεύνησης δυσκολιών στον γραπτό λόγο των μαθητών Γ'-ΣΤ' Δημοτικού*. ΥΠΕΠΘ- ΕΠΕΑΕΚ (2).
- Σίμος, Π., Μουζάκης, Α. & Σιδερίδης, Γ. (2007α). *Αξιολόγηση Επιτελικών Λειτουργιών στο Δημοτικό Σχολείο*. ΥΠΕΠΘ- ΕΠΕΑΕΚ (9).
- Σίμος, Π., Μουζάκης, Α. & Σιδερίδης, Γ. (2007β). *Αξιολόγηση Συγκέντρωσης και Προσοχής στο Δημοτικό Σχολείο*. ΥΠΕΠΘ- ΕΠΕΑΕΚ (10).
- Σκαλούμπακας, Χ. & Πρωτόπαπας, Α. (2007α). *Λογισμικό Ανίχνευσης Μαθησιακών Δεξιοτήτων και αδυναμιών*. ΛΑΜΔΑ Τάξεις Β²-Δ' Δημοτικού. ΥΠΕΠΘ- ΕΠΕΑΕΚ (11).
- Σκαλούμπακας, Χ. & Πρωτόπαπας, Α. (2007β). *Λογισμικό Ανίχνευσης Μαθησιακών Δεξιοτήτων και αδυναμιών*. ΛΑΜΔΑ Τάξεις Ε' Δημοτικού – Β' Γυμνασίου. ΥΠΕΠΘ- ΕΠΕΑΕΚ (12).
- Στογιαννίδου, Α. (2008). *Ψυχομετρικό κριτήριο αντιληπτικής λειτουργίας για παιδιά και εφήβους*. Στο πλαίσιο του έργου ΕΠΕΑΕΚ «Ψυχομετρική - διαφορική αξιολόγηση παιδιών και εφήβων με μαθησιακές δυσκολίες», Θεσσαλονίκη, 2008.
- Τάφα, (1995). *Τεστ ανίχνευσης της αναγνωστικής ικανότητας - Ευφημία Τάφα*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Τζουριάδου, Μ. (2008). *Detroit Test Μαθησιακής Επάρκειας (DTLA) Ψυχομετρική – διαφορική αξιολόγηση παιδιών και εφήβων με μαθησιακές δυσκολίες*. Στο πλαίσιο του έργου ΕΠΕΑΕΚ «Ψυχομετρική - διαφορική αξιολόγηση παιδιών και εφήβων με μαθησιακές δυσκολίες», Θεσσαλονίκη, 2008.

- Τζουριάδου, Μ., Συγκολλίτου, Ε., Αναγνωστοπούλου, Ε. & Βακόλα, Ι. (2008). *Ψυχομετρικό Κριτήριο Γλωσσικής Επάρκειας Α-α-Γ-ω*. Στο πλαίσιο του έργου ΕΠΕΑΕΚ «Ψυχομετρική - διαφορική αξιολόγηση παιδιών και εφήβων με μαθησιακές δυσκολίες», Θεσσαλονίκη, 2008.
- Χατζηχρήστου, Χ, Πολυχρόνη, Φ, Μπεζεβέγκης, Η. & Μυλωνάς, Κ. (2007). *Εργαλείο Ψυχοκοινωνικής Προσαρμογής παιδιών Προσχολικής και Σχολικής Ηλικίας. Κλίμακα εκπαιδευτικού για παιδιά Σχολικής Ηλικίας (7-12 έτη)*. ΥΠΕΠΘ- ΕΠΕΑΕΚ (6).